

Universitetet
i Stavanger

DET TEKNISK-NATURVITENSKAPELIGE FAKULTET

MASTEROPPGAVE

Fagansvarlig: Daniela Müller-Eie

Veileder: David Chapman

Tittel på masteroppgaven: Bruken av Offentlige Rom - En Komparativ casestudie av Stavanger Torg og Ruten Bypark i Sandnes.

Engelsk tittel: The Use of Public Spaces - A Comparative Case Study of Stavanger Square and Ruten City Park in Sandnes.

Studieprogram/spesialisering:

Femårig Master i Teknologi
(Siv.ing) i byplanlegging

Vårsemesteret, 2023

Åpen /~~Konfidensiell~~

Studiepoeng: 30

Emneord:

Offentlige rom
Behavior mapping
Kvalitet
Aktivitet
Byplanlegging

Sidetall: 102

1+ vedlegg

Stavanger 15.06.23

Forfatter:

Mohamed Ali

Signatur:

Mohamed Ali

Forord

Denne oppgaven markerer fullførelsen av mine fem års studier i byplanlegging ved Universitetet i Stavanger. Jeg har undersøkt og sammenlignet hvordan folk bruker Stavanger Torg og Sandnes Ruten Bypark. Dette har vekket min interesse for hvordan offentlige rom brukes, hvilke faktorer som påvirker bruken, og hva som skaper et vellykket offentlig rom.

Arbeidet med oppgaven har strukket seg fra 1. februar 2023 til 15. juni, en periode som har vært både engasjerende, lærerik, men til tider også utfordrende.

Jeg vil uttrykke min uforbeholdne takknemlighet overfor min familie og venner. Deres støtte og inspirerende ord har vært en stabil drivkraft gjennom de utfordrende periodene under arbeidet med denne oppgaven. Deres ubegrensede tro og entusiasme har tilført meg mot og inspirasjon til å fullføre dette viktige steget i min akademiske karriere. Min takknemlighet er stor, og jeg er evig takknemlig for deres innsats og støtte gjennom hele mitt studieløp.

Videre rettes en særskilt takk til min veileder, David Chapman, fra det tekniske fakultetet ved UiS. Hans tid, kompetanse og veiledning, samt engasjement og dedikasjon har vært avgjørende for formingen av denne oppgaven.

Sammendrag

Denne avhandlingen gir en grundig analyse av hvordan offentlige rom blir brukt av mennesker, med spesielt fokus på Stavanger Torg og Ruten Bypark i Sandnes. Målet er å identifisere hvilke faktorer som påvirker bruken av Stavanger Torg og Ruten Bypark i Sandnes, samt avdekke hvilken innflytelse det fysiske miljøet har på brukeradferden. Studien har undersøkt sentrale nøkkelfaktorer som bidrar til suksessen til offentlige rom, og disse har dannet fundamentet for analysen, herunder tilgjengelighet, sikkerhet, komfort, multifunksjonalitet, sosialitet og Gehls 12 kvalitetskriterier. Disse kriteriene gir en dypere forståelse av hva som kan gjøre offentlige rom attraktive og brukervennlige.

I metodologien benytter avhandlingen en trianguleringsstrategi som et verktøy for å besvare oppgavens problemstilling, og inkorporerer en case-studie, litteraturstudie, stedsanalyse og bruksanalyse (behavior mapping).

Stavanger Torg, en sentral plass i Stavanger by, er et offentlig, uprogrammert rom som kan huse et mangfold av aktiviteter. Torget fungerer som et samlingspunkt for både hverdagslige gjøremål og spesielle arrangementer, noe som gjør det til en vital del av byens identitet. Studien avdekker imidlertid at torget mangler visse elementer som kunne ha forbedret komforten, for eksempel naturlige innslag, og sitteplassene er ikke særlig innbydende. Dette, kombinert med en noe grå estetikk, reduserer torgets estetiske appell og bruken av rommet for opphold. Likevel er torget godt egnet for større

arrangementer og festivaler, takket være torgets utforming og dets uprogrammerte karakter som tillater en høy grad av fleksibilitet og tilpasning.

På den andre siden representerer Ruten Bypark i Sandnes sentrum en annen tilnærming til byplanlegging. Med sin sentrale beliggenhet i byen er parken en nøye planlagt og strukturert offentlig plass. Den tilbyr dedikerte områder for ulike aktiviteter, noe som fremmer et mangfold av rekreasjons- og sosialiseringsmuligheter. Lett tilgjengelige fasiliteter, sammen med parkens høye estetiske kvalitet, forsterker parkens tiltrekningskraft og inviterer til aktiv bruk.

Bruksanalysen viser at Stavanger Torg primært blir brukt til nødvendige aktiviteter, som utgjør 87% av alle registrerte aktiviteter. Den mest typiske aktiviteten er gåing, som utgjør 84% av aktivitetene. Ruten Bypark har en mer balansert situasjon. Selv om gåing er den mest dominerende aktiviteten her også, utgjør oppholdsaktiviteter (valgfrie og sosiale aktiviteter) 49% av all aktivitet i parken.

Avhandlingen konkluderer med at det er flere faktorer som påvirker bruken av offentlige rom. Selv om de nøkkelfaktorene som er identifisert spiller en avgjørende rolle, er det også essensielt å vurdere rommets utforming og funksjonalitet. Til tross for Stavanger Torgs sentrale beliggenhet, er det en mangel på viktige elementer som kunne ha stimulert til daglig bruk. Ruten Bypark demonstrerer derimot hvordan en veloverveid og strukturert utforming kan oppmuntre til variert bruk.

Abstract

This thesis provides a thorough analysis of how public spaces are used by people, with a specific focus on Stavanger Square and Ruten City Park in Sandnes. The aim is to identify which factors influence how people use Stavanger Square and Ruten City Park in Sandnes, and to uncover the influence that the physical environment has on user behavior. The study has examined key factors that contribute to the success of public spaces, and these have formed the foundation for the analysis, including accessibility, safety, comfort, multifunctionality, sociability, and Gehl's 12 quality criteria. These criteria provide a profound understanding of what can make public spaces attractive and user-friendly.

In terms of methodology, the dissertation employs a triangulation strategy as a means to answer the research question, incorporating a case study, literature study, site analysis, and behavior mapping.

Stavanger Square, a central location in the city of Stavanger, is a public, unprogrammed space that can accommodate a diversity of activities. The square serves as a gathering point for both everyday tasks and special events, making it a vital part of the city's identity. However, the study reveals that the square lacks certain elements that could improve comfort. For instance, there are few natural elements, and the seating areas are not very inviting. This, combined with a somewhat gray aesthetic, reduces the square's aesthetic appeal and decreases the use of the space for lingering activities. Nevertheless, the square

is well-suited for larger events and festivals, thanks to its design and its unprogrammed characteristic which allows a high degree of flexibility and adaptation.

On the other hand, Ruten City Park in downtown Sandnes represents a different approach to urban planning. With its central location in the city, the park is a carefully planned and structured public space. It offers dedicated areas for various activities, promoting a diversity of recreational and socialization opportunities. Easily accessible facilities, together with the park's high aesthetic quality, enhance the park's appeal and invite active use.

The behavior mapping analysis shows that Stavanger Square is primarily used for necessary activities, which account for 87% of all recorded activities. The most typical activity is walking, accounting for 84% of the activities. Ruten City Park has a more balanced situation. Although walking is the most dominant activity here as well, lingering activities (optional and social activities) account for 49% of all activity in the park.

The thesis concludes that there are several factors that influence the use of public spaces. While the identified key factors play a crucial role, it is also essential to consider the design and functionality of the space. Despite Stavanger Square's central location, there is a lack of essential elements that could stimulate daily use. Ruten City Park, on the other hand, demonstrates how well-considered and structured design can encourage varied use.

Innholdsfortegnelse

Forord

Sammendrag

Abstract

1.0 INTRODUKSJON 8-16

- 1.1 Bakgrunn og motivasjon 9
- 1.2 Problemstilling og forskningsspørsmål 10
- 1.3 Formål og relevans 11
- 1.4 Oppgavens oppbygning 12
- 1.5 Avgrensning 11
- 1.6 Introduksjon til caseområdene 13
 - 1.6.1 Stavanger kommune 14
 - 1.6.2 Stavanger torg 14
 - 1.6.3 Sandnes kommune 15
 - 1.6.4 Ruten bypark 15
 - 1.6.5 Utvalg og relevans av caseområdene 16

2.0 TEORI 17-35

- 2.1 Innledning 18
- 2.2 Definisjoner 18
- 2.3 Litteraturgjennomgang 19
- 2.4 Uteaktiviteter og uteromskvalitet 23
 - 2.4.1 Aktivitetskategorier 24
- 2.5 Lesbarhet 26
- 2.6 Vellykket offentlig byrom 27

- 2.6.1 Tilgjengelighet 27
- 2.6.2 Sikkerhet 28
- 2.6.3 Komfort 29
- 2.6.4 Multifunksjonalitet 32
- 2.6.5 Sosialitet 33
- 2.6.6 Gehls 12 kvalitetskriterier 34
- 2.7 Oppsummering av teori 35

3.0 METODOLOGI 38-46

- 3.1 Primære-og sekundærkilder 38
- 3.2 Casestudie 38
- 3.3 Litteraturgjennomgang 38
 - 3.3.1 Narrativ gjennomgang 38
 - 3.3.2 Fordeler med narrativ gjennomgang 39
 - 3.3.3 Ulemper med narrativ gjennomgang 39
 - 3.3.4 Hvordan er litteraturen valgt og vurdert? 39
- 3.4 Behavior mapping 40
 - 3.4.1 Hybrid tilnærming 40
 - 3.3.2 Gjennomføring 41
 - 3.3.3 Kartlegging for caseområdene 43
 - 3.3.4 Svakheter med metoden 43
- 3.5 Stedsanalyse 44
 - 3.5.1 Temaer 44
- 3.6 Oppsummering av metodologi 46

4.0 STEDSANALYSE

	47-85
4.1 Historisk utvikling	49
4.1.1 Stavanger	49
4.1.2 Historisk tidslinje	51
4.1.3 Torget	53
4.2 Natur og landskap	56
4.3 Bebyggelsens organisering	59
4.3.1 Bebyggelsesstruktur	59
4.3.2 Lesbarhet	60
4.4 Bygninger og andre enkelt elementer	62
4.4.1 Byggeperiode	62
4.4.2 Funksjoner	63
4.4.3 Byggehøyder	64
4.4.4 Tilgjengelighet	65
4.4.5 Sikkerhet	66
4.4.6 Komfort	67
4.4.7 Multifunksjonalitet	68
4.4.8 Sosialitet	68
4.4.9 Sjekkliste (Gehls 12 kvalitets kriterier)	69
4.5 Historisk utvikling	71
4.5.1 Sandnes	71
4.5.2 Ruten bypark	72
4.5.3 Historisk tidslinje	73

4.6 Natur og landskap	74
4.7 Bebyggelsens organisering	76
4.7.1 Bebyggelsesstruktur	76
4.7.2 Lesbarhet	77
4.8 Bygninger og andre enkelt elementer	79
4.8.1 Funksjoner	79
4.8.2 Byggehøyder	80
4.8.3 Tilgjengelighet	81
4.8.4 Sikkerhet	82
4.8.5 Komfort	83
4.8.6 Multifunksjonalitet	84
4.8.7 Sosialitet	84
4.8.9 Sjekkliste (Gehls 12 kvalitets kriterier)	85

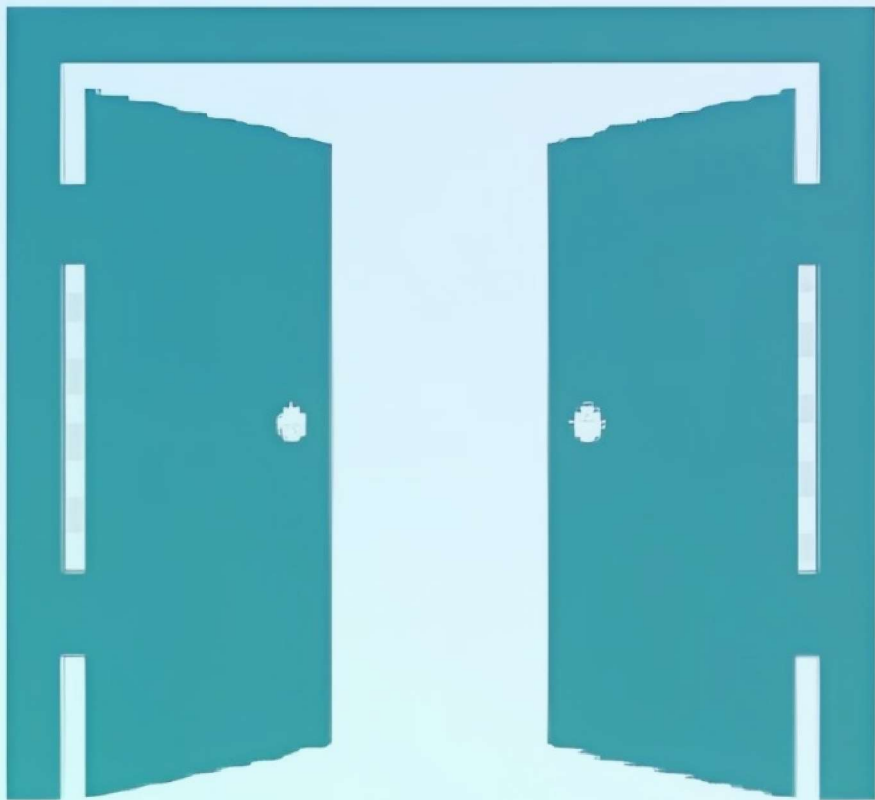
5.0 BEHAVIOR MAPPING

	87-97
1.1 Døgnetts aktivitetstyper på Stavanger torg	87
5.1.1 Morgen	87
5.1.2 Formiddagen	88
5.1.3 Etermiddagen	89
5.1.4 Kveld	90
5.2 Hele perioden — Stavanger torg	91
5.3 Døgnetts aktivitetstyper i Ruten bypark	92
5.3.1 Morgen	92

5.3.2 Formiddagen	93
5.3.3 Ettermiddagen	94
5.3.4 Kveld	95
5.4 Hele perioden — Ruten bypark	96
5.5 Sammenligning	97

6.0 KONKLUSJON	98-102
6.1 Diskusjon	99
6.2 Konklusjon	100
6.3 Veien videre	101
6.3.1 Anbefalinger	101
6.3.2 Videre forskning	102
6.4 Refleksjon	102

1.0 INTRODUKSJON

1.1 Bakgrunn og motivasjon

Offentlige byrom og deres rolle i å skape en mer livlig og inkluderende by for beboere og besøkende har lenge vært et viktig fokusområde for byplanleggere, forskere og arkitekter. Det er viktig å anerkjenne at offentlige byrom spiller en avgjørende rolle i urbane miljøer, ettersom de gir et felles grunnlag for mennesker å samhandle ved å fremme sosiale interaksjoner, engasjere seg i aktiviteter og oppleve en følelse av tilhørighet. Behovet for å skape, vedlikeholde og videreutvikle offentlige rom blir stadig mer viktig etter hvert som byene fortsetter å vokse på grunn av globalisering og urbanisering.

I lys av dette er det viktig å anerkjenne koblingen mellom byrom og byliv, da offentlige åpne plasser har en vesentlig stor rolle, som arena for aktiviteter, samhandling og sosial interaksjon. Disse offentlige rommene tilbyr mennesker muligheten til å bli inspirert og oppleve en følelse av tilhørighet til rommet. Gehl (1987) beskriver det som *“overalt, hvor mennesker færdes i huse, i byer, i rekreativ områder osv., er det et gjennomgående træk, at mennesker og menneskelig aktivitet tiltrækker andre mennesker. Mennesker orienterer sig mod mennesker, opholder sig og færdes sammen med andre, placerer sig i nærheden af andre...”* (Gehl, 1987, s.21).

Min interesse for dette temaet stammer fra min personlige tilknytning til både Stavanger og Sandnes kommune etter å ha bodd i regionen i hele min studieperiode. I tillegg har jeg et ønske om å forstå bymiljøet og den rollen

offentlige rom har for å skape gode og bærekraftige byer. Som student innen byplanlegging de siste fem årene har jeg vært opptatt av å utvide og forsterke kunnskapsgrunnlaget som jeg har fått som byplanlegger. Jeg har utviklet en interesse og stor nysgjerrighet på hvordan mennesker bruker offentlige rom, hvilke faktorer som bidrar til bruk samt hva som gjør offentlige rom vellykket. Interessen for å skrive om dette temaet vil ikke bare øke min forståelse av offentlig rom og styrke kunnskapsgrunnlaget opparbeidet ved studiet som byplanlegger, men også gi meg en verdifull mulighet for å anvende de teoretiske perspektivene jeg har lært gjennom studiet i virkelige situasjoner.

Videre er motivasjonen for å skrive om dette emnet knyttet til den mulige påvirkningen funnene av denne avhandlingen kan ha for fremtidig utvikling og planlegging av de to valgte studieområdene for denne avhandlingen, samt andre offentlige rom i Stavanger, Sandnes eller andre byer med lik karakteristikk. Ved å identifisere faktorene som påvirker bruken av de to valgte studieområdene, kan denne avhandlingen informere byplanleggere, arkitekter og utviklere innen byutvikling om viktigheten av offentlige rom av høy kvalitet. Samtidig belyser studiet viktigheten av å identifisere sammenhengen mellom fysisk miljø og bruk: hvordan de fysiske egenskapene kan påvirke atferden til mennesker.

1.2 Promblestilling og forskningsspørsmål

I lys av innledningen har jeg kommet fram til følgende problemstilling:

Problemstilling

Hvilke faktorer påvirker hvordan mennesker bruker Stavanger torg og Ruten bypark i Sandnes

For å svare på problemstillingen har jeg formulert følgende forsknings-
spørsmål:

Forskningsspørsmål

1. Hva er kvalitetene til et suksessfullt offentlig byrom?

Det første forskningsspørsmål går ut på å undersøke hva som gjør et offentlig byrom suksessfullt. Her blir det satt søkelys på å forstå kvalitetene til et offentlig rom ved å se på hva eksisterende litteratur sier om emneområdet og dermed identifisere nøkkelfaktorer som bidrar til denne suksessen. Disse funnene vil danne grunnlaget for steds- og bruksanalysen av Stavanger torg og Ruten bypark i Sandnes.

2. Hva er de markante kjennetegnene for byutforming og fysisk planlegging i Stavanger torg og Rutenbypark?

Det andre forskningsspørsmålet går ut på å undersøke utformingen og den fysiske planlegging av de to valgte studieområdene ved å kartlegge og analysere de fysiske og funksjonelle elementene som definerer deres layout, funksjon og estetikk.

3. Hvordan bruker mennesker Stavanger torg og Ruten bypark, og hva er den typiske atferden som oppstår?

Tredje og siste forskningsspørsmålet går ut på å undersøke hvordan folk brukere de to offentlige rommene gjennom en bruksanalyse. Her blir det satt søkelys på å identifisere typiske atferd som oppstår, og faktorer som inviterer til bruk eller hemmer engasjement for å bruk.

1.3 Formål og relevans

Formålet med denne avhandlingen er å identifisere hvilke faktorer som påvirker bruken av Stavanger torg og Ruten bypark i Sandnes, og avdekke innflytelsen det fysiske miljøet har på brukeratferden. Offentlige rom blir stadig mer viktig på grunn av at de tilbyr rekreasjon og fritidsmuligheter, fremmer samfunnsengasjement og sosial interaksjon samtidig som utvidelsen og den økende utviklingen av urbane miljøer fortsetter å vokse. Ved å forstå samt få dypere innsikt i hva som gjør offentlige rom vellykkede, og de kvalitetene som bidrar til denne suksessen, har denne studien som mål å lage et kunnskapsgrunnlag og komme med anbefalinger.

Dette kunnskapsgrunnlaget og anbefalingene skal gi innsikt som kan hjelpe både Stavanger og Sandnes kommune i arbeidet med å forbedre og videreutvikle offentlige rom. Dette vil bli gjort gjennom en detaljert analyse av den fysiske planleggingen som ligger til grunn i de to valgte studieområdene i Stavanger og Sandnes, og bruksanalysen som identifiserer typiske bruk og bruksmønstre. I tillegg til den teoretiske kunnskapsbasen formidlet i denne avhandlingen, er hovedmålet et ønske å bidra til kunnskapsgrunnlaget og identifisere potensielle forbedringer for å imøtekomme behovene for både beboere og besøkende som benytter de to offentlige rommene.

Som tidligere nevnt har dette temaet en stor relevans i dag, noe som også blir indirekte fremhevet under forskningsspørsmålene. Ved å adressere forskningsspørsmål 1 «Hva er kvalitetene til et vellykket offentlig rom?» vil studiet gjennom dette spørsmålet identifisere faktorene som bidrar til det som gjør et offentlig rom fungerende og godt tilpasset. Denne forståelsen styrker og bygger videre på kunnskapsbasen som allerede finnes, og gir veiledning for fremtidig utvikling.

Når det kommer til forskningsspørsmål 2 «Hva er de markante kjennetegnene for byutforming og fysisk planlegging i Stavanger torg og Ruten bypark?» vil studiet undersøke hvordan disse områdene er formet og hva slags karakteristikk de har. Dette gjøres ved å se på de spesifikke funksjonene og designvalgene som er tatt under planleggingen av disse områdene.

Til slutt vil tredje og siste forskningsspørsmål «Hvordan bruker mennesker Stavanger torg og ruten bypark i Sandnes» gi en forståelse av atferden og aktivitetene som typisk forekommer i begge studieområdene. Denne informasjonen vil gi innsikt i hvordan offentlige rom kan tilpasses og forbedres ved å imøtekomme brukernes preferanser. Samtidig vil det bidra til å informere fremtidige planleggingsbeslutninger, og dermed sette søkelys på relevansen av offentlige rom.

1.4 Oppgavens oppbygning

Opggaven består av til sammen seks kapitler, og er strukturert som vist i figur 1 under.

Kapittel 1 → Introduksjon

Dette kapitlet introduserer oppgaven der bakgrunn, motivasjonen, formål, relevans, problemstilling og forskningsspørsmål blir beskrevet.

Kapittel 2 → Teori

litteraturgjennomgang som utforsker byromsaktiviteter, kvaliteter, lesbarhet og suksessfaktorer i offentlige rom for å svare på forskningsspørsmål 1.

Kapittel 3 → Metodologi

Kapittel 3 beskriver metodene brukt for å besvare oppgavens forskningsspørsmål og problemstilling.

Kapittel 4 → Stedsanalyse

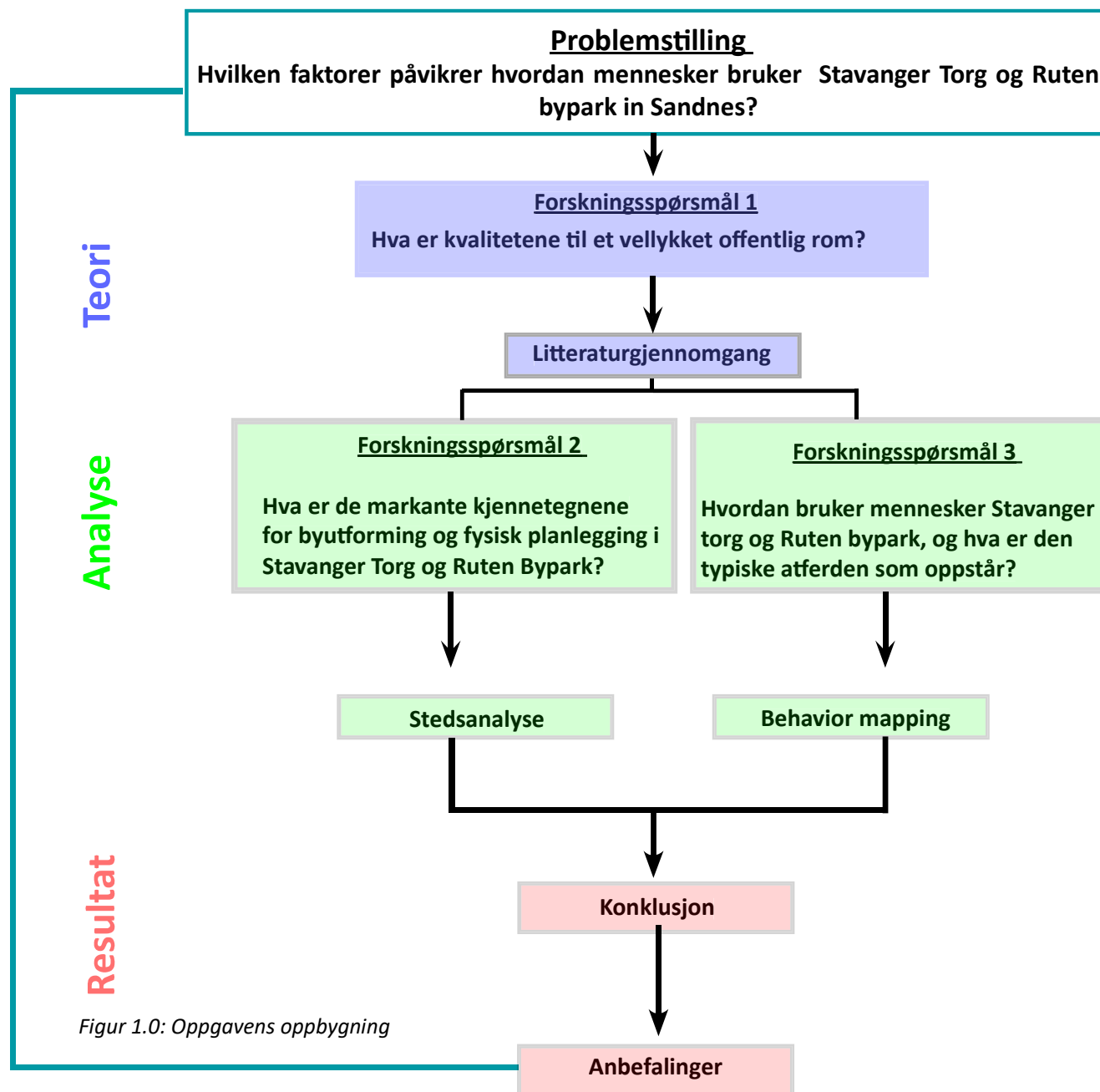
Kapittel 4 presenterer en stedsanalyse av Stavanger Torg og Ruten Bypark, utført med mål om å gi innsikt og svar til oppgavens andre forskningsspørsmål.

Kapittel 5 → Bruksanalyse

Kapittel 5 utforsker bruksmønstre i Stavanger Torg og Ruten Bypark gjennom en bruksanalyse (behavior mapping) for å besvare forskningsspørsmål 3.

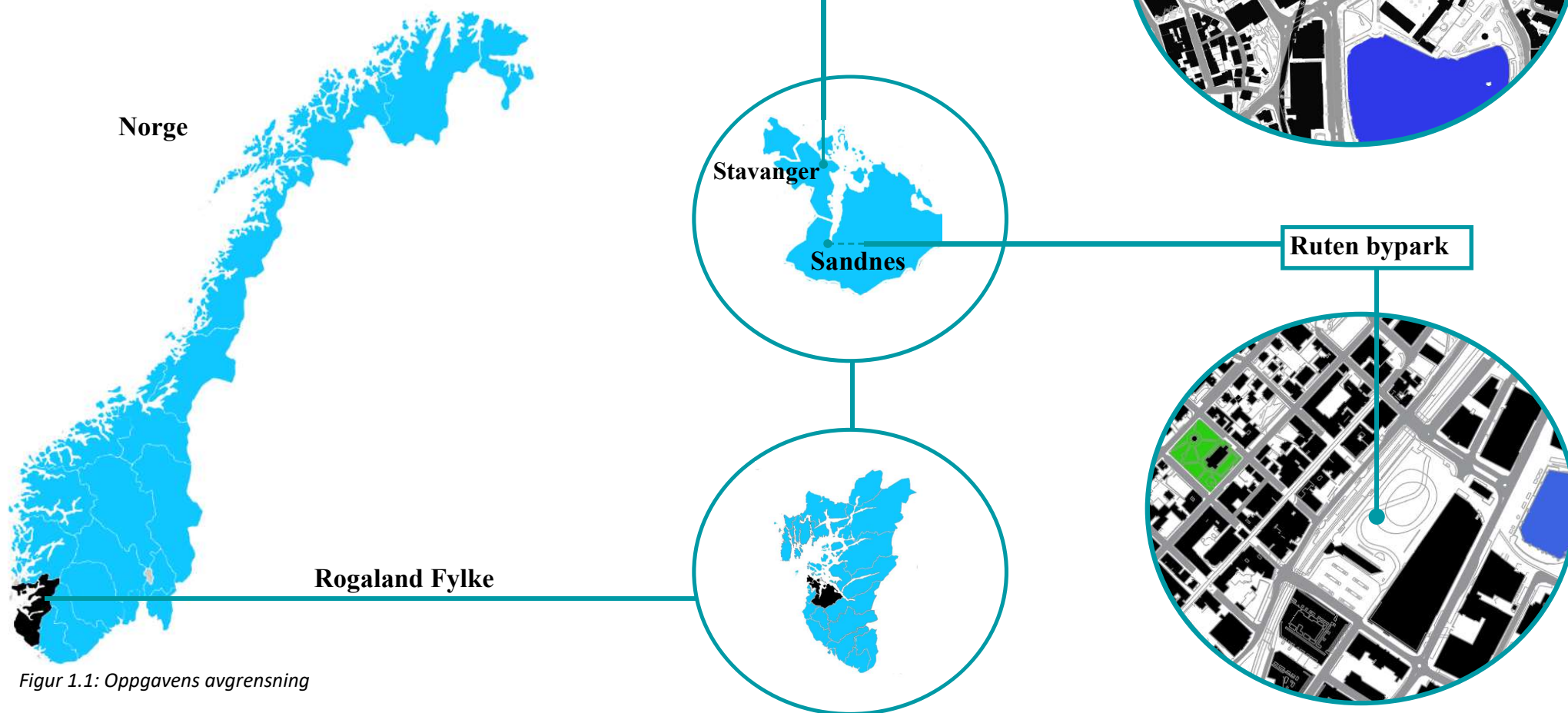
Kapittel 6 → Konklusjon

Kapittel 6 konkluderer med å oppsummere sentrale funn, adressere problemstillingen, diskutere resultatene og foreslå videre forskning og anbefalinger.

1.5 Avgrensning

På bakgrunn av problemstillingens natur avgrenses studiet geografisk til Stavanger torg, som ligger i hjertet av Stavanger sentrum, og Ruten bypark i Sandnes sentrum. Nærliggende områder av betydning for caseområdene, som vist i figur 2, er også inkludert. I tillegg er arbeidet med denne avhandlingen tidsavgrenset, og av den grunn vil studien av disse offentlige rommene være begrenset til kun 5 måneder.

Figur 1.1: Oppgavens avgrensning

1.6 Introduksjon til caseområdene

1.6.1 Stavanger kommune

Stavanger er en kommune i Rogaland fylke, kommunen omfatter fastlandet vest for byfjorden. Stavanger spenner seg over alle øynene som befinner seg nord og øst for Gandsfjorden, samt Finnøy og Rennesøy. Stavanger kommune omfatter også øyene i Bokafjorden i Kvitsøy og Bokn (Thorsnæs, et. al 2023). Kommunen har et areal på ca. 242 km² med rundt 145 000 innbyggere fordelt på sine 37 øyer. Stavanger er beregnet til å være Norges fjerde mest folkerike kommune, etter Oslo, Bergen og Trondheim. Stavanger er blant Norges viktigste kommuner innen havbruk, landbruk og reiseliv og kommunen er også ansett som Norges energihovedstad (Stavanger kommune, 2023).

1.6.2 Stavanger torg

Stavanger torg, som vist i figuren 3, er et offentlig åpent rom lokalisert midt i Stavanger sentrum, og fungerer som et viktig samlingspunkt for beboere og besøkende i byen. Som følge av at torget er plassert i hjertet av Stavanger sentrum tilbyr det nærhet til viktige funksjoner som restauranter, kjøpesenter og kulturelle landemerker som Stavanger domkirke. Som byens sentrale offentlige rom spiller torget en viktig rolle i samfunnet. Med sin store åpne plass og utforming fungerer torget som en populært offentlig plass der man kan foreta arrangementer, festivaler og som en plass der lokalbefolkningen og turister kan ferdes og engasjere seg i aktiviteter.

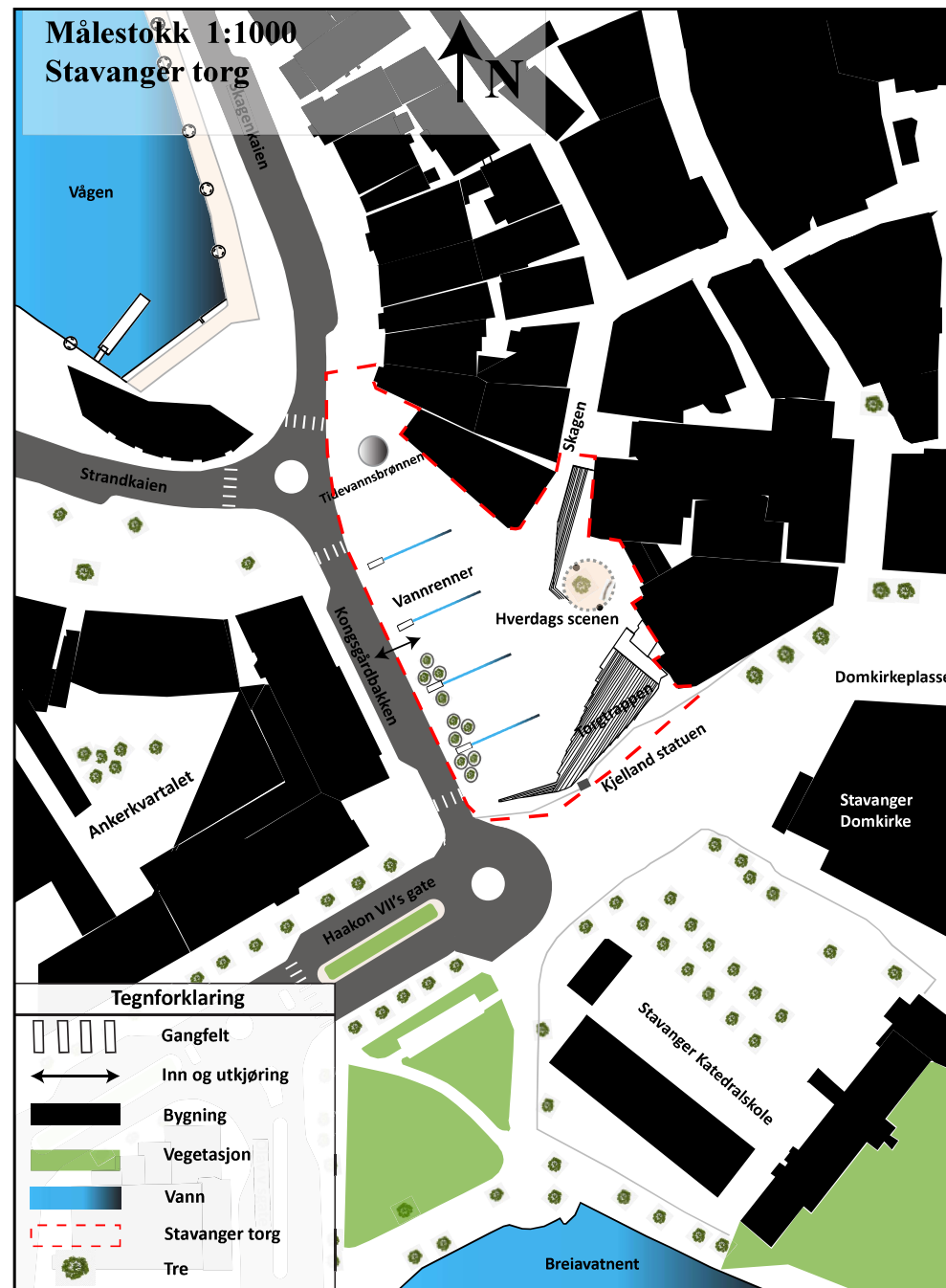

Figure 1.2: Stavanger torg og nærliggende områder (Ali, 2023).

1.6.3 Sandnes Kommune

Sandnes er en kommune som befinner seg i Rogaland fylke, kommunen omfatter områdene øst for Gandsfjorden og øst for Høgsfjorden. Siden 2020 har Lysefjorden vært innlemmet i Sandnes kommune samt deler av Jæren og de sørligste delene av Ryfylke i øst. Sandnes bysenter befinner seg ved bunnen av Gandsfjorden. Kommunen har et landareal på 944 km², et befolkningstall på 82 545 innbyggere og ligger ca. 14 km sør for Stavanger sentrum (Thorsnæs, Geir et al., 2023).

1.6.4 Ruten bypark

Ruten bypark er lokalisert i Sandnes sentrum og er plassert like ved Ruten buss- og togstasjon. Parken er på ca. 15 mål har et stort åpent areal med oppholdsplasser. Ruten var beregnet til å være et intermodalt knutepunkt der jernbane og busstasjon møttes. Området var frem til 2008 reservert for parkerte biler, men dette endret seg ved initiativet “barnas-by” i Sandnes kommune. Dette arrangementet satte søkelys på byrommet Ruten og ungdommene i Sandnes var tydelige på hva slags ønske de hadde om byrommet Ruten. Etter en fire dagers masse mønstring av byen ble det gjort en endring av parketaten, som medførte at Ruten ble omskapt til Ruten park (Stokke. S.P. & Larstuvold. L., 2022, s.110).

Figur 1.3: Ruten bypark og nærliggende områder (Ali, 2023).

1.6.5. Utvalg og relevans av caseområdene

Stavanger Torg og Ruten bypark i Sandnes er relevante caseområder, og en studie av disse områdene vil kunne gi svar på oppgavens problemstilling. Problemstillingen handler hovedsakelig om de faktorene som påvirker bruksmønstrene til disse områdene samt forholdet mellom bruk og fysisk miljø. Stavanger Torg og Sandnes Ruten Park er begge store offentlige byrom som befinner seg i hver sin distinktive by. Utforskningen av disse offentlige byrommene som caseområder danner grunnlaget for en komparativ analyse, der områdene vurderes ut ifra deres likheter og forskjeller. Dette vil muliggjøre for en dybdeforståelse av forskningsspørsmålene og problemstillingen samt bidra til en grundig besvarelse av denne avhandlingen i sin helhet.

Caseområdene Stavanger Torg og Sandnes Ruten bypark har en praktisk relevans for denne masteroppgaven, som vil undersøke og analysere de faktorene som påvirker bruksmønstrene i disse områdene. De identifiserte funnene kan brukes til å veilede forbedringer av fremtidige utforminger av de valgte offentlige plassene i denne avhandlingen, og andre offentlige byrom med lik karakteristikk. Det finnes allerede en forskningsbasert studie gjort av Stavanger Torg i form av en masteroppgave skrevet av Monica Reinertsen (2017). Reinertsens bidrag i dette feltet har vært en stor kilde for inspirasjon til å forme forståelse av Stavanger Torg. Hennes forskningen etablerer et solid akademisk grunnlag, som herved videreføres til å inkludere Sandnes Ruten bypark som et ytterligere caseområde. Dette blir gjort i håp om å bidra med et nytt perspektiv i dette fremvoksende forskningsfeltet.

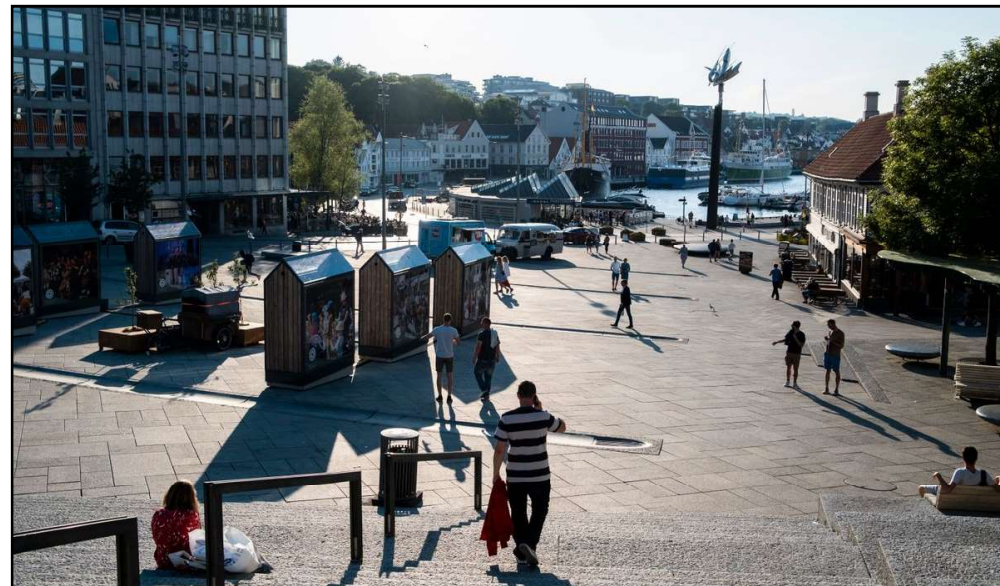

Figure 1.4: Stavanger torg i en sommerdag (Minge, 2020).

Figure 1.5: Ruten bypark (Stavanger aftenblad, 2022).

2.0 TEORI

2.1 Innledning

Begrepet åpent byrom må bli presisert da betydningen og bruken av begrepet florerer i ulike mål og grader av forståelse. Åpent byrom inkluderer ulike fysiske områder, fra konkrete og avgrensede områder som en gate, et torg eller en park, til større områder som et nabolag. Begrepet byrom blir hovedsakelig ansett som et fysisk åpent område som er offentlige tilgjengelige og tilrettelagt for menneskelig aktivitet. Disse offentlige plassene vil omtales i denne masteren som «byrom» da det ansees som en arena for byliv og menneskelige aktivitet (Kommunal moderniserings departementet, 2017, s.11). For å kunne ytterligere eksaminere eksisterende litteratur innenfor emnet, vil det bli identifisert og beskrevet seks nøkkelfaktorer som anses som avgjørende suksessfaktorer for å oppnå vellykkede offentlige åpne byrom.

2.2 Definisjoner

Begrepet offentlig åpent byrom kjennetegnes av en rekke ulike definisjoner, som tar for seg spørsmål angående tilgang og bruk av det offentlige åpne byrommet. Ifølge Madanipour (1996) er offentlig åpent byrom definert som “Space that is not controlled by private individuals or organizations, and hence is open to the general public” (Madanipour, 1996, s. 144). Dette viser til muligheten for tilgang og bruk av offentlig åpne byrom for alle mennesker. På samme måte som Madanipour (1996), vil forskeren i forbindelse med denne avhandlingen inkludere en fremstilling om det offentlige åpne byrommet, med søkelys på tilgang og bruk av disse romme-

ne. Videre vil evalueringen av offentlige byrom bli begrenset innenfor teorien til kun å omfatte gater, park, og torg, samt de fysiske objektene som er en del av disse rommene. Når det kommer til beskrivelsen av hva et byrom er, kan man identifisere tre ulike typer av slike rom, og de er som følger:

1. Myke byrom

Myke byrom også omtalt som grønne byrom er en felles betegnelse på områder som viser til grønne vekst. Disse delene av et byrom fremmer diverse sosiale aktiviteter ved at de viser til områder for lek og fysisk aktivitet, samtidig som de tilrettelegger for rekreasjon og velvære. Det disse byrommene har til felles er at de viser til en sosial arena rettet til alle målgrupper uansett evne. Det grønne byrommet har sin betegnelse fra sitt naturlige gulvdekke og gjerne de synlige omgivelsene rundt bestående av vegetasjon som for eksempel gress, sand og skogbunn (Kommunal moderniserings departementet, 2017, s.15).

Figur 2.0: Mykt byrom- Horten bypark (Seenorway, 2013).

2. Harde byrom

Byrom som viser til områder med hardt gulvdekke, det vil si faste og harde substanser som stein og asfalt blir betegnet som harde byrom. Eksempler på slik type byrom er broer, gater, fortau parkeringsplasser, torg, etc. (Kommunal moderniserings departementet, 2017, s. 14).

Figure 2.1: Hard gulvbelegg i Stavanger torg (Friestad, 2017).

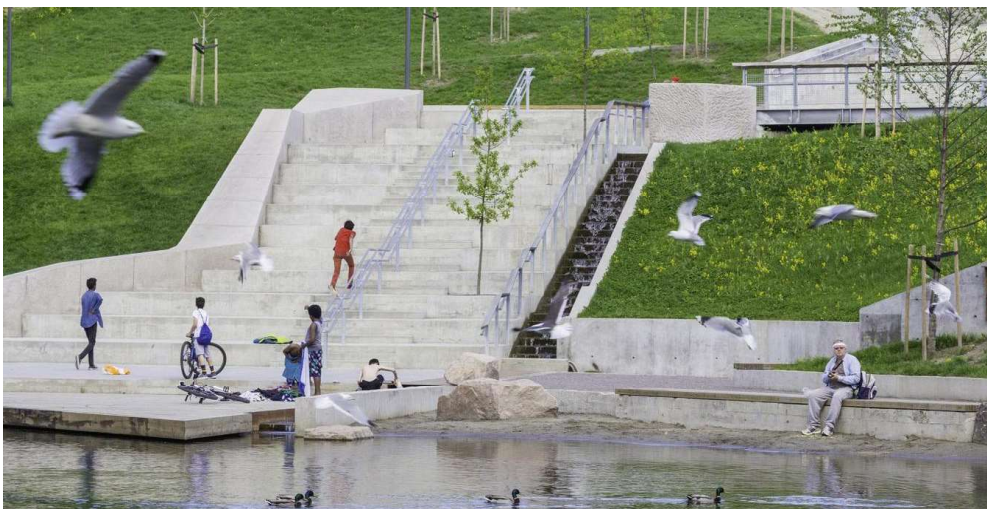

Figure 2.2: Grorudparken med innslag av vannelementer (Majewski, 2021).

3. Byrom med vann

Byrom som inkluderer vannløsninger, er kjent som og blir karakterisert som «blå byrom». Disse områdene er preget av at vannet som befinner seg på de diverse byrommene, har en dominerende effekt på sine omgivelser. For eksempel kan en elv som renner gjennom en by skape områder for et såkalt «blå byrom». Det finnes mange eksempler på dette fenomenet, blant annet elven Glomma som renner gjennom flere byer i Norge, Akerselva i Oslo, og Stavanger havn nær torget som ligger i byens sentrum. Vannet gir byen en unik identitet og øker attraktiviteten til byrommet ved å legge til rette for aktiviteter i området. Dette kan oppnås ved å etablere rekreasjonsområder i nærheten av vannkanten, for eksempel badeplasser, gå områder, kafeer og kaifront (Kommunal moderniserings departementet, 2017 s.16).

2.3 Litteraturgjennomgang

I en rekke år har forskere og byplanleggere vært opptatt av kvaliteten på det offentlige byrommet (Mehta, V., 2014, s. 57). Det er flere litteraturer som kan attestere til dette, blant annet: Whyte sin bok “The Social Life of Small Urban Spaces” (1980) og Gehl sine bøker “Cities For People” (2010) og «Livet mellem husene: udeaktiviteter og udemiljøer» (1987).

Flere andre litteraturverk og samlinger av kvalitative studier har bidratt med mye kunnskap og forståelse om bruken av offentlige byrom. I tabellen under blir litteraturen som er benyttet i denne oppgaven presentert, inkludert utvalgsriterier, hvor litteraturen er publisert samt innhold.

<i>Tabell 2.3: litteratur</i>					
Tittel	Forfattere	Utgivelsesdato	Publiseringssted	Utvalgskriterier	Innhold
Public places-urban spaces	Carmona, M., Tiesdell, S., Heath, T., & Oc, T	2010	Routledge	Fagbok & Tilgjengelig på engelsk	Offentlige rom I bymiljøer
Cities for people	Gehl, J	2010	Island Press	Fagbok & tilgjengelig på norsk, engelsk og dansk	Menneskelige aktivitet i offentlige byrom
Livet mellom husene: Udeaktiviteter og udemiljøer	Gehl, J.	1987	Arkitektens forlag	Fagbok & tilgjengelig på engelsk og dansk	Bruk og opphold i det offentlige åpne byrommet
The relationship between the quality of active frontages and public perceptions of public spaces	Heffernan, E., Heffernan, T., & Pan, W.	2014	Urban Design International	Vitenskapelig Journal & tilgjengelig på engelsk	Samspill mellom aktiv fasadekvalitet og folks oppfatninger av offentlige rom
The death and life of great American cities	Jacobs, J.	1961	Random House, New york	Fagbok & tilgjengelig på engelsk	Byplanlegging og arkitekturdesign
A theory of human motivation	Maslow, A.	1943	Psychological Review	Vitenskapelig journal & tilgjengelig på engelsk	Behovs teorier
New City Life	Gehl, J., Gemzøe, L., Kirknæs, S., & Søndergaard, B. S.	2006	Danish Architectural Press	Vitenskapelig bok & tilgjengelig på engelsk	Hvordan byplanlegging og bydesign kan fremme levende og bærekraftige bymiljøer.

Tittel	Forfattere	Utgivelsesdato	Publiseringssted	Utvalgskriterier	Innhold
Universal Design Handbook	Preiser, W., & Smith, E.	2011	McGraw-Hill. (2nd ed.).	Fagbok & tilgjengelig på Engelsk	Prinsippene og målene for universell utforming.
Spatial Characteristics of Urban Square and Sociability: A Review of the City Square, Melbourne	Zakariya, Khalilah, Harun, Nor Zalina, & Mansor, Mazlina	2014	Sciencedirect	Vitenskapelig Journal & tilgjengelig på engelsk	Sosialitet i det offentlige rommet
The European concept of accessibility	Wijk, M.	1996	-	Journal & tilgjengelig på engelsk	Viktighet av tilgjengelighet i det bygde miljøet for å fremme sosial og økonomisk inkludering.
The social life of small urban spaces	Whyte, W. H.	1980	Project for Public Spaces	Fagbok & tilgjengelig på engelsk	Byroms sosiale dynamikk og interaksjon
Evaluating Public Space	Vikas Mehta	2014	Journal of Urban Design	Vitenskapelig Journal & tilgjengelig på engelsk	Evaluering av Kvalitetene til et offentlig byrom
Multifunctional public open spaces for sustainable cities: Concept and application	Zivkovic, Jelena, Lalović, Ksenija, Milojevic, Milica, & Nikezic,	2019	Researchgate	Vitenskapelig Journal & Tilgjengelig på engelsk	Multi-funksjonalitet i det offentlige åpne byrommet
Byens festplass i hverdagen - En casestudie av Torget i Stavanger	Reinertsen	2017	Brage	Masteroppgave	En Casestudie av Stavanger torg

Tittel	Forfattere	Utgivelsesdato	Publiseringssted	Utvalgskriterier	Innhold
The Public Realm: Exploring the City's Quintessential Social Territory	Lyn H. Lofland.	1998	Routledge	Fagbok & tilgjengelig på engelsk	Undersøkelse av offentlige rom og deres rolle i det urbane livet.
The image of the city	Lynch, K	2001	MIT Press, Cambridge	Fagbok & tilgjengelig på engelsk	Hvordan mennesker oppfatter og navigerer i byer.
Design of Urban Space: An Inquiry into a Socio-spatial Process	Madanipour, A.	1996	Wiley	Fagbok & tilgjengelig på engelsk	Offentlige byrom integrerer både fysiske og sosiale dimensjoner av det bygde miljøet
Criteria for Public Open Space Enhancement to Achieve Social Interaction	Salih, S. A., & Ismail, S.	2017	IOP Conference Series. Materials Science and Engineering, 291(1), 12001.	Vitenskapelig artikkel & tilgjengelig på engelsk	Viktigheten av åpne rom for å fremme sosial interaksjon og fellesskapsfølelse
Managing for Multifunctionality in Urban Open Spaces: Approaches for Sustainable Development.	Shi, W., & Woolley, H.	2014	Journal of Urban Management.	Vitenskapelig artikkel og tilgjengelig på Engelsk	Viktigheten av multifunksjonalitet i det offentlige åpne rommet
Fasadeterskelen	Standal, A., & Børud, E.	2021	Tidsskriftet Plan	Vitenskapelig artikkel og tilgjengelig på Norsk	Hvordan fasader påvirker brukeropplevelsen og sosial interaksjon i urbane områder.
Supporting Imageability on the World Wide Web: Lynch's Five Elements of the City in Community Planning	Al-Kodmany, Kheir,	2001	Tidsskriftet Environment and Planning B: Planning & Design.	Vitenskapelig artikkel og tilgjengelig på Engelsk	Lynchs teori om fem elementer kan anvendes i nettbasert samfunnsplanlegging for å optimere og forbedre opplevelsen av byrom.

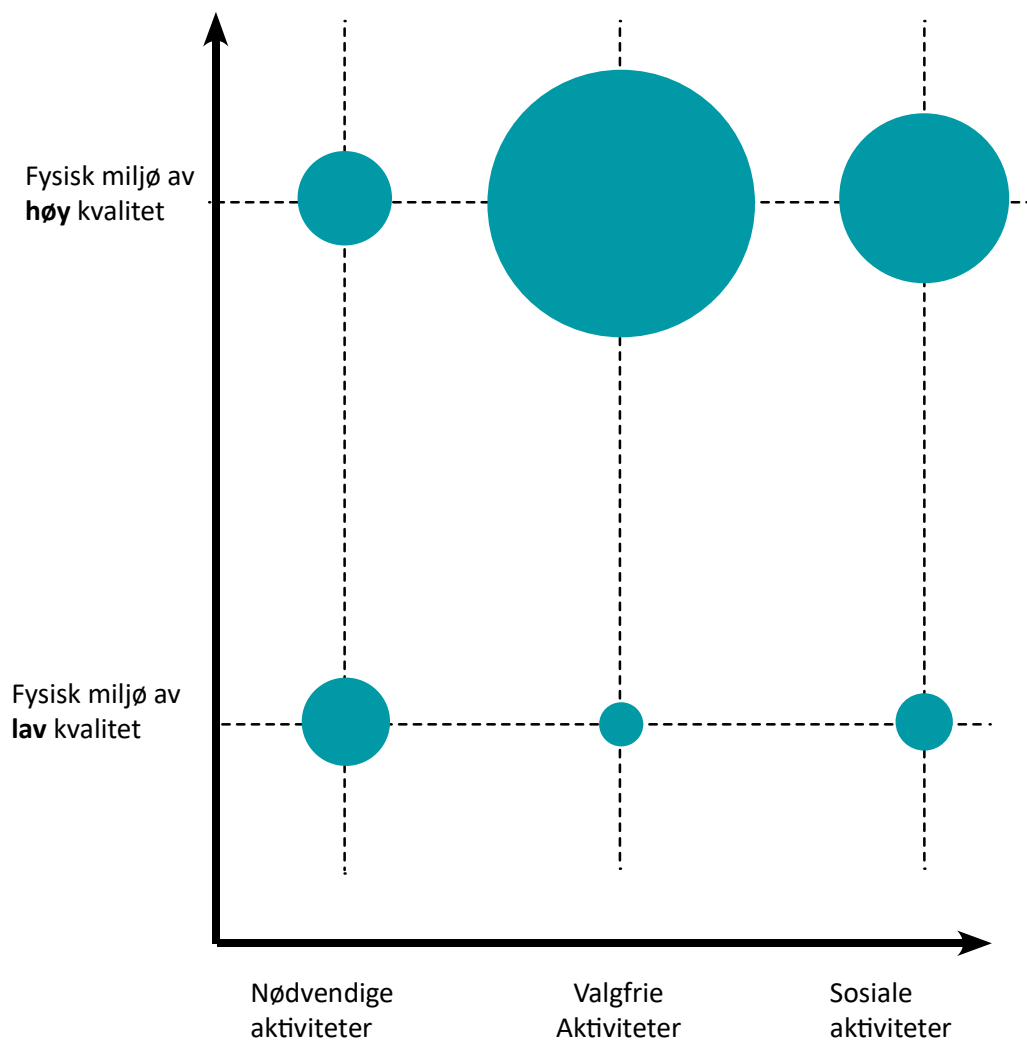
2.4 Uteaktiviteter og uteromskvalitet

Gehl (1987) tar for seg sammenhengen og omfanget av uteaktiviteter og hvor stor grad det påvirkes av den fysiske planleggingen. Gehl begrunner i «Livet mellom husene: Udeaktiviteter og udemiljøer» at det er mulig å initiere en planleggingsprosess som kan i aller høyeste grad påvirke aktivitetsmønstre i diverse byrom for å skape et livlig eller livløst miljø. Med dette mener Gehl at byplanleggere kan i teorien skape fysiske rammer som enten hemmer eller fremmer sosial aktivitet i byrommene.

Fysiske rammer som hemmer sosiale aktiviteter i byrommene er høye bygninger, omfattende biltrafikk, parkeringsplasser og store distanser mellom bygninger og funksjoner til det offentlige åpne byrommet. Her kan man observere bygninger og biler, men få mennesker. Dette fordi fotgjengertrafikken er nærmest usynlig ettersom fellesarealene i det offentlige byrommet er svartet med dårlige forhold. Uteområdene er upersonlige og store, med store avstander mellom seg. Under disse omstendighetene vil de fleste beboere eller besøkende til det offentlige byrommet heller tilbringe sin tid innendørs eller på private områder (Gehl, 1987, s.29).

Fysiske rammer som inviterer til sosiale aktiviteter i byrommene er tettbyggede hus fremfor høye hus/bygninger, og som har tilgang til gode og funksjonelle trafikksystemer med både kollektivtransport og fotgjengertrafikk. Byrommene må ha gode oppholdsplasser med god forbindelse til arbeidsplasser, skoler og hjem. Her kan man se folk som går fra disse måle-

punktene, og som benytter av seg oppholdsplassene (Gehl, 1987, s. 29-30).

Figur 2.4 : Grafisk fremstilling av sammenhengen mellom uteromskvalitet og uteaktiviteter (Gehl, 2010, s. 31).

2. 4. 1 Aktivitetskategorier

1. Nødvendige aktiviteter

Nødvendige aktiviteter er de aktivitetene som vi anser til å være obligatoriske aktiviteter. Disse kan inkludere aktiviteter som å gå til jobb, skolen, vente på transport osv. Med andre ord er nødvendige aktiviteter helt essensielle aktiviteter som vi foretar i hverdagen. Med tanke på at disse aktivitetene er obligatoriske, vil ikke deres forekomster bli påvirket av uteroms kvaliteten og omgivelsene rundt. Når uterommene er av dårlig kvalitet, vil da kun de nødvendige aktivitetene finne sted (Gehl, 1987, s 7-12).

2. Valgfrie aktiviteter

Valgfrie aktiviteter er aktiviteter som ikke er obligatoriske og som man velger å utføre fordi man har lyst til det. Dette kan for eksempel være aktiviteter som å gå tur, jogge, stoppe opp, stå, eller bare å sitte ned på en benk og nyte utsikten. Disse aktivitetene, i motsetning til nødvendige aktiviteter, kan kun forekomme dersom de ytre forholdene er gode, og om kvaliteten på uteområdet er innbydende med gunstige værforhold (Gehl, 1987, s. 7-12).

3. Sosiale aktiviteter

Den siste av aktiviteten er sosiale aktiviteter og betegnes som all aktivitet som har en forutsetning om at det skal finnes menneskelig tilstedeværelse og interaksjon. Dette kan være barneaktiviteter, sosiale interaksjoner og fellesaktiviteter av mange forskjellige slag. Sosiale aktiviteter oppstår spontant ettersom folk beveger seg i det offentlige byrommet, og mange vil befinne seg plutselig i samme område med mange andre mennesker. Sosiale aktiviteter oppstår når forutsetningene for både nødvendige aktiviteter og valgfrie aktiviteter inntreffer (Gehl, 1987, s. 7-12).

Figur 2.5: Mennesker som går i en av Madrids hovedgater (Cordero, N.D).

Figur 2.6: Sirkulære benker som gir sittemuligheter i Rockefeller Center, New York City (Project for Public Spaces, 2005).

Figur 2.7: To menn som snakker sammen (Gehl, 2010, s. 28).

Figur 2.8: Eldre dame som snakker med to eldre mennesker (Gehl, 2010, s. 28).

Figur 2.9: Konsert i byrommet Gehl, 2010, s. 28).

2.5 Lesbarhet

Kevin Lynch understreker i hans bok «The Image of The City» (1960) viktigheten med å studere kognitive kart og romlige forhold. Lynch introduserer begrepet imageability for å forklare fysiske objekters evne til å forsterke strukturen og identiteten til en by (Al-Kodmany, Kheir, 2001, s.806). Videre argumenterer Lynch for at både innbyggere og besøkende har en kollektiv oppfatning av byen. Denne kollektive oppfatningen av byen kommer som et resultat av at det enkelte individ danner et individuelt mentalt bilde av byen. Hver individuelle oppfatning av byen er unik i og av seg selv, men er likevel omtrent lik det kollektive mentale bildet av byen. Innholdet i bybildet som skal studeres refererer til byens fysiske former og er fordelt i fem hovedelementer. Disse elementene er Paths (ferdselsårer), Nodes (knutepunkter), Edges (kanter), districts (distrikter) og Landmarks (Landemerker) (Lynch, 1960, s. 46).

Paths (Ferdelsårer)

Paths er de stiene som hver enkelt observatør vanligvis benytter av seg og kan være alt fra gater, gangveier, skogsstier, jernbaner, og kanaler. Disse ferdelsårene har for folk flest en dominerende effekt i deres mentale bilde av byen, da alle observatører studerer byen i det de beveger seg gjennom den (Lynch, K., 1960, s.41).

Edges (Kanter)

Edges er de elementene som hverken er brukt eller ansett som ferdelsårer. Det er hindringene mellom to punkter. Slike kanter kan være barrierer, gjerne overkommelige, men som også er lett gjenkjenneli-

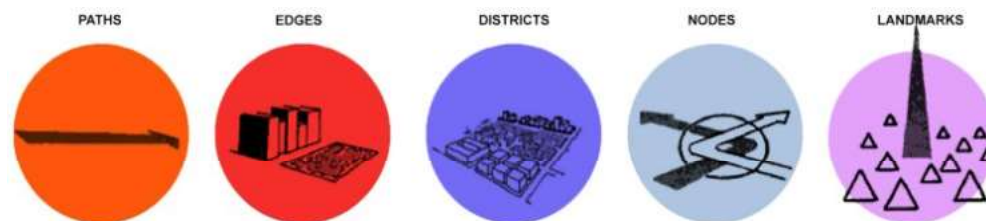
ge. Disse elementene har ikke like mye dominerende effekt i observatørens mentale bilde av byen, men er likevel et viktig særtrekk i sin rolle som et verktøy for å avgrense et fysisk område (Lynch, K., 1960, s.41).

Districts (Distrikter)

Distriktene referer til mellomstore områder i bybilde som kan ses på som en sammenhengende enhet, som skiller seg ut med sin distinkte karakter. Distriktene har et felles karaktertrekk, dette kan være alt fra estetiske kvalitetene til bruk eller aktivitet. Om distrikter er den dominerende effekten i observatørens mentale bilde av byen avhenger ikke kun av observatøren, men også av selve byen (Lynch, K., 1960, s.41).

Nodes (Knutepunkter)

Nodes er strategiske knutepunkter i enhver by hvor den enkelte observatøren kan komme i kontakt med, under vedkommende sine bevegelse gjennom byen. Disse kan være alt fra veikryss, bussholdeplasser, gangfelt og rekreasjonsplasser. Knutepunkter kan defineres som endringer man observerer under overgangen fra en struktur til en annen (Lynch, K., 1960, s.41).

Figur 2.10: Kevin Lynchs fem elementer av bystruktur. Denne modellen illustrerer de fem hovedelementene i bystrukturen som Lynch foreslo i sitt arbeid "The Image of the City" (Semanurcan, 2019).

2.6 Vellykket offentlig byrom

Offentlig byrom spiller en avgjørende rolle i vårt samfunn, fortrinnsvis ved å inkludere det økonomiske, sosiale og miljømessige aspektet i gitte avgrensede områder. Hva det betyr å omtale et offentlig rom som et vellykket fastsettes av sammensettingen av ulike faktorer identifisert i litteraturgjennomgangen i denne oppgaven. Noen av de viktigste faktorene som bidrar til å oppnå et suksessfullt byrom og som blir undersøkt nærmere i dette kapitlet er tilgjengelighet, sikkerhet, komfort, multifunksjonalitet og Gehls 12 kvalitetskriterier for byrom.

2.6.1 Tilgjengelighet

Blant de første nøkkelfaktorene for et suksessfullt byrom er ifølge Carmona et al. (2010) tilgjengelighet. Tilgjengelighet er beregnet til å være en av de mest essensielle suksess faktorene til et åpent byrom. Mangelen på tilgjengelighet vil føre til en begrenset sosial interaksjon, ubemerkede rekreasjonsmuligheter og reduserte økonomiske muligheter. Dermed har byplanleggere en kritisk rolle gjennom utformingen av et åpent byrom, da de må sørge for at område er tilgjengelig og kan ivareta behovet til alle mennesker i alle aldersgrupper uansett evne (Preiser, W., Smith, E., 2011, s. 44-45).

Wijk (1996) definerer i hans bok "European concept for accessibility" tilgjengelighet som et begrep som omfatter alle mulige parametere som har en innvirkning på menneskers funksjon i miljøet. Med dette mener Wijk at tilgjengelighet i et åpent rom er en disposisjon som omfatter alle de for-

skjellige faktorene som kan påvirke menneskers funksjon i et miljø. Disse faktorene består av teknologi, sosiale holdninger og fysiske og naturlige barriere. Wijk antyder imidlertid at tilgjengelighet er en holistisk proposisjon som ikke bare omhandler det fysiske åpne rommet, men heller til hvilken grad det er en mulighet for sosiale og kulturelle samhandlinger i dette rommet. Ved å vurdere tilgjengelighet som en nøkkelfaktor innenfor denne konteksten, kan man skape et inkluderende miljø som har plass til alle sine borgere (Preiser, W., Smith, E., 2011, s. 36-37; Wijk, 1996, s.7-11).

På lik linje som Wijk (1996) argumenterer Carmona et al. (2010) i deres bok «Public Spaces - Urban Spaces: The Dimensions of Urban Design» for betydningen av tilgjengelighet i åpne rom. Forfatterne av boken hevder at manglende tilgjengelighet i et område fører til ekskludering og utelukkelse av enkelte som ønsker å delta i aktiviteter i det byrommet. Personer med nedsatt funksjonsevne, eldre og foreldre med barnevogn er betraktet som sårbare grupper. Disse gruppene møter oftest på fysiske barrierer i det offentlige byrommet, noe som fører til begrensninger i deres tilgang og bruk av byrommet (Carmona et al., 2010, s. 136).

2.6.2 Sikkerhet

For å kunne oppfylle kriteriene for et vellykket offentlig åpent byrom, er sikkerhet en kritisk suksessfaktor som må ivaretas. Carmona, et al. (2010) diskuterer sikkerhet i forhold til de ulike truslene som kan befinne seg på det offentlige byrommet. Disse truslene kan variere fra overtredelser som trafikkovertrедelser, til mer alvorlige straffbare handlinger som vold og terrorisme. Hver enkelt person møter på farer og trusler i sitt nærliggende urbane miljø, og dette har en stor innvirkning på det sosiale, økonomiske og miljømessige aspektet av vårt samfunn. Forskerne Carmona, et al. (2010) understreker at vi i vårt vestlige samfunn har tilstrekkelige ressurser til å håndtere disse truslene, men frykten for dem øker tilsynelatende.

Når det gjelder kvalitetene til et vellykket offentlig åpent byrom, er sikkerhet en fundamental forutsetning for å oppnå nettopp dette. Mangelen på sikkerhet, selv om overtredelser ikke oppstår, kan føre til økt frykt og true bruken av det offentlige åpne rommet. For å forstå betydningen av sikkerhet i det offentlige åpne rom er det nødvendig å anerkjenne trygghet som et fundamentalt menneskelig behov. Flere forskere har gjennom tidene argumentert for eksistensen av et hierarki bestående av menneskelig behov og disse følger som oftest Maslows behovsteori (Carmona, M. et al., 2010, s.119). Abraham Maslow skiller mellom to hovedtyper av behov: Mangelbehov og vekstbehov. Han stiller opp disse behovene i en pyramide, et såkalt behovs hierarki. Nederst i pyramiden kan vi finne mangelbehov, og det er dette vi skal ta for oss, med tanke på behovenes tilknytting til et suksessfullt åpent byrom.

Mangelbehov består av:

- Fysiologiske behov: for mat, varme og komfort
- Behov for sikkerhet: å føle seg trygg
- Behov for tilhørighet: tilhørighet til et samfunn
- Behov for å bli verdsatt: å bli verdsatt av andre
- Behov for selvaktualisering: personlig vekst

(Carmona, et al 2010, s. 119).

De mest grunnleggende fysiologiske behovene må tilfredstilles før fremgang kan gjøres, og å sikre behovet for sikkerhet i et samfunn, gjør det lettere å oppnå andre suksessfaktorer for et vellykket offentlig byrom (Carmona et al., 2010, s.116). Sikkerhet i et offentlig rom kan oppnås ved å ha tilgang til sikkerhetsvakter, trafikklys, fotoboks og fartskontroll av politi. Forfatterne i «Public Spaces-Urban Spaces - The Dimension of Urban Design» bemerker at sikkerhet kan også bli oppnådd ved privatisering av enkelte områder ved hjelp av segregering og bruk av private overvåkningskamera. En slik privatisering vil føre til en økt ekskludering i samfunnet, og dette vil igjen ha en negativ konsekvens for skapelsen av et suksessfullt offentlig åpent byrom (Carmona, M. et al., 2010, s. 119).

2.6.3 Komfort

Persepsjonen av komfort og dens representasjon i et offentlig byrom er assosiert med en økt trivsel blant rommets brukere. Komfort kommer som et resultat av en kombinasjon av tidligere nevnt suksessfaktorer som tilgjengelighet, sikkerhet og inkludering, samt andre faktorer som vil bli utforsket i henhold til deres respektive underkategorier. Ifølge Mehta (2014) er følelsen av komfort ikke bare begrenset til områdets fysiske miljø, men også det naturlige aspektet av det åpne byrommet, for eksempel værforhold (Mehta, V., 2014, s.60-61). Begrepet komfort dekker alt fra det fysiologiske behovet for næring, varme og beskyttelse fra naturlige elementer til estetiske behov (Maslow, 1943, s.373). Når det fysiologiske behovet er dekket, blir komfort symbolisert av brukervennligheten til det fysiske miljøet.

Ifølge Gehl (2010) bør offentlige byrom prioritere komforten til syklistene og fotgjengere, ettersom det er de som foretar frivillige interaksjoner i det offentlige åpne byrommet (Gehl, 2010, s.19-20). Jane Jacobs understreker i hennes bok «The Death and Life of American Cities» (1961) viktigheten med mobilitet på det offentlige byrommet. Jacobs hevder at gatene må bli brukt av fotgjengere kontinuerlig, da dette ikke bare øker sikkerhetsfølelsen, men også komforten ved at man kan underholde seg ved å se på gateaktivitet. *«... And third, the sidewalk must have users on it fairly continuously, both to add to the number of effective eyes on the street and to induce the people in buildings along the street to watch the sidewalks in sufficient numbers. Nobody*

enjoys sitting on a stoop or looking out a window at an empty street. Almost nobody does such a thing. Large numbers of people entertain themselves, off and on, by watching street activity.” (Jacobs, J. 1961, s.35).

Menneskelig skala

Et annet viktig element som Gehl understreker for å øke komforten til både syklistene og fotgjengere er utformingen av det åpne byrommet i en menneskelig skala, det vil si designen og utformingen av det åpne rom må ta hensyn til menneskelige begrensninger (Gehl, 2010, s.33). På samme måte som Gehl (2010), understreker Whyte (1980) verdien av rekreasjonsplasser og komfortable sitteplasser som tilbyr god utsikt og beskyttelse fra naturlige elementer. Whyte (1980) identifiserer imidlertid andre faktorer som bidrar til komforten til det åpne byrommet. Han oppfordrer bruken av de diverse naturlige egenskapene tilhørende det åpne byrommet, blant annet blomster, trær og annet grønn vekst som ledningsevne for estetisk nytelse.

Disse naturlige elementene tilbyr folk tilknytning til naturen og miljøet rundt. En annen faktor som Whyte mener bidrar til komforten i et område er de fasilitetene som tilbyr både nødvendige og valgfrie tjenester som for eksempel offentlige kaféer, toaletter, matleverandører og så videre. Dette gjør at folk oppholder seg mer i det offentlige byrommet, da deres grunnleggende behov dekkes (Whyte, 1980, s.46, s.78). Whyte argumenterer for at man kan øke følelsen av komfort og trivsel med funksjoner som

som belyste områder og veivisende skilter. Begge disse funksjonene bidrar til komforten i det åpne byrommet, da god belysning skaper en trygghetsfølelse og veivisende skilting hjelper alle som befinner seg på det åpne rommet med å navigere trygt og få en forståelse for området (Whyte, 1980. s.113).

Kanter og kanteffekt

Gehl (2010) introduserer begrepene kanter og kanteffekt. Han forklarer betydningen av disse elementene og hvordan de påvirker byopplevelsen. Ifølge Gehl er byens kanter en viktig komponent som avgjør hvordan befolkningen oppfatter byen. Kantene i en by forsterker den romlige opplevelsen av byen og et viktig kjennetegn ved dette er at kanter avgrenser rom, samtidig som det muliggjør for at aktiviteter finner sted i disse områdene. Disse aktivitetene er blant annet at man går til og fra kantene, går langs kantene, sitte ved kantene, stå ved kantene og har sosiale interaksjoner ved kantene. Slik tilbyr disse kantene komfort og trygghet med sine romavgrensinger (Gehl, 2010, s. 85).

Videre omtaler Gehl de kantene som befinner seg på dørkanten av en bygning som kantsoner. Her vil det være muligheter for samhandling mellom livet i bygningene og for de som befinner seg rett utenfor. Kantsonene byr også på oppholdsplasser, hvor besøkende kan føle seg trygge og komfortable. Grunnen til at folk liker seg best langs kantene skyldes at de kan observere aktivitetene som foregår rundt dem uten fare for ubehagelige overraskelser (Gehl, 2010, s.85).

Fasader

De siste årene har begrepet aktive fasader vært brukt om anvisningen av hvordan enkelte bygninger er med på å bidra til skapelsen av livlige rom, fylt med aktiviteter (Standal A & Børrud E., 2021, s.22). Konseptet med aktive fasader har økt i takt med ønsket om å utvikle mer suksessfulle og vitale byer. Konseptet Aktive fasader ble i utgangspunktet etablert av Jan Gehl gjennom hans kartlegging av byer og teorier om byliv. Det er imidlertid viktig å merke seg at aktive fasader har sine røtter i Jane Jacobs' verk "*The Death and Life of Great American Cities*" og Newman's "*Defensible Space: People and Design in the Violent City*" (Heffernan, E. et al., 2014, s. 2-3).

Aktive fasader er essensielle for utformingen av gatenes kanter i byene våre og dette bidrar med å skape aktive overgangsområder mellom bygninger og åpne rom. Disse overgangssonene fungerer som naturlige arenaer for en rekke aktiviteter som integrerer bygningens funksjoner med det omkringliggende gatelivet. Jo mer uregelmessige fasade desto mer oppmuntrer og styrker den aktiviteter, ved å skape et mer engasjerende og varierende offentlig åpent byrom (Gehl et al., 2006, s. 30).

Aktive fasader er en betegnelse på bygninger som har et visuelt tiltalende uttrykk for fotgjengere. Dette skjer ved at de legger til rette for at skilt, vinduer, dører, butikkvinduer og innganger til bygninger kan ses og oppleves fra offentlige områder. Ved å ha mange forskjellige detaljer og presentasjoner tilgjengelige for publikum, vil en aktiv fasade bidra til å skape en attraktiv atmosfære.

Aktive fasader er en betegnelse på bygninger som har et visuelt tiltalende uttrykk for fotgjengere. Dette skjer ved at de legger til rette for at skilt, vinduer, dører, butikkvinduer og innganger til bygninger kan ses og oppleves fra offentlige områder. Ved å ha mange forskjellige detaljer og presentasjoner tilgjengelige for publikum, vil en aktiv fasade bidra til å skape en attraktiv og atmosfære for alle brukere av området. Sansene vil bli engasjert, og man vil kunne oppleve et positivt sanseinntrykk (Gehl et al., 2006, s. 29-30). Aktive fasader spiller en viktig rolle, både negativt og positivt, i forhold til påvirkningen av brukeres oppfatning av det offentlige åpne rom. Fasaders innvirkning på egenskaper som trygghet, livlighet og sosiabilitet er av stor betydning for opprettelsen av suksessfulle offentlige åpne byrom (Heffernan, E. et al., 2014, s. 1).

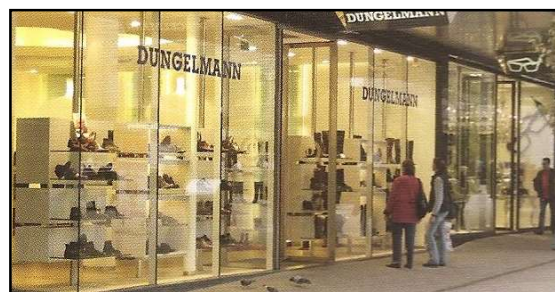
Gehl beskriver i boken sin *“byer for mennesker”* en femtrinns skala for vurdering av første etasjer. Disse er aktive soner, vennlige soner, midt i mellom soner, kjedelige soner og inaktive soner (Gehl, 2010, s.250).

- A-aktive soner referer til mange forskjellige små enheter med mange dører, gjerne butikker og kaféer som står vegg til vegg. Det som kjennetegner aktive soner er at det er mange dører, gjerne mellom 15-20 dører. Det er en stor variasjon av funksjoner, området er godt detaljert med attraktive materialer (Gehl, 2010, s.251).
- B-vennlige soner referer til relativt små enheter, med få lukkede og passive fasader. Området viser til 10-14 dører per 100 meter fasade og det er en del detaljer i fasaden (Gehl, 2010, s.251).

- C-Midt i mellom soner viser til både små og store enheter, med en beskjeden variasjon av funksjoner. Området viser til 6-10 dører per 100 meter fasade og med lite fasadedetaljer (Gehl, 2010, s.251).
- D-kjedelig soner beskriver at området kun har store enheter, med få dører. Det er nesten ingen variasjon av funksjoner og området viser til en lukket og passiv fasade med få eller ingen detaljer (Gehl, 2010, s.251).
- E-inaktive, et slikt område beskrives av ganske store enheter, med få eller ingen dører. Området viser til en ensformig fasade med ingen detaljer (Gehl, 2010, s.251).

Figur 2.11: A - Aktiv fasade (Gehl, 2010, s. 251).

Figur 2.12: B- Vennlig fasade (Gehl, 2010, s. 251).

Figur 2.13: C-Midt i mellom fasade (Gehl, 2010, s. 251).

Figur 2.14 :D - Kjedelig fasade (Gehl, 2010, s. 251).

Figur 2.15 : E - Inaktiv fasade (Gehl, 2010, s. 251).

2.6.4 Multifunksjonalitet

For å sørge for at et offentlig åpent byrom er vellykket, er det viktig å ta hensyn til den kritiske suksessfaktoren multifunksjonalitet. Multifunksjonalitet er et begrep som forklarer tilstedeværelsen av flere ulike funksjoner, tjenester og aktiviteter på samme sted. Denne kritiske suksessfaktoren som har som formål å optimalisere bruken av det offentlige åpne byrommet. Ved å tilby flere funksjoner på samme område, kan man oppnå en mer effektiv utnyttelse av det offentlige åpne rommet. Dermed kan man også imøtekomme ulike behov og ønsker til ulike målgrupper som besøker det åpne byrommet (Shi, & Woolley, 2014, s.9).

Multifunksjonalitet kommer fra begrepet funksjonalitet som kan bli definert som evnen til å utføre en bestemt funksjon eller en oppgave på en effektiv måte. Funksjonalitet er en egenskap som varierer avhengig av situasjoner og er formet av mange faktorer. Disse inkluderer medier, aktiviteter og objekter involvert i prosessen med å fullføre en bestemt oppgave. Multifunksjonalitet derimot er definert som en attributt/kvalitet som gjør at noe kan utføre flere oppgaver samtidig. Denne kvaliteten er betraktet som verdifull, da den kan være med på å løse komplekse problemer i vårt samfunn, samtidig som det gjør rom for flere muligheter (Zivkovic et al., 2019, s. 205-206).

Det er imidlertid viktig å merke seg at multifunksjonalitet kun er nyttig når den er knyttet til et spesifikt formål. Nedenfor er det presentert noen eksempler på hva multifunksjonelle åpne rom er:

- » **Parker med flere funksjoner:** Referer til offentlig rom for rekreasjon, konserter og festivaler.
- » **Torg med flere funksjoner:** Referer til offentlig rom for sosialt samvær, konserter, demonstrasjoner osv.
- » **Gater med flere funksjoner:** Referer til offentlig rom for biltrafikk, offentlig transport og sykkel- og gangveier (Zivkovic et al. 2019, s. 205-207).

Figur 2.16: Offentlig byrom med flere funksjoner i Chorzow, Polen (SLAS architects, 2021).

2.6.5 Sosialitet

Sosialitet er en nøkkelfaktor for suksessen til offentlige åpne rom. Sosiabilitet refererer til muligheten for enkeltpersoner å delta i sosiale aktiviteter, enten alene eller som en del av en gruppe. Offentlige åpne byrom gir enkeltpersoner muligheten til å være en del av et større fellesskap som oppfordrer til samling og sosialisering. For at offentlige byrom skal være attraktive for sine brukere, bør de tilrettelegges for ulike aktiviteter som inviterer til sosial interaksjon. Dette bidrar til å skape et livlig og allsidig miljø for alle. Vitalitet og sosiabilitet i offentlige åpne rom innebærer at mennesker kan samhandle og delta i begivenheter og seremonier samtidig som de de føler seg komfortable og trygge (Zakariya, K. et al., 2014, s. 679).

Sosialitet skaper muligheter for offentlig sosial interaksjon, der samspill oppstår mellom små og store grupper, samt med omgivelsene. Sosial interaksjon og aktivitet er noen av gledene ved offentlige rom som det er skrevet mye om. Imidlertid bør utformingen av gater og offentlige åpne rom ikke bare fokusere på spillet mellom mennesker og omgivelser, men også på interaksjonen mellom mennesker. Dette vil bidra til samhørighet i samfunnene (Lofland, 1998, s. 92).

Det er viktig å påpeke at sosial interaksjon er avgjørende for etableringen av et inkluderende og vellykket offentlig åpent rom. Dette kan oppnås ved å tilrettelegge for tilgjengelige og passende aktiviteter, som igjen skaper gode og komfortable områder for sosial interaksjon for mennesker å samhandle i. Tilgjengelighet og tilgang er en kritisk faktor i utformingen av et vellykket åpent

byrom, etterfulgt av sosial interaksjon, og komfort. Det er viktig å påpeke at kvaliteten på utendørsområder er en vesentlig faktor for å fremme sosial interaksjon og suksess i offentlige åpne byrom (Salih, S. A. et al., 2017, s. 6).

Figur 2.17: Mennesker som engasjerer seg i sosiale aktiviteter i torget på Pittsburgh (Project for Public Spaces, 2014) .

2.6.6 Gehl's 12 kvalitetskriterier

Jan Gehl formidler 12 kvalitetskriterier i hans bok «Byer for mennesker» for å undersøke hvordan offentlige rom oppleves av sine brukere. Gehl's 12 kvalitetskriterier blir kategorisert i tre deler.

1. **Beskyttelse**
2. **Komfort**
3. **Nytelse**

Det første kategorien i Gehl 12 kvalitets kriterier handler om beskyttelse som en forutsetning når man befinner seg i det offentlige byrommet. Alle mennesker skal bli beskyttet mot trafikk og ulykker, kriminalitet og vold, og mot ubehagelige sanseopplevelser.

Det andre kategorien faller under komfort og ifølge Gehl (2010) er det vesentlig viktig å sørge for at det åpne rommet tilbyr behagelighet og god komfort slik at det inviterer folk til de aktivitetene som ligger til grunn for bruken av det offentlige åpne byrom. Dette oppnår man ved å tilby mulighetene for å oppholde seg på det offentlige rommet på forskjellige måter, gjerne ved å sitte, stå, gå, snakke, se og høre.

Det tredje og siste kategori av Gehl 12 kvalitetskriterier er nytelse, og her må brukerne kunne nyte de positive sidene av byrommet. Men

først og fremst må området t være designet i en god menneskelig skala, der det er muligheter for å kunne nyte de positive sidene av estetikken, klimaet og hyggelige sanseopplevelser (Gehl 2010, s. 248-249).

Figur 2.18: 12 kvalitetskriter for gode byrom (Gehl, 2010, s. 249).

2.7 Oppsummering av teori

Gehls 12 kvalitetskriterier, Tilgjengelighet, sikkerhet, komfort, multifunksjonalitet og sosialitet er alle grunnleggende faktorer for etablering av vellykkede offentlige byrom. Disse fundamentale nøkkelfaktorene har det til felles at de sikrer at offentlige byrom imøtekommer behovene til alle brukere, uavhengig av alder og evne.

Tilgjengelighet

Forskere og forfattere som Carmona et al. (2010) og Preiser og Smith (2011) understreker betydningen av tilgjengelighet som en nøkkelfaktor for å skape inkluderende byer for alle. Tilgjengelighet omfatter mange aspekter, inkludert sosiale holdninger, teknologi og fysiske og naturlige barrierer. Wijk (1996) beskriver imidlertid tilgjengelighet som en helhetlig egenskap som tar hensyn til alle disse elementene. Ved å adressere teknologiske løsninger kan man forbedre tilgangen til byrom for personer med nedsatt funksjonsevne. Samtidig er det viktig å vurdere sosiale holdninger, som kan bidra til å endre samfunnets syn på tilgjengelighet og inkludering.

Sikkerhet

Sikkerhet er en kritisk suksessfaktor som må ivaretas i offentlige byrom, da frykt for trusler og farer påvirker sosiale, økonomiske og miljømessige aspekter av samfunnet. Carmona et al. (2010) og Mas-

low (1943) fremhever behovet for sikkerhet som et grunnleggende menneskelig behov og dets betydning for et vellykket offentlig rom.

Komfort

Komfort i offentlige byrom er assosiert med økt trivsel blant brukere og er et resultat av en kombinasjon av tidligere nevnte suksessfaktorer og brukervennlighet i det fysiske miljøet. Både Whyte (1980) og Gehl (2010) diskuterer komfort i offentlige byrom i detalj. Gehl (2010) anbefaler å prioritere komforten til syklister og fotgjengere, samt å utforme byrom i menneskelig skala, mens Whyte (1980) fremhever god belysning og verdien av rekreasjonsområder.

Multifunksjonalitet

Ifølge Shi et al. (2014) er multifunksjonalitet et betydningsfullt verktøy for effektiv bruk av offentlige byrom. Flere funksjoner og aktiviteter i samme rom bidrar til et livlig og attraktivt byrom som er tilgjengelig for alle og som imøtekommer behovene til brukerne.

Sosialitet

Zakariya et al. (2014) påpeker at sosialitet er en nøkkelfaktor for suksessen til offentlige byrom, og refererer til muligheten for enkeltpersoner å delta i sosiale aktiviteter, enten alene eller som en del av en gruppe. Videre understreker Salih et al. (2017) at sosial interaksjon er avgjørende for etableringen av et inkluderende og vellykket offentlig rom, og at dette kan oppnås ved å tilrettelegge for tilgjengelige og passende aktiviteter som skaper gode og komfortable områder for sosial interaksjon.

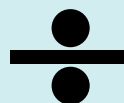
Gehls 12 kvalitets kriterier

Gehls 12 kvalitetskriterier har blitt identifisert gjennom litteraturgjennomgangen og blir betraktet som en del av kvalitetene til vellykkede offentlige rom sammen med de fem andre nøkkelfaktorene beskrevet tidligere. Gehls 12 kvalitetskriterier kategoriseres i tre kategorier som legger rammeverket for graden av vellykkede offentlige rom. Disse kategoriene inkluderer beskyttelse, komfort og nytelse.

I denne avhandlingen har de fem nøkkelfaktorene beskrevet i litteraturgjennomgangen blitt operasjonalisert i stedsanalysen for både Stavanger torg og Ruten bypark, og deretter brukt Gehls 12 kvalitetskriterier som sjekklister for å se om de valgte offentlige rommene oppfyller kriteriene til Gehl. Dette blir gjort for å sikre en rød tråd mellom litteraturgjennomgangen og stedsanalysen. Ved å koble teorien direkte til den praktiske undersøkelsen, bidrar det til å styrke forståelsen av hvordan de teoretiske konseptene manifesterer seg i det virkelige liv. Dette er viktig for å gi et mer helhetlig bilde av hvordan offentlige rom fungerer og hvilke faktorer som bidrar til deres suksess eller manglende suksess. Videre vil denne tilnærmingen kunne danne grunnlag for forslag til forbedringer av de undersøkte offentlige rommene.

Oppfyller kriteriet

Oppfyller kriteriet delvis, trengs forbedring

Oppfyller ikke kriteriet

Figur 2.19: Symboler for sjekklisten brukt i stedsanalysen

3.0 METODOLOGI

3.1 Primær- og sekundærkilder

Bruk av primære og sekundære kilder er en avgjørende del av et hvert forskningsprosjekt. Ifølge Booth et al. (2016) gir primærkilder «original» og rå data som for eksempel inkluderer undersøkelser, intervjuer og direkte observasjoner. Sekundære kilder, derimot, gir en analyse og tolkning av primærkilder og inkluderer vitenskapelige artikler, bøker og rapporter. Bruk av både primær- og sekundærkilder sikrer en helhetlig og pålitelig analyse av forskningsspørsmålet (Booth et al., 2016, s. 66-67). Denne avhandlingen vil benytte både primær- og sekundærkilder for å belyse problemstillingen: "Hvilke faktorer påvirker hvordan mennesker bruker Stavanger Torg og Ruten bypark i Sandnes?"

3.2 Casestudie

For å kunne besvare oppgavens problemstilling «Hvilke faktorer påvirker hvordan mennesker bruker Stavanger Torg og Ruten bypark i Sandnes?» vil en case studie bli brukt. Formålet med en slik case-studie er å oppnå kunnskap og forståelse om den enheten som skal studeres (Wæhle, E. et al., 2023). En case studie viser til empiriske studier av et fenomen av naturlig dannelselse. Målet er å belyse hvorfor dette fenomenet er som det er, kan det forbedres, og hvilke resultater kan det oppnås? En annen viktig side av en case-studie er at det fokuserer på et begrenset antall enheter, og vil deretter kun gå i dybden på disse få enhetene slik at man besitter en dypere forståelse av fenomenet som studeres (Yin, 2018, s. 5).

3.3 Litteratur gjennomgang

Formålet med litteraturgjennomganger først og fremst å tilegne seg kunnskap om tema og forstå hva eksisterende litteratur sier om emneområdet (Persson, 2021, s. 12-13). Litteratur-gjennomgang er svært sentralt i hvilken som helst avhandling, da det fungerer som et avgjørende kapittel som gir bakgrunn og begrunnelse som er nødvendig for forskningen som foretas (Arshed & Danson, 2015, s. 37).

Innen litteraturgjennomgang er det spesielt fire følgende hovedtyper som blir fremhevet: Tradisjonell litteraturgjennomgang, systematisk litteraturgjennomgang, meta-analyse og metasyntese. Den første typen, også kalt narrativ litteraturgjennomgang, går ut på å analysere og oppsummere litteratur ved å presentere vesentlig bakgrunn av litteratur innenfor emneområdet (Arshed & Danson, 2015, s. 37-38). I denne avhandlingen ble det gjennomført en narrativ litteraturgjennomgang med formålet om å belyse forskningsspørsmålet: "Hva er kvalitetene til et vellykket offentlig byrom?"

3.3.1 Narrativ gjennomgang

Narrative litteraturgjennomgang er den vanligste og mest brukte i studentprosjekter av de fire hovedtypene som er beskrevet ovenfor, og er en gjennomgang som er narrativt gjort over om forskning i et interesseområde. Når man foretar en slik type gjennomgang av litteratur brukes litteraturen til å tilegne seg kunnskap om emneområdet og deretter utvikle et argument i forhold til kunnskapsmassen. Argumentasjonen gir en klar spesifisering av nødvendigheten av

forskningen ved å skissere dets betydning og utdype på hvilke måter og områder det bidrar til feltet. Når en bruker narrativ strategi i litteraturgjennomgangen er det viktig å være selektiv og transparent om litteraturen som blir brukt og litteraturene som blir utelatt fra forskningen (Clark & Bryman, 2019, s. 94-95). Dette betyr med andre ord å velge nøye hvilken litteratur som skal inkluderes i forskningen basert på dens relevans og betydning for forskningsspørsmålet.

3.3.2 Fordeler med narrativ gjennomgang

Det er mange fordeler med å ta i bruk narrativ litteraturgjennomgang som fremgangsmåte, da det er en metode som brukes til å konsentrere eksisterende litteratur om et bestemt emne for videre bearbeidelse. Å ta i bruk en narrativ litteraturgjennomgang kan tilby leserne et bredt perspektiv på et spesifikt tema som videreformidler det gitte temaet. En annen fordel med en slik litteraturgjennomgang er at det setter sammen mange forskjellige kilder og gjør disse om til et lett leselig format. Dette er en avgjørende egenskap ved en narrativ litteraturgjennomgang, da det hjelper leserne med å forstå komplekse emner på en enkel måte (Green et al., 2006, s. 103). I tillegg understreker denne type litteraturgjennomgang hva som har blitt oppnådd tidligere med hensyn til forskerens problemstilling, noe som bærer vei for at en kan bygge videre på tidligere litteratur for å sette søkelyset på egne forskningsspørsmål (Grant, M.J. & Booth, A. (2009) s. 97-98).

3.3.3 Ulemper med narrativ gjennomgang

Ulemper med narrative litteraturgjennomgang er i følge Green et al 2006 i disfavør i en rekke journaler da det viser til en mangel på en systematisk gjennomgang av litteraturen. En svakhet ved en slik tilnærming er at metodene brukt for å skape et litteraturs verk blir sjeldent avslørt til leserne, ved og for eksempel ikke utlyse antall benyttede kilder. En annen svakhet er valg av personlige primære kilder som er ansett til å være subjektive, da forskeren kun velger ut de kildene som passer best til hans tankegang. Dette viser til en mangel på eksplisitte kriterier for inkludering noe som medfører til en partisk litteraturgjennomgang. Alle disse ulempene kan være unngåelige dersom forfatteren er klar over alle disse svake sidene ved en slik tilnærming (Green et al. 2006, s. 103-104).

3.3.4 Hvordan er litteraturen valgt ut og vurdert?

Det har blitt benyttet en rekke søkemotorer under bearbeidelsen av denne masteren. Det første søket, og mange av de følgende søkene, ble utført gjennom Researchgate og Google Scholar, som begge er velkjente databaser i det vitenskapelige samfunnet (Halevi, G., et al., 2017, s. 824; O'Brien, K., 2019, s.284). Det har blitt brukt en rekke kombinasjoner av søkeord både på norsk og engelsk. De innledende søkene var basert på åtte følgende søkeord: Offentlige åpne rom, suksessfulle offentlige rom, kvaliteter til åpne rom, uterom og fysisk miljø, Open spaces, Qualities of successful open spaces, 10 qualities of successful open spaces.

Resultatet på de første søkene viste til artikler og bøker basert på tittelens påtatte relevans. Google Scholar viste til 630 000 verk til søkeordet «Open Spaces» ut ifra dette har dette blitt identifisert to nøkkel dokumenter, som har blitt brukt i en hensiktsmessig prøvetakningsteknikk for å identifisere ytterligere relevante litteratur. Dette ble gjort ved å se på referanselistene til disse dokumentene. På bakgrunn av dette ble det totalt inkludert 21 studier i litteraturgjennomgangen hvor av 9 av studiene fokuserte på det offentlige åpne byrommet og dets fysiske miljø, og det resterende 11 studiene fokuserte på kvalitetene til et suksessfull offentlig åpent byrom.

Utvalgsriteriene til denne masteren har vært preget av en inkluderingsprosess som baserer seg på at valgte studier må oppfylle to følgende spesifikke kriterier: (1) Litteraturgjennomgangen som er benyttet må være publisert i bøker eller vitenskapelige journaler, og (2) Litteraturgjennomgangen må være tilgjengelig på enten norsk, dansk eller engelsk. Studier som omhandler styring og ledelse i offentlige åpne byrom ble ekskludert fra utvalget.

3.4 Behavior mapping

I denne masteroppgaven blir behavior mapping brukt som en primærkilde for å forstå hvordan mennesker bruker Stavanger Torg og Ruten park i Sandnes sentrum. Behaviour mapping, også kalt atferdskartlegging, er en metode som brukes til å observere og registrere menneskers atferd, og ble først introdusert i 1970 av Ittelson, Rivlin, og Proshansky fra City University i New York (Loebach et al., 2020, s. 309). Ifølge Gehl og Svarre i «How to

Study Public Life» (2013) fører denne metoden til en detaljert dokumentasjon av atferden til mennesker i offentlige rom over en gitt periode, og hjelper til å forstå deres bevegelser og interaksjoner med omgivelsene.

Denne metoden innebærer å lage kart som illustrerer aktiviteter til menneskene i rommet, og brukes ofte til å identifisere opphold, som er steder der mennesker forblir stasjonære, enten stående eller sittende. Aktivitetene som oppstår er registrert på kart over området som studeres til forskjellige tider på dagen, eller i lengre perioder for å fange opp eventuelle mønstre som kan dukke opp. Videre kombineres kartene med hverandre, lag på lag, for å skape en mer omfattende og detaljert representasjon av de totale oppholdsaktivitetene i området (Gehl & Sverre, 2013, s. 26). Ved å gjøre dette kan forskere og by- og arealplanleggere få en grundigere forståelse av hvordan mennesker bruker offentlige rom og identifisere muligheter for forbedring.

3.4.1 Hybrid tilnærming

Når det kommer til innsamling av behavior mapping data, kan man velge mellom tre alternativer. Disse består av en papirbasert metode, der registreringen og analysen kun foregår på papir, en digital metode, der registreringen og analysen blir gjort ved hjelp av digitale komponenter, og en hybrid tilnærming som involverer både papir og digitale komponenter (Loebach et al., 2020, s. 311).

I denne oppgaven har det blitt valgt en hybrid tilnærming for innsamling av behavior mapping data, der observasjonene først ble registrert på papir og deretter overført til en digital plattform for å muliggjøre en mer effektiv analyse av den innsamlede dataen. Valget av metode var basert på en grundig vurdering av fordeler og ulemper ved de tre registreringsmetodene som er tilgjengelige for innsamling av behavior mapping data, og jeg konkluderte med at en hybrid tilnærming var best egnet for dette studiet.

En hybrid tilnærming ble valgt fordi den kombinerer fordelene ved både papirbaserte og digitale metoder, noe som bidrar til å optimalisere datainnsamling og analyse. Ved å registrere observasjonene på papir først, kan observatøren fokusere mer på datainnsamling enn på tekniske aspekter knyttet til digitale verktøy og enheter. Samtidig gir bruk av digitale verktøy mulighet for raskere og mer nøyaktig analyse av dataene.

Valg av hybrid tilnærming i denne oppgaven reflekterer en pragmatisk tilnærming til innsamling og analyse av data, og viser at det er mulig å dra nytte av fordelene ved både papirbaserte og digitale metoder for å optimalisere forskningsprosessen og oppnå mer nøyaktige og pålitelige resultater (Nilsen, 2018).

3.4.2 Gjennomføring

For å kunne gjennomføre registrering av atferd på en pålitelig måte, er det avgjørende å oppfylle visse grunnleggende betingelser først. Disse betingelsene inkluderer å skaffe et nøyaktig kart med riktig målestokk over om-

rådet som skal observeres, definere tydelig hvilke type aktiviteter og atferd forskeren vil observere, og planlegge bestemte tidspunkter for observasjon. Til slutt er det essensielt å ha et system for registrering og analyse av dataene som samles inn gjennom behavior mapping, det vil si et system som hjelper med å systematisere og organisere dataene for å sikre at de innsamlede dataene er pålitelige (Marušić, B. G., & Marušić, D, 2012, s. 115).

Det lønner seg å gjøre en pilot-observasjon av området før eventuelle registreringer til studiet begynner, dette for å sikre at alt fungerer som det skal. Som tidligere nevnt er det avgjørende å organisere kartleggingsprosessen så grundig som mulig for å sikre at den resulterende databasen er så informativ som mulig. Registreringsprosessen må ta hensyn til type aktivitet, varighet, tid på dagen og værforhold. Disse faktorene gir observatøren en mer fullstendig forståelse av atferden i det offentlige rommet (Marušić, B. G., & Marušić, D, 2012, s. 117).

Ifølge Gehl og Svarre (2013) kan en enkel registrering av en aktivitet svare på flere spørsmål med å vite hva som skjer, og hvor det skjer. Observatøren av området bruker et symbol for å representere en gitt aktivitet (som f.eks. X=Sitter), noe som gir en direkte indikasjon på «hva» som foregår, og ut ifra det kan de kvalitative aspektene om «hvor» supplere tellingens kvantitative karakter.

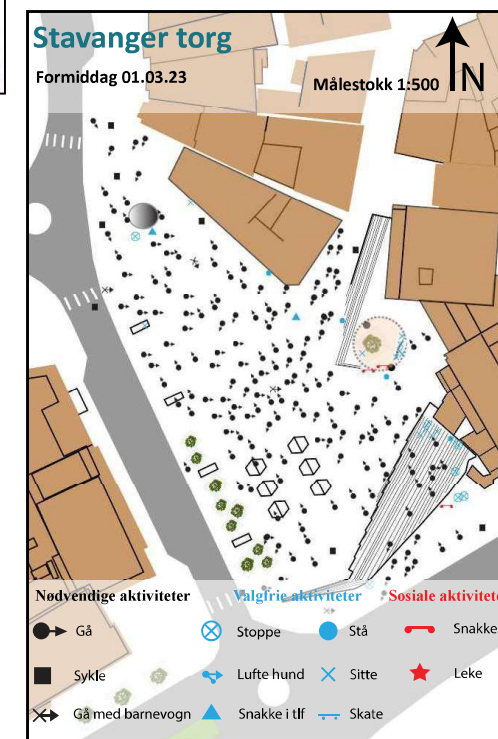
Gitt størrelsen på de to offentlige områdene, Stavanger torg (ca. 4200 kvm) og Ruten bypark (omtrent 15 mål), ble det ikke valgt et fast observasjonspunkt. En opprinnelig idé var å observere aktivitetene fra perspektivet av jernbanepattformene ved Ruten parken, omtrent 7 meter over parkens bakkenivå. Men under en pilotobservasjon den 28. februar, viste det seg at dette ikke var en ideell plassering. På en annen side, under pilotobservasjonen for torget, ble det klart at flere observasjonspunkter kunne brukes, takket være gode siktlinjer over hele området

Imidlertid var det viktig for observatøren å registrere og sammenligne de offentlige områdene på en konsistent måte. Derfor, til tross for de ulike fysiske forholdene, ble samme metodikk valgt for begge områdene. Dette er i tråd med rådene fra Gehl og Sverre i boken "How to Study Public Life, (2013)", hvor de skriver: Hvis hele området er synlig for observatøren, kan han eller hun plote alle aktivitetene på planen fra ett utsiktspunkt. Hvis området er stort, må observatøren gå gjennom det, kartlegge opphold og sette sammen de mange delene for å få det totale bildet. (Gehl & Sverre, 2013, s. 26).

Figur 3.0: Manuell registrering av diverse aktiviteter på Stavanger torg, utført onsdag 1. mars 2021 mellom kl. 12:00 og 12:10.

Figur 3.1: Viser digitaliserte aktivitetstyper på Stavanger torg onsdag mellom kl. 12:00 og 12:10.

3.4.3 Kartlegging for caseområdene

Det ble utført behavior mapping for både Stavanger Torg og Ruten bypark for å se hvordan individer bruker disse offentlige rommene, og identifisere de typiske aktivitetene som forekommer i begge områdene. På grunn av at forskeren skulle undersøke to offentlige rom i denne avhandlingen ble registreringene utført over en periode på tre dager fra 01.03.23 til 03.03.23. Observasjonene ble strukturert i intervaller på 10 minutter, og ble utført fire ganger daglig: om morgenen, formiddagen, ettermiddagen og på kvelden. Totalt ble det gjennomført 12 behavior mapping i Stavanger torg, og 12 behavior mapping for Ruten bypark i Sandnes. Aktivitetene som ble registrert fra behavior mapping ble kategorisert i tre aktivitetskategorier som vist under i figur 27: nødvendige aktiviteter, valgfrie aktiviteter og sosiale aktiviteter. Dette er en kategoriseringsmetode brukt av den danske arkitekten og byplanleggeren Jan Gehl i sine studier om menneskelig atferd i byer, som beskrevet i teorikapitlet av denne avhandlingen.

Nødvendige aktiviteter	Valgfrie aktiviteter	Sosiale aktiviteter
 Gå	 Skateboard	 Snakke
 Sykle	 Stoppe opp	 Leke
 Barnevogn	 Gå med hund	
	 Snakke i telefon	
	 Sitte	
	 Stå	

Figur 3.2: Aktivitetskategori med symboler

3.4.4 Svakheter med metoden

Selv om behavior mapping er en nyttig forskningsmetode for å se hva slags aktiviteter som oppstår i det offentlige rommet, er det viktig å erkjenne dens begrensninger. Under presenteres tre begrensninger ved bruk av behavior mapping som metode for å registrere og analysere atferd som oppstår i det offentlige rommet.

- Det kan hende at kartleggingen av aktiviteter ikke fanger helt den subjektive opplevelsen til mennesker som bruker det offentlige rommet. Dermed kan det kanskje være interessant å supplere med andre metoder for å forstå det subjektive aspektet.
- En annen viktig begrensning er at tilstedeværelsen av en observatør kan påvirke atferden som skjer i rommet.
- Det kan også forekomme feil når man samler inn data, som for eksempel å registrere samme person to ganger, som igjen påvirker nøyaktigheten og påliteligheten til dataene som samles inn.
- Innsamling og analyse av data kan være tidkrevende arbeid, spesielt hvis man bruker en hybrid tilnærming som gjort for denne oppgaven.

3.5 Stedsanalyse

En stedsanalyse er en mye brukt metode innen byplanlegging, og har som formål å systematisere kunnskap om et sted, slik at man bedre kan forstå dets historie, nåværende situasjon og fremtidsutsikter (Miljøverndepartementet, 1993, s. 3). I denne oppgaven blir metoden brukt for å analysere de fysiske omgivelsene på Stavanger Torg og i Ruten parken i Sandens. Analysemetoden følger innfallsvinkelen til “kvalitativ stedsanalyse” og søker etter å beskrive det som faktisk foreligger på et sted. Dette innebærer å se på omgivelsene som en helhet og vurdere kvalitetene som er til stede.

Stedsanalysen beskriver omgivelsene slik de faktisk fremtrer og tar hensyn til romstrukturen og karakteren til stedet. Ved gjennomføringen av en kvalitativ stedsanalyse benyttes en fenomenologisk tilnærming. Denne tilnærmingen har som mål å oppnå en dypere forståelse av hvordan ting og fenomener eksisterer og samhandler med hverandre som helheter med ulike kvalitative egenskaper. Det er et fokus på å forstå de ikke-målbare aspektene ved steder som kan være vanskelige å kvantifisere (Miljøverndepartementet, 1993, s. 26).

Det første som må avklares før man starter med en stedsanalyse er å identifisere problemet eller oppgaven som skal løses. Hva er man ute etter å finne svar på? Dette spørsmålet danner hovedgrunnlaget for stedsanalysen (Miljøverndepartementet, 1993, s. 15). Videre er det svært viktig å avgrense stedet som skal analyseres. Siden det ikke finnes en entydig definisjon av hva som definerer et sted, må avgrensningen ta

utgangspunkt i analysens formål (Miljøverndepartementet, 1993, s. 6). Selve analysearbeidet blir inndelt i tre kategorier. Første kategorien er en foranalyse som skal være en kortfattet oversikt over situasjonen, oppgaven som skal løses og eksisterende materiale som allerede finnes om temaet. Den andre kategorien er stedsanalysen som er selve hoveddelen av analysearbeidet. Her blir det samlet inn mer informasjon og data som blir analysert, der helhetsbilde fra foranalysen blir utdypet. I den tredje og siste kategorien oppsummeres funnene gjort fra analysen og konklusjonene som er trukket ut. Dette fører ofte til forslag eller tiltak til løsninger som kan iverksettes for å løse problemstillingen som analysen har belyst (Miljøverndepartementet, 1993, s. 17).

3.5.1 Temaer

En stedsanalyse består som oftest av fire hovedtemaer, disse er som følger: Historisk utvikling, natur og landskap, bebyggelsens organisering og bygninger samt andre enkelte elementer. Når de fire hovedemnene er dekket kan man sette søkelyset på andre aktuelle temaer hvis formålet til analyse krever det (Miljøverndepartementet, 1993, s.11). For at det skal være en rød tråd mellom teori og stedsanalysen, blir temaene avdekket i teorikapitlet operasjonalisert i stedsanalysen. Dette blir gjort basert på de konseptene identifisert gjennom litteraturgjennomgangen.

Historisk utvikling

Kunnskap om områdets historiske utvikling er et avgjørende kunnskapsgrunnlag i enhver stedsanalyse. Dette kunnskapsgrunnlaget er en viktig forutsetning og gir verdifull informasjon knyttet til hendelser og fremvoksende tendenser. Denne kunnskapen samles for å kunne kontekstualisere faktorer som har spilt en avgjørende rolle når det kommer til utviklingstrekk og endringer i områdets fysiske form. Den historiske utviklingen blir gjerne presentert i form av historiske kart, bilder og beskrivelser og gir grunnlag for forståelsen av de kreftene som har styrt den historiske utviklingen. Disse kreftene kan være alt fra naturgitte forhold til bybranner og offentlige planer (Miljøverndepartementet, 1993. s.11).

Natur og landskap

Et sted er sammensatt av de omkringliggende naturelementene, og disse elementene strekker seg fra berggrunn og løsmasser til flora og fauna. Alle disse faktorene spiller sammen og står til grunn for stedets liv og bruk. Derfor er det avgjørende å besitte kunnskap om områdets naturgrunnlag dersom man skal foreta en stedsanalyse. Landskapet består av en blanding av bebygde og ubebygde områder, og en studie av dette er ikke forbeholden til områdets visuelle og estetiske forhold, men også det naturlige og kulturelle aspektet av området som skal studeres (Miljøverndepartementet, 1993. s.12).

Bebyggelsens organisering

Bebyggelsens organisering er relatert til begrepene topologi og bebyggelsesstruktur. Topologi er en betegnelse på byer og tettsteders romlige sammenheng. Bebyggelsesstrukturen viser til de geometriske prinsippene som en bebyggelse er organisert etter. Kommunikasjonslinjer er en del av bebyggelsens organisering og er dermed et avgjørende element for bebyggelsesstrukturen. Kommunikasjonslinjer er primært assosiert med veier og gater, da de gir et område form og uttrykk (Miljøverndepartementet, 1993. s.13). Et viktig konsept avdekket i kapittel 2.5 som utforsker lesbarheten i et område blir komplementert med "bebyggelsens organisering". Det er her kommunikasjonslinjer blir tydelig kartlagt og analysert.

Bygninger og andre enkelt elementer

Det siste overordnede temaet en stedsanalyse må inneholde er "bygninger og andre enkeltelementer". Bygninger er de komponentene en bebyggelse består av, og en analyse av dette tillater å se på bygningers materialitet, funksjoner, høyde, utseende og plassering. Et viktig begrep er bygningstypologi, som viser til hvordan den enkelte bygningen er oppbygd. Ved å skille mellom forskjellige bygningstypologier vil man kunne sette bygningens egenskaper i sammenheng med stedsstrukturen. Andre enkeltelementer som har mye å si for stedsbildet er viktig å kartlegge. Dette kan være alt fra viktige landemerker, kunstelementer, til spesielle trær og gatemøblering (Miljøverndepartementet, 1993. s.13).

3.6 Oppsummering av metodologi

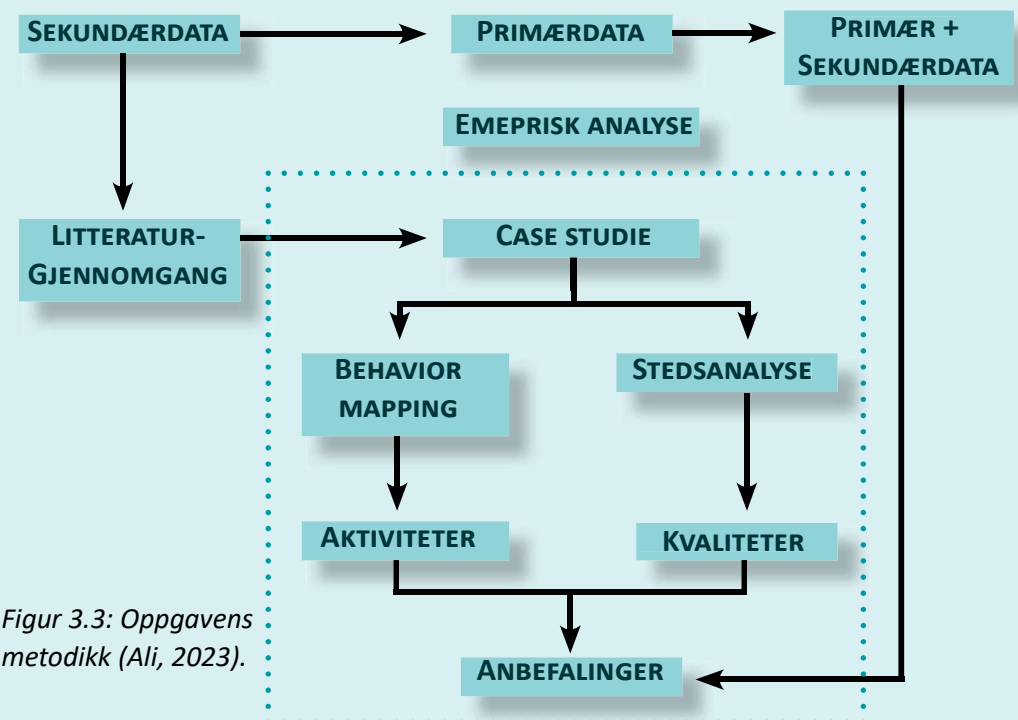
Formålet med denne oppgaven er å undersøke hvilke faktorer som påvirker hvordan mennesker bruker Stavanger Torg og Ruten bypark i Sandnes. For å oppnå dette målet har triangulering av flere metoder vært grunnmuren i oppgavens metodologi. Denne triangulering omfatter en casestudie, litteraturstudie, stedsanalyse og en behavior mapping (atferds kartlegging). Metode-trianguleringen som er brukt i oppgaven er et effektivt middel for å generere omfattende og pålitelig data, på grunn av at den reduserer risikoen for skjevhet og samtidig øker den generelle validiteten til studiet (Bryman, A., 2016, s. 257).

For denne masteroppgaven er det relevant med en casestudie-design da det gir en mulighet for en dybdeforståelse av fenomenene som skal studeres. I dette tilfellet Stavanger Torg og Ruten bypark i Sandnes. Gjennom en casestudie kan man utforske disse områdene i sin naturlige kontekst.

Litteraturstudiet i denne oppgaven skal gi en grundig gjennomgang av hva eksisterende forskning sier om hva som karakteriserer et suksessfullt offentlig rom, og sammenhengen mellom bruk av offentlige rom og deres påvirkning av omgivelsene rundt. Ved å oppsummere og undersøke hva eksisterende forskning sier om temaet, vil studiet få en forståelse av hva som allerede er kjent, og samtidig identifisere områder hvor det er behov for ytterligere forskning. Litteraturstudiet vil være nyttig for å gi kontekst for studien og samtidig identifisere eventuelle hull i den eksisterende kunnskapen (Persson, 2021, s. 12-13).

Stedsanalysen i denne oppgaven vil innebære en detaljert undersøkelse av de fysiske egenskapene til Stavanger torg og Ruten parken i Sandnes for å få en dybdeforståelse av hva slags kvaliteter vi finner i begge områdene.

Til slutt vil behavior mapping foretatt i denne oppgaven innebære direkte observasjoner og registreringer av hvordan mennesker bruker Stavanger Torg og Ruten parken i Sandnes ved å se på deres aktiviteter, bevegelser og interaksjoner. Gjennom trianguleringen av disse fire metodene som vist i figur 28, søker studiet å gi en nyansert forståelse av hvilke faktorer som påvirker bruken av Stavanger torg og Ruten bypark.

Figur 3.3: Oppgavens metodikk (Ali, 2023).

04. STEDSANALYSE

Stedsanalysen for Stavanger torg og Ruten bypark er ikke begrenset kun til caseområdenes direkte grenser. Den inkluderer også nærliggende områder av betydning for å gi en mer omfattende analyse av hvert caseområde.

Stavanger torg

Figur 4.0: Stavanger torg (Ali, 2023).

4.1 – Historisk utvikling

4.1.1 Stavanger

Stavanger historie strekker seg langt tilbake til middelalderen, da det antas at området hadde noen bymessige funksjoner allerede på 1000-tallet. Tradisjonelt tidfester man opprettelsen av Stavanger som en by ved ferdigstillingen av domkirken i året 1125. I denne perioden var Stavanger overlagt med en geistlig rolle som en del av bispedømmet. Det var ikke før på slutten av 1100-tallet at byen utviklet seg til å ha administrative funksjoner. I året 1425 ble byen tildelt kjøpstadsrettigheter av kronen, det vil si at Stavanger da hadde kjøpstadsprivilegier fremfor bygdene til å bedrive handel. Dette var en rettighet og et privilegium som var tildelt av kongen, men tross disse privilegiene kom byen inn i en nedgangstid og det var ikke før på 1500-tallet Stavanger fikk et oppsving i økonomien som følge av sildefisket (Thorsnæs, G., 2021).

Stavanger ble for første gang i 1568 anerkjent som en administrasjonsby, i det som var den tid kjent som Stavanger Len. I årene etter opplevde Stavanger enda en nedgangsperiode, som følge av grunnleggelsen av Kristiansand 1641. Senere ble også bispesetet flyttet dit etter ordre av kongen i 1684. Det påfølgende året opplevde Stavanger en bybrann som medførte at de mistet sin kjøpstadsrettighet og disse ble også overført til Kristiansand. Det var ikke før på 1800 tallet at Stavanger opplevde en virkelig oppgangstid som følge av sildefisket og skipsfarten, og på slutten av 1800-tallet ble det duket for en ny æra med fokus på nyvinninger i industri og samferdsel (Thorsnæs, G., 2021).

Ved utgangen av 1800-tallet, kunne Stavanger demonstrere innføringen av nye innovasjoner. Smalsporet ble åpnet mellom Jærbanen til Egersund i 1878, dampskipene ble tatt i bruk, hermetikkfabrikken ble startet i 1883, og det ble etterfulgt med en rekke industrielle bransjer, blant annet trykkeriet og kassefabrikker. Denne industrielle veksten fortsatt helt frem mot mellomkrigstiden (Thorsnæs, G., 2021).

Figur 4.1: Kart av Stavanger sentrum i 1938 (Finn, u.å.).

Figur 4.2: Satelittbilde Stavanger sentrum i 1973 (Finn, u.å.).

Figure 4.3: Satelittbilde av Stavanger sentrum i 1999 (Finn, u.å.).

Figur 4.4: Satelittbilde av Stavanger sentrum i 2022 (Finn, u.å.).

Sanering

Under hermetikkperioden opplevde Stavanger en økning i befolkningsveksten, dermed var det nødvendig å utvide byen til fordel for byens nye innbyggere. Mot slutten av hermetikkperioden kom byplanleggingsidealer på scenen i Stavanger, og her var det enighet om at Stavanger sentrum skulle bli tilpasset etter byens storbyliv. Byggeaktivitetene måtte bli stanset på grunn av den andre verdenskrigen, men det ble fortsatt utlyst en konkurranse for en ny byplan for Stavanger. Byplanen «riv og bygg» ble vedtatt i 1946, her skulle domkirken, Kongsgård, Valbergtårnet og Petrikirken sammen med andre større bygninger bli bevart. Etter krigen satte kommunen fokus på gjennomføringen av byplanen gjennom riving og oppkjøp, men progresjonen viste seg til å være langsom på grunn av økonomiske forhold og lite interesse for å selge eiendom blant eiere (Stavanger kommune, 2011, s. 78).

Figur 4.5: Østlig utsikt av Norrige Sardin-fabrikk, kjent for hermetikkproduksjon, 1912 (Byhistorisk Forening, 2016, s. 74).

Figur 4.6: Rivingen av det gamle posthuset i 1974 (Byhistorisk Forening, 2016, s. 92).

Olje

Rundt 1960-tallet var det slutt på de gode økonomiske antagelsene knyttet til verftnæring og eksport. Som en følge av krigen var nå Stavanger en fattig by med lavinntekt og byen var i desperat behov for et gjennombrudd. Stavanger så muligheten for et oppsving i økonomien da firmaet Phillips Petroleum kom til Norge i 1962 for leteboring i Nordsjøen. Myndighetene sikret oljerettighetene i 1965, og det følgende året ble det første funnet olje ved Ekofiskfeltet. Stavanger hadde alt grepet muligheten og tilrettelagt fasiliteter, bygd boligfelt, samt startet opp en amerikansk skole tilrettelagt for disse utenlandske oljeselskapene. Disse tilbudene som imøtekom behovene til oljeselskapene, var avgjørende for at Stavanger i de senere årene skulle bli bevilget det nyopprettede oljedirektoratet og Statoil. Slik opplevde Stavanger plutselig et nytt økonomisk oppsving, og i dag er byen en rik by med høy gjennomsnittsinntekt (Stavanger kommune, 2011, s.82).

Figure 4.7: Slepet av Ekofisktanken, en historisk morgen 21. juni 1973 (Ellingsen, 1973).

4.1.2 Historisk tidslinje

1125

Stavanger Domkirke

Stavanger Domkirke er utvilsomt byens mest storslåtte og eldste struktur. Dens konstruksjon skjedde tidlig i middelalderen, noe som gjør den til det kirkelige hjertet av Stavanger bispestol (Stavanger byhistorisk forening, u.å.)

1425

Kjøpstadsrettighet

Kong Erik av Pommeren tildelte nye byprivilegier til Stavanger 16. august 1425, som en del av hans handelspolitikk for å støtte byborgerne og begrense landdistribusjon. Dette var muligens respons på en forespørsel fra bymennene i Stavanger (Stavanger byhistorisk forening, u.å.).

1568

Stavanger Len (Stavanger blir en administrasjons by)

Stavanger Len ble etablert 1. mai 1568, med danske Henrik Brockenhuus som første lensherre. Dette markerte en overgang fra kirkelig til statlig kontroll over byens utvikling. Denne endringen hadde en positiv innvirkning på Stavanger (Stavanger byhistorisk forening, u.å.).

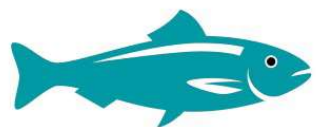

1684

Bybrann

En katastrofal brann natt til 5. november 1684 ødela om lag 150 av Stavangers 350 hus, inkludert boliger, pakkhus og sjøhus. Store deler av byens bebyggelse lå i aske ved morgenen (Stavanger byhistorisk forening, u.å.).

1808-1870

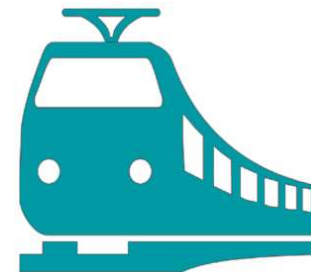
Sildefiske

Inngangen til 1800-tallet markerte begynnelsen på "det store sildeventyret" for Stavanger. Fra 1808 og gjennom seks tiår stimulerte silda en betydelig vekstperiode for byen, før den avtok på 1870-tallet (Stavanger byhistorisk forening, u.å.)

1878

Jerbanen blir åpnet

Åpningen av Jerbanen til Egersund medførte en ny vekstperiode for Stavanger og omkringliggende områder, som Ryfylke. Transportmulighetene forbedret seg drastisk, og det oppsto tettbebyggede stasjonsbyer langs linjen (Stavanger byhistorisk forening, u.å.).

1940-1965

Sanering og boligreising (1940-1965)

Etter krigen, gjennomførte Stavanger en målrettet sentrumsregulering gjennom oppkjøp og riving, i tillegg til modernisering. Bolignød førte til en rask byggeperiode, hvor man gikk fra horisontaldelte tomannsboliger til mer konsentrerte boligtyper (Stavanger kommune, 2011, s.78).

1965-

Oljebyen

I 1969 førte oppdagelsen av Ekofiskfeltet av Phillips til et stort oljefunn. Stavanger, som nevnt allerede, hadde etablert seg som base for utenlandske oljeselskaper og utnyttet sin gunstige beliggenhet i forhold til Nordsjø-aktiviteten (Stavanger kommune, 2011, s.82).

Figur 4.8: Markante milepæler i Stavangers historie (Fakta: Stavanger kommune, 2011 & Stavanger byhistorisk forening, u.å. Illustrasjon: Ali, 2023)

4.1.3 Torget

Ekspansjon fra 500 til 5000 kvadratmeter

Torget er en sentral offentlig plass som ligger i hjertet av Stavanger sentrum, og er en kjent markeds plass fra 1600-tallet. I årene før 1850 var Torget formet som en liten åpen plass på 500 kvadratmeter. For å gi plass til den økende torghandel som befant seg i den perioden begynte myndighetene å ta private eiendommer og tomter ved torget for offentlig bruk mot kompensasjon til eiere. Fra år 1850 til 1900 økte arealet til torget fra 500- 5000 kvadratmeter. Denne merkbare økningen skulle ikke bare gi plass til den økende torghandel, men også avverge at brann spredde seg til begge sider av Vågen (Stavanger byarkiv, u.å.)

Offentlig brønn

Stavangers første offentlige brønn, også kalt Mortepumpen, var lokalisert på torget, rett ved Morvedthuset. På grunn av den økende befolkningsveksten utover 1800-tallet i Stavanger var brønnen ofte tom for vann. For å kunne dekke behovet til beboere og besøkende som trengte vann, og for å avverge en mulig bybrann, ble brønnen utvidet i 1845. Arbeidet med brønnen resulterte i utvidelse i både diameter og i dybden. Dette var nødvendig for å kunne tilrettelegge for at det var vann i brønnen til enhver tid. Mange dro til torget i løpet av dagen for å hente vann til private husholdninger, noe som førte til at torget ble en møteplass for mange og ga muligheter for sosial interaksjon mellom mennesker (Stavanger byarkiv, u.å.).

Figur 4.9: Torget mot vågen (Nor-Hansen, ca. 1867).

Figur 4.10: Fotografi tatt 1. mai 1949, som viser tilskuere til en rokonkurranse i Vågen, sett fra torget i Stavanger (Strand & Paulsen, 1949)

Torggliv: handlen og aktivitet

Torget var en kjent markeds plass som tiltrakk seg bønder fra hele regionen for å selge eller kjøpe matvarer som grønnsaker, bær, frukt og andre produkter som var normalt å selge (Stavanger byarkiv, 2012). På grunn av den store folkegruppen som møtte opp på torget hver dag for å selge produkter, kan en forstå hvorfor det var essensielt å utvide torget flere ganger (se figur 4.13) (Stavanger byarkiv, u.å.).

Figur 4.11 : Handel på Torget - Salg og kjøp av plommer, moreller, tyttebær (Thostensen, 1950).

Figur 4.12 : Den 27. oktober 1982, var en kvinne aktivt involvert i salg av ullklær på det lokale markedet (Sivertsen, 1982).

Figur 4.13 : Variert utvalg på Torget - betydelig prisvariasjon mellom torghandel og bodsalg (Thostensen, 1950).

Figur 4.14 : Jordbærsalg på Torget (Ukjent fotograf, ca. 1980-1990).

En tid for modernisering

Stavanger sentrum gjennomgikk en stor prosess av fornyelse og oppgradering i midten av 1950-årene og begynnelsen av 1960-årene. Dette ble gjort i etterkrigstiden på bakgrunn av at krigsårene hindret endringer og oppgraderinger av sentrumsområdet. I begynnelsen av 1960-årene gjennomgikk torget en estetisk transformasjon. Denne forandringen førte til at gamle bygninger rundt torget ble byttet ut av nyere bygg i modernistisk stil. Det ble bygget nye torgrapper, trehusbebyggelsen som var rundt torget ble byttet ut med betongbygg, og til slutt ble det tilrettelagt for undergangs tunnel for fotgjengere under Haakon VIIIs gate og Kongsgårdbakken. Torget fungerte som en sosial møteplass for mennesker, spesielt når det var oppholdsvær, julesesong og salgsse- song for diverse matprodukter. De nye torgrappene fungerte som et populære element på torget, der mennesker benyttet trappene som en sekundær sitteplass, mens de tok en matbit og nøt utsikten (Stavanger, byarkiv, 2012).

Figur 4.15 : Torget fornet med nye trap-
petrinn og undergang

Figur 4.16 : Kort tid etter etableringen
av undergangen (Brueland, ca. 1960-
1970).

Tusenårssted

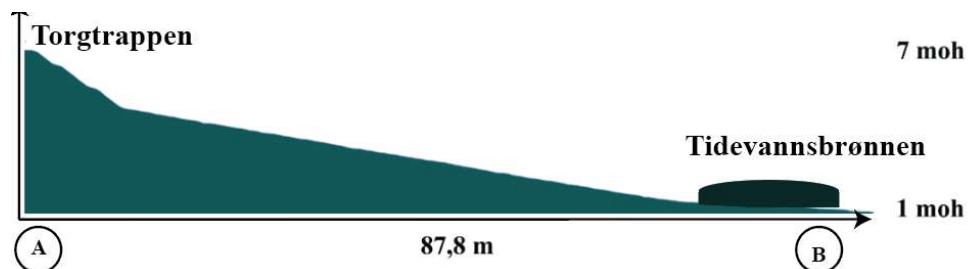
I år 1999 ble det fastsatt og bestemt at Stavangers nye tusenårssted skulle være Torget og indre del av vågen. Det valgte området led av slitasje og på bakgrunn av dette ble det avholdt konkurranse for å finne den mest passende og kreative løsningen for et nytt torg. På nyåret i 2000 ble grunnsteinen for det nye torget lagt ned, samtidig som sluttresultatet fra idékonkurransen ble lagt ut. Dette inkluderte spennende og innovative ideer for området nye utforming (Stavanger byarkiv, 2012).

Det seirende utkastet kom fra Arkitektskap AS og deres vinnerforslag «Piazza Siddisi». De grunnleggende fundamentene som omfattet planen, var å gjenskappe landskapsbildet som torget hadde før. Dette ble gjort ved å sette søkelys på eksisterende byform, historie og den store, skrånende torgflaten som var der før utbyggelsen av undergang tunnelen under Haakon VIIIs gate og Kongsgårdbakken på 1960-tallet. Planen ble iverksatt, men ikke fullført før i 2008, i sammenheng med at Stavanger nå var utpekt til kulturhovedstad. Ideen var realisert, og tusenårsstedet ferdigstilt i 2009 (Hoem, u.å.; Stavanger byarkiv, 2012).

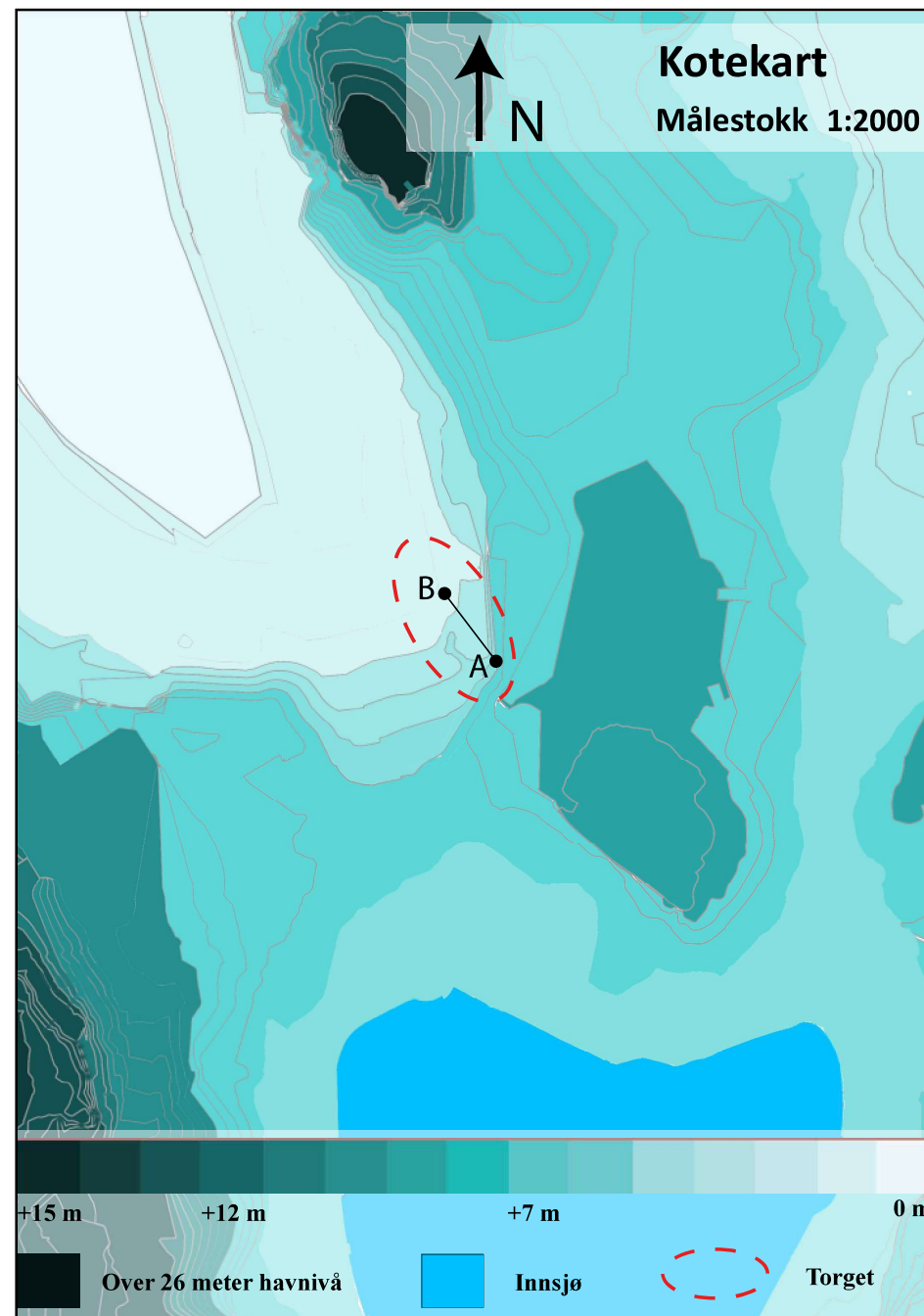
4.2 – Natur og Landskap

Landskapet rundt Stavanger torg er preget av det fysiske naturskapte terrenget som danner naturlige rom avgrensninger i området. Høydeforskjellene varierer i området rundt torget, der høyeste punkt registrert er Valbergtårnet som er lokalisert 210 meter unna torgtrappa. Tårnet har en høyde på 26,66 meter over havnivå og er et markant landemerke som er lett synlig i landskapet, se figur (x). Det laveste punktet som er registrert i området er ved havneområdet. Som illustrert i figur (x) varierer terrengformasjonen i analyseområdet (torget) fra 7 moh ved torgtrappen og strekker seg ned til 1,29 moh ved tidevanns brønnen.

Som følge av det naturlige terrenget, er det tre rom som kommer frem i området. Disse rommene er illustrert i figur (x) og har oppstått som følge av relativt flate områder i terrenget. Det første rommet er selve torget som er et sentralt møtested for lokale innbyggere og besøkende. De to andre rommene er havneområdet ved vågen nord for torget, og området rundt innsjøen «Breiavatnet» sør for torget. Torget danner et tydelig landskapsrom hvor det fysiske naturskapte terrenget forenes med menneskeskapt belegg, og opererer som et sentralt møtested for både beboere og besøkende til byen. Det er god og naturlig siktlinje gjennom torget som er fri for hindringer i form av trær, bygninger, skilt og andre objekter som kan svekke siktlinjen.

Figur 4.17 : Snitt av terrenget i torget (Høydedata, 2023).

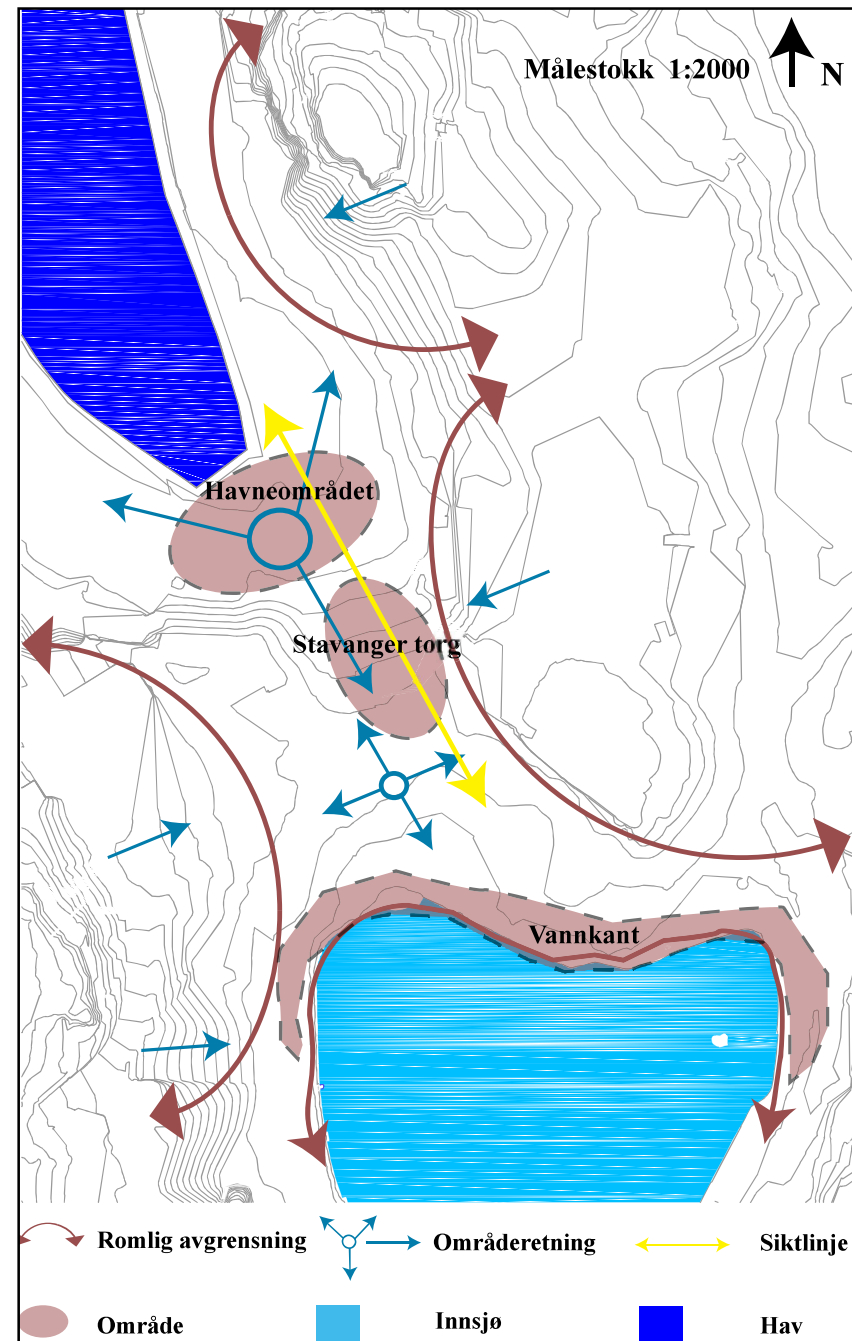

Figur 4.18 : Kotekart som viser terrenghøyde.

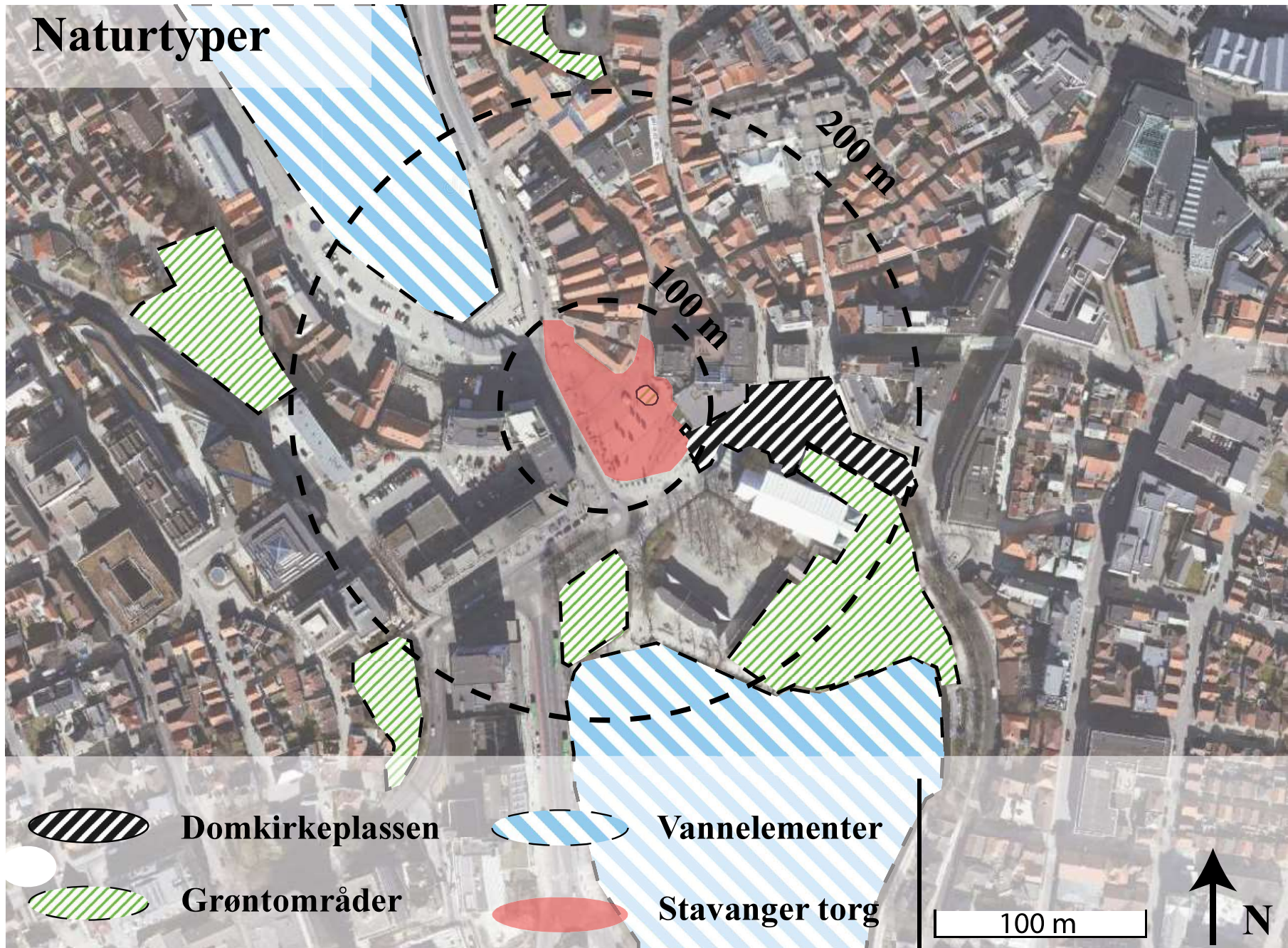
Området rundt havnen fungerer som en attraktiv møteplass for sosialisering og gir rekreasjonsmuligheter, samtidig som det gir en unik kystdimensjon til landskapet rundt torget. Innsjøen «Breiavatnet» på sin side danner et tydelig landskapsrom som tilbyr en vannkant som skaper et naturskjønt miljø, der både beboere og besøkende kan engasjere seg i oppholds aktiviteter nær vannet. Alle de tre rommene er avgrenset av omgivende bakker og skråninger og gir en følelse av naturlig avgrensning til hvert rom. Sammen gir de tre områdene et interessant landskap som gir en blanding av byliv, kystkultur og naturskjønne områder. Dette er med på å styrke landskapets iboende

Figur 4.19: Mennesker som nyter oppholdsværet i havneområdet ved vågen. Det er også tydelig å se Valgbergstårnet fra området (Sandalsand Norge, 2014).

Figur 4.20 : Viser naturlige romdannelser

Figur 4.21 : Naturtyper

4.3 Bebyggelsens organisering

4.3.1 Bebyggelsesstruktur

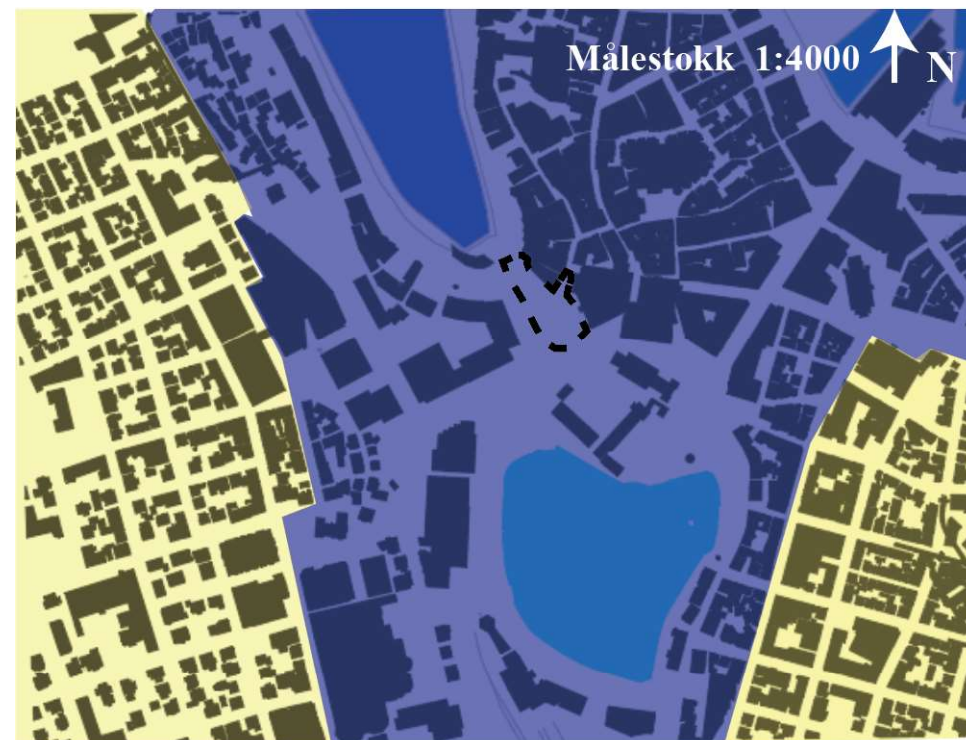
Bebyggelsens organisering sier noe om hva slags bebyggelsesstruktur som er i området. Ved å se på områdene rundt Stavanger torg, kan man tydelig observere at bebyggelsen er organisert etter to forskjellige strukturer som følge av det naturlige landskapet og menneskelig påvirkning over tid.

Kvartalsstrukturen

Bebyggelsen i vest for Stavanger torg følger en tradisjonell kvartalsstruktur. Som illustrert på figur 4.23 er bebyggelsen organisert etter et strengt ruteneett. Her danner veiene og gatene kvadratiske eller rektangulære blokker. Denne strukturen gir bylandskapet en mer formell og regelmessig estetikk. Bebyggelsesstrukturen i sør-øst for Stavanger torg er en uregelmessig kvartalsstruktur som illustrert i figur 4.25. Selv om området er strukturert etter distinkte blokker kan både veiene og gatene være svingete og buete, i motsetning til strukturen i øst der veiene og gatene danner rette og parallelle blokker.

Organisk struktur

Som nevnt i den historiske utviklingen er Stavanger en gammel by med sine røtter bak i middelalder tiden. I dag kan vi tydelig se at topografien i området rundt Stavanger torg har spilt en avgjørende faktor for hvordan bebyggelsen er organisert. Som illustrert på figur 4,24 følger bebyggelsen den organiske strukturen. Bebyggelsen i dette området har måttet tilpasse seg de naturlige terrengformasjonene i området og følger et uregelmessig mønster som et resultat av uformell og gradvis vekst over tid.

■ Kvartalstruktur ■ Organisk struktur (---) Torg

Figur 4.22 : Bebyggelsesstruktur

Figur 4.23 : Regelmessig kvartalstruktur (Kommunekart, 2023).

Figur 4.24 : Organisk struktur (Kommunekart, 2023).

Figur 4.25 : Uregelmessig kvartalstruktur (Kommunekart, 2023).

4.3.2 Lesbarhet

Som nevnt i teoridelen i denne avhandlingen er det fem nøkkelementer som bidrar til hvordan en danner et mentalt bilde av et område. Disse fem nøkkelementene bidrar til å tyde og gjøre området mer lesbar ved å forstå området. Elementene som er kartlagt i denne analysen er "paths" som refererer til viktige ferdselsårer i området, "nodes" som er knutepunkter i form av trafikk noder og sosiale knutepunkter, "edges" som refererer til viktige kanter som fungerer som barrierer, "districts" som refererer til viktige mellomstore områder i bybildet og "landmarks", som er viktige landemerker i form av tydelige og gjenkjennelige elementer i bybildet.

Paths (ferdselsårer)

 Hovedtrafikk med bil i fokus

 Fotgjengertrafikk

Edegs (kanter)

 Bygningskant

 Naturlig vannkant

 Grøntområdekant

 Torgtrappen

Nodes (knutepunkter)

Trafikknoder

 Rundkjøring

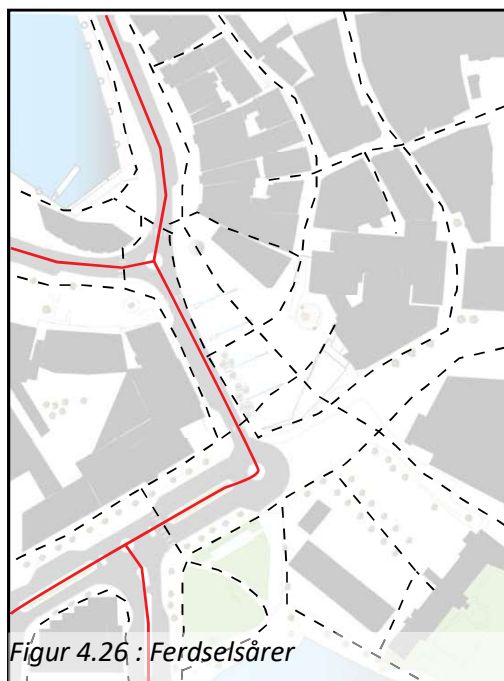
 Gangfelt

Knutepunkter

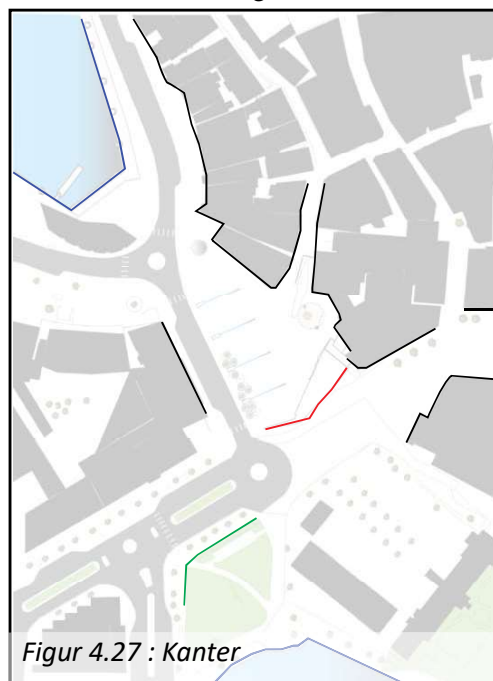
 Knutepunkter

 Sosiale Knutepunkter

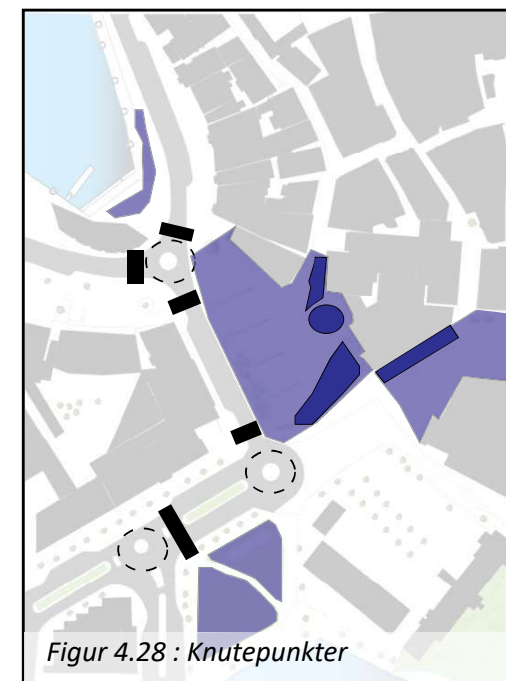
Paths

Edges

Nodes

Paths

I området fungerer Kongsgårdbakken som en markant kommunikasjonslinje i bybildet der biler og fotgjengere beveger seg. Selv om torget i seg selv ikke et "path" kan det brukes som en ferdselsåre for fotgjengere og dermed spille en viktig rolle for lesbarheten i området.

Nodes

I området har det blitt registrert noen trafikk noder i form av rundkjøringer og krysningspunkter. Torget i seg selv virker som et viktig knutepunkt i bybildet, der mennesker møtes og samles. I torget finner man områder som fungerer som sosiale knutepunkter, disse er blant annet torgtrappen og hverdagsscenen.

Edges

Det er registrert fire kanter i området, bygnings kanter, naturlig vannkant, grøntområde kant og torg trappen. Torgtrappen fungerer som en markant kant som skaper tydelig overgang mellom torget og Domkirkeplassen.

District

Det er registrert fem distrikter i området der torget blir ansett som byens "hjertet" og eget distrikt. Sjøhus distriktet preget av historiske sjøhus, forretningsdistrikt øst for torget, ankerkvartalet distriktet i vest, og Stavanger domkirke og bypark distriktet preget av rekreasjonsområder.

Landmarks

I området finner man tre lett gjenkjennelige landemerker som skiller seg ut, og som man kan bruke som referansepunkt. Vågen med sin naturskjønne element i bybildet, domkirken, torget og Byparken.

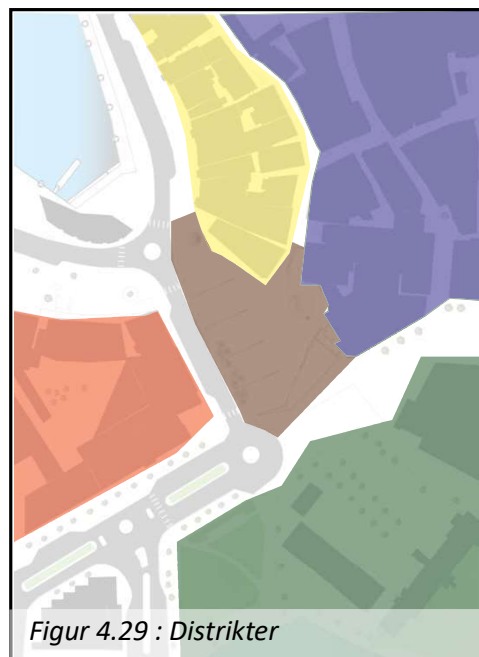
Districts (Distrikter)

	<i>Sjøhusrekken</i>
	<i>Forretningsdistrikt</i>
	<i>Stavanger torg (stedets sentrum)</i>
	<i>Domkirken og Stavanger bypark</i>
	<i>Ankerkvartalet distriktet</i>

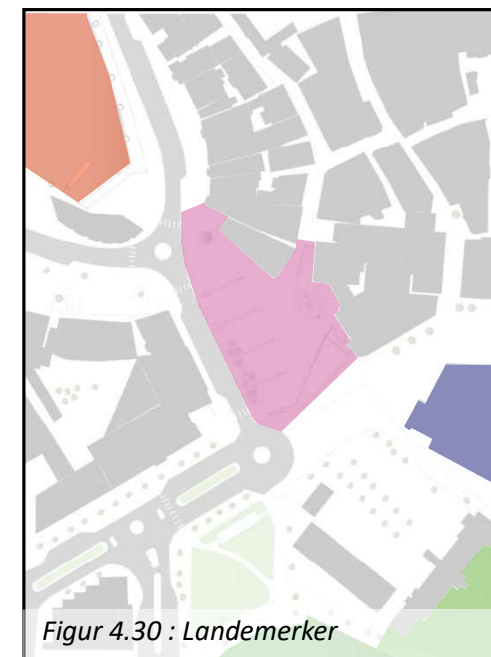
Landmarks (Landemerker)

	<i>Vågen havneområdet</i>
	<i>Stavanger Domkirke</i>
	<i>Stavanger torg</i>
	<i>Stavanger bypark</i>

District

Landmarks

4.4 Bygninger og andre enkelt elementer

4.4.1 Byggeperiode

Det følgende avsnittet gir en historisk oversikt over de forskjellige arkitektoniske stilene som har preget utviklingen av Stavanger Torg og omkringliggende områder fra 1800-tallet til midten av 1900-tallet.

- **1800-1860: Klassisisme: Louis Seize- og empirestil.**

Preget av symmetri og klassiske elementer i arkitekturen.

- **1860-1910: Sveitserstil**

Som følge av at husene ble større, ble de hevet over bakken på en høyere grunnmur, og de får mer varierte elementer i dekoren. Sveitserstilen la til rette for funksjonell avgjørelse og ikke bare arkitektonisk.

- **1900-1925: Jugendstil og sveitser-jugend**

Denne arkitektoniske stilen var preget av at bygningene fikk geometriske utskjæringer og detaljer.

- **1920-1935: Nyklassisisme eller 20-tallsklassisisme**

Nyklassisisme-arkitekturen baserte seg på romerske arkitektur der bygningene blir mer symmetriske med smårutete vinduer inspirert av Louis Seize-stilen.

- **1935-1950: Funksjonalisme**

Denne arkitektoniske stilen oppsto i form av en reaksjon på tidligere arkitektur som var preget av mye detaljer og symmetri. Her var bygningene uten dekorative elementer fra fortiden.

- **1945-1975: Etterkrigsmodernisme**

Denne stilen var preget av at rom disposisjonen fikk bestemme formen for bygget, og kravet for symmetri fra tidligere stilarter ble satt til side (Stavanger kommune, 2010, s. 48-54).

Figur 4.32: Snitt av sjøhusrekken (Stavanger kommune, 1993, s. 26)

4.4.2 Funksjoner

Selve torget er en uprogrammert offentlig plass på cirka 4200 kvm og fungerer som en samlingsplass for lokalbefolkningen og besøkende. Den store åpne plassen tillater aktiviteter i form av offentlige samlinger, arrangementer, og festivaler. Som tidligere nevnt i den historiske utviklingen av Stavangetorg, har torget lenge vært en kjent markeds plass. I dag ser man spor og likheter av denne handelsdrivende funksjonen i torget i form av salgsboder.

På Stavanger kommune sin hjemmeside står det følgende salgsboder i torget: "Stavanger kommune tilbyr 22 salgs- og standplasser som kan leies fra én dag til en hel sesong. Torgselgere, brukskunstselgere, fiskehandlere, religiøse-, politiske- og humanitære organisasjoner, arrangører, foreninger og lignende kan leie eller låne plass" (Stavanger kommune, 2023).

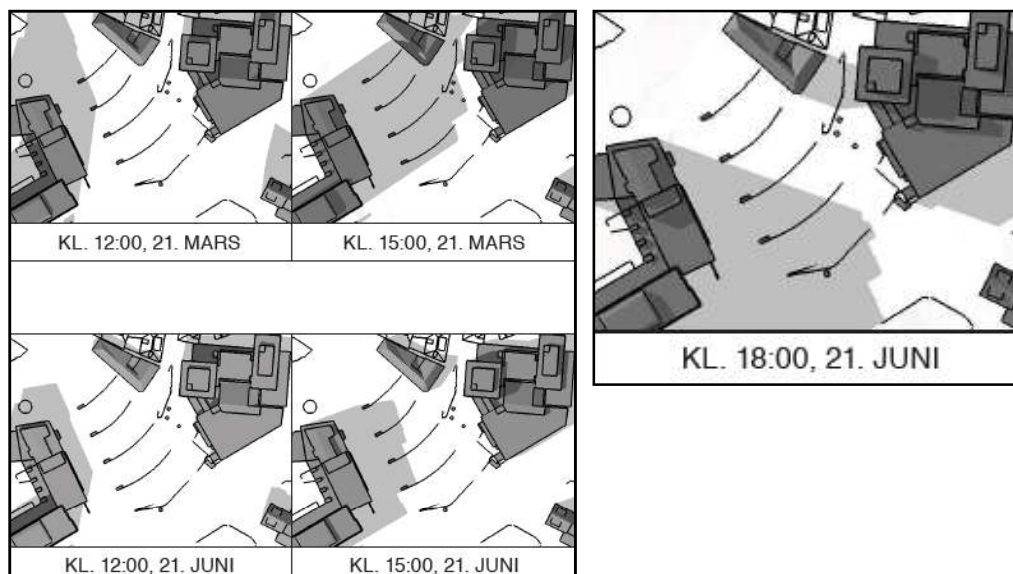
Andre funksjoner som har nær tilknytning til torget har blitt avdekket i denne analysen, og de er registrert i fem kategorier, se figur 4.33. Hvis man ser på torget og områdene rundt som en helhet, ser man at det finnes interessante funksjoner som gir området et pulserende handelsliv, kulturell rikdom og økonomisk dynamikk.

Figur 4.33: Funksjoner

4.4.3 Byggehøyder

I området rundt Stavanger torg varierer byggehøydene. Det er tydelig å se at ankerkvartalet med sin høyde på over 22 meter skaper et dominerende karaktertrekk i bybildet. Bygget har mellom 6-8 etasjer, og dette bidrar til en følelse av tetthet. Dette bygget fungerer som et visuelt fokuspunkt med sin modernistiske stil og høye kvalitet av materialbruk. Bevertningsbyggene som sjøhusrekken og Burger King-bygget, er betydelig lavere enn de andre byggene, og dette bidrar til å skape en mer inviterende atmosfære som er i menneskelig skala. På grunn av de lave høydene på disse byggene, får også området mer sollys som gjør det mer attraktivt for fotgjengere å ferdes og foreta oppholdsaktiviteter i området. I torget er det en gradvis overgang fra høyere bygg til lavere bygg jo lenger man kommer ned fra torgrampen og ut mot vågen, noe som bidrar til en dynamisk atmosfære.

Figur 4.34: Sol og skyggeforld i stavanger Torg (Reinertsen 2017, s. 59)

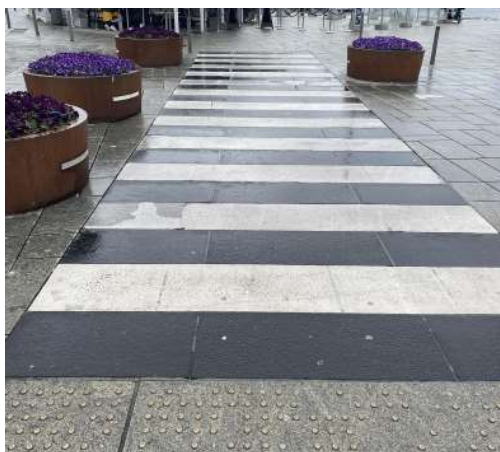

Figur 4.35: Funksjoner nær torget

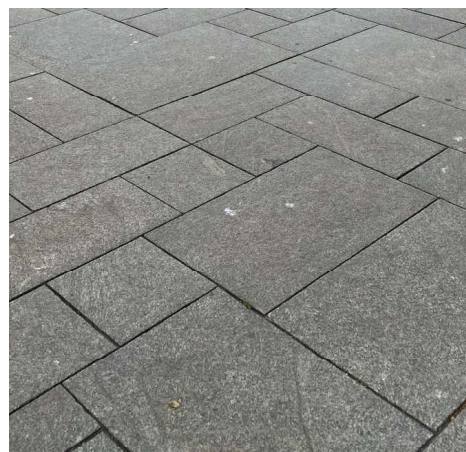
4.4.4 Tilgjengelighet

Gulvbelegg

Gulvbelegg på Stavanger Torg er av robust gulv med rubbel mønster designet i granittplatene,. hensikten med en slik utforming er i følge prosjekteringsgruppen Piazza Siddisi å fremme komfort og tilgjengelighet for brukere av torget (Norsk landskapsarkitekt forening u.å.) Torget er jevnt utformet og viser til en sømløs integrasjon med omkringliggende gater, samtidig som gulvdekke er behagelig og egnet for fotgjengertrafikken. Torgets integrasjon med omkringliggende gater øker tilgjengeligheten til området, samtidig som det muliggjør bevegelse mellom ulike strukturer. Overgangen mellom Torget og omkringliggende gater som Kongårdsbakken kommer i form av fotgjengeroverganger og disse er utstyrt med taktile ledelinjer, som imøtekommer behovene til blinde og svaksynte individer.

Figur 4.36: Fotgjengerovergang mellom torget med taktile ledelinjer

Figur 4.37: Torgets gulvbelegg

Støttepunkter og sitteplasser

Det finnes et bredt utvalg og av støttepunkter og sitteplasser på torget og dens umiddelbare nærliggende områder. Støttepunktene på Torget fremkommer gjennom den kjente Kielland-statuen, rekkverket i torgrappen og pullerter som skiller mellom torget og veien. På torget finner man sitteplasser, både i form av tradisjonelle benker og andre fysiske objekter som kan brukes til å sitte på. De tradisjonelle benkene er plassert i torgrappen, hverdagsscenen, og utenfor Burger King bygget, og fungerer som primære sitteplasser. Andre fysiske objekter i torget som torgrappen, trappen ved hverdagsscenen, tidevannsbrønnen, og de fire steinene ved vannrennene i torget fungerer som sekundære sitteplasser.

Figur 4.38: Primære og sekundære sitteplassene er i torget

Figur 4.39: Tidevannsbrønnen

Figur 4.40: Kielland-statuen

4.4.5 Sikkerhet

Sikkerhet er av vesentlig stor betydning i offentlig åpne byrom, som nevnt i litteraturgjennomgangen i denne avhandlingen, inkludert Stavanger Torg. Det er viktig å anerkjenne at det finnes ulike faktorer som er avgjørende for å skape trygghet på et offentlig sted, blant disse er, trafiksikkerhet, overvåkning, belysning og menneskelig aktivitet.

Trafiksikkerhet

Trafiksikkerhet er en avgjørende faktor for å sikre tryggheten i et gitt område. I Stavanger torg har man implementert flere tiltak for å oppnå dette. Tydelige bemerkede fotgjengeroverganger, taktile og flate gulvbelegg, samt pullerter som effektivt adskiller kjørebanelen fra gangområdene, bidrar til en klar og trygg organisering av trafikkflyten. På torget er det også installert lyskastere som lyser opp både torgplassen og kjøreveien. Disse er strategisk posisjonert for å gi optimal sikt for både bilister, syklister og fotgjengere. Disse tiltakene sammen bidrar til en betydelig reduksjon av risikoen knyttet til trafikkulykker, og skaper en trygg atmosfære og en behagelig reiseopplevelse for alle som bruker dette området.

Overvåking og belysning

Overvåkning spiller også en avgjørende rolle for sikkerheten på Stavanger Torg. Et raskt søk på Kamerakartet.no gir deg en live strøm av torgets ende og hele Vågen. I tillegg til dette, bidrar lokalsamfunnet som bor i nærheten av torget til sikkerheten ved å observere og overvåke miljøet i området.

Fasadebelysningen fra bygningene som vender mot torget, herunder Burger King-bygget, Ankerkvartalet, Skagen-bygget og SR-banken, fungerer som et ekstra sikkerhetstiltak som kan bidra til å redusere kriminell aktivitet.

Menneskelig aktivitet

Folks aktivitet spiller en integrert rolle i overvåkingen, spesielt når gatene er fulle av aktivitet, som for eksempel i travle bysentre. Jane Jacobs forklarer i sin bok "The Death And Life Of Great American Cities" (1961, s. 36) at det til enhver tid må være øyne på gata og menneskelig aktivitet på fortauene som appellerer til de i bygningene, slik at de nøyte kan følge med på hva som foregår i uteområdet. Torgets sentrale plassering i bykjernen, sammen med nærheten til mange populære steder, skaper et høyt nivå av menneskelig aktivitet. Enten det er folk som passerer gjennom torget eller de som bruker det aktivt, bidrar denne aktiviteten til å forsterke en følelse av trygghet i området.

Figur 4.41: Pullerter som skiller torget fra kjørebanelen

Figur 4.42: Rikelig med belysning på torget (Hoogstad & Simenrud, u.å.)

4.4.6 Komfort

For å gi en grundig vurdering av komforten på Stavanger torg, blir det vurdert ulike aspekter ved hjelp av prinsipper hentet fra Jan Gehl, William H. Whyte og Jane Jacobs. Disse aspektene inkluderer vegetasjon, beskyttelse mot ugunstige værforhold, samt nødvendige fasiliteter og rekreasjonsfasiliteter.

Vegetasjon

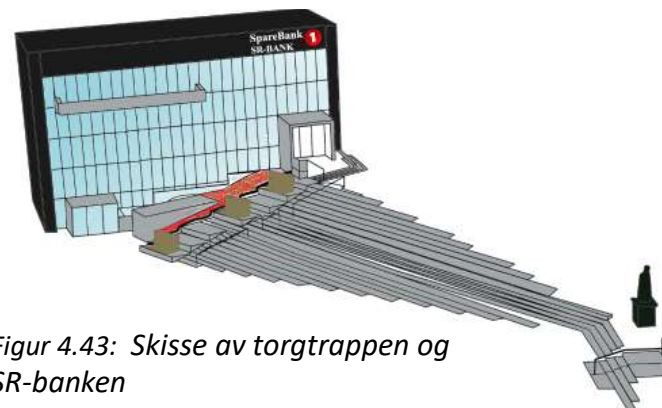
Vegetasjon bidrar til å skape en behagelig atmosfære i offentlige uterom, og dette er ikke noe unntak for Stavanger Torg. Selv om de grønne elementene for øyeblikket er begrensede - med et asketre plassert ved hverdagsscenene, et rødt blomsterbed ved torgrampen, åtte trær i krukker, samt noen få potteplanter - kan en utvidelse av disse grøntområdene bidra til å forsterket komforten og fremme en mer innbydende atmosfære for folk som bruker torget.

Beskyttelse mot ugunstige værforhold og ubehagelige sansepåvirkninger

Ifølge Gehl (1987) og Mehta (2019) er uteområdene innbydende med gode værforhold (Gehl 1987, ss. 7-12; Mehta 2019, ss. 60-61). Dermed kan vi konkludere med at beskyttelse mot ugunstige værforhold er en nødvendig faktor for vurderingen av komfort i byrommet Stavanger Torg. Det er få områder på torget som tilbyr beskyttelse mot ugunstige værforhold. Blant disse er Burger-King bygget, som gir en viss skjerming fra kraftig nedbør med sin overhengende markise festet til utsiden av bygningen, og taket over hverdagsscene. Støynivået på torget, som hovedsakelig kommer fra trafikk på nærliggende veier som Kongsgårdbakken, er ikke for høyt. Det er mulig å føre en behagelig samtale der, da støynivået ligger innenfor 55 desibel.

Nødvendige fasiliteter og rekreasjonsfasiliteter.

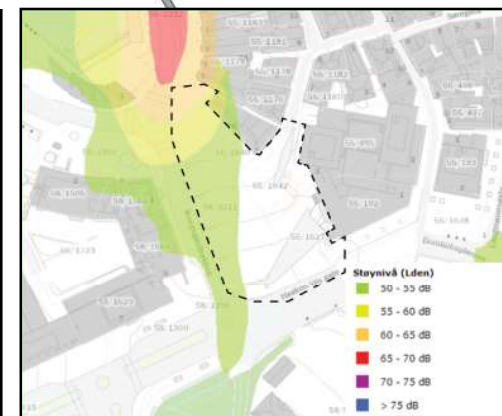
Viktige elementer som bidrar til komfort i et område er tilgjengeligheten av rekreasjonsfasiliteter og nødvendige fasiliteter, som toaletter. Stavanger torg tilbyr imidlertid begrenset med rekreasjonsområder. Det mest fremtredende stedet for avslapning er 'hverdagsscene', et rom i det ellers store og åpne torgområdet. I tillegg fungerer torgrampen som et annet sted for hvile og rekreasjon. Til tross for dette, mangler torget offentlige toaletter, noe som fører til at besøkende må søke slike fasiliteter i nærliggende bygninger som Starbucks, Burger King, eller kjøpesenteret rett ved torget.

Figur 4.43: Skisse av torgrappen og SR-banken

Figur 4.44: Hverdagsscene: Fungerer som ly under kraftig nedbør

Figur 4.45: Støynivå i torget (miljøstatus, 2023).

4.4.7 Multifunksjonalitet

Som tidligere nevnt er Stavanger torg en uprogrammert offentlig byrom, med et areal på omtrent 4200 m². Selv om torget ikke er en programmert plass med forskjellige soner for ulike formål, virker torget som et eksempel på en multifunksjonell offentlig byrom. Det store torg -arealet gjør at torget kan benyttes til en rekke formål, blant annet som en markeds plass hvor lokale selgere selger alt fra mat og drikke til klær og kunsthåndverk. Torget fungerer også som en offentlig møteplass der folk kan møtes og sosialisere, samt et sted for arrangementer og festivaler som matfestivalen "Gladmaten" som skjer en gang i året og diverse musikkfestivaler. Med tanke på torgets sentrale beliggenhet i Stavanger sentrum, fungerer torget også som et viktig transportknotepunkt, med Stavanger buss- og togstasjon bare et kort gangestykke unna.

Det finnes flere viktige funksjoner på torget som dekker grunnleggende menneskelig behov, som beskrevet i kapittel 2.6.2. Under Abraham Maslows hierarki av behov. Dette inkluderer mat- og drikkesteder som Burger King, hvor både beboere og besøkende kan nyte praktiske matopplevelser. Dagligvarebutikken Spar er også en viktig funksjon i torget og gir enkel tilgang til hverdagslige nødvendigheter med sitt omfattende sortiment av mat- og andre produkter. Starbucks og Narvesen tilbyr også mat- og kaffetjenester.

4.4.8 Sosialitet

Som nevnt under den historiske utviklingen av Stavanger Torget i kapittel 4.1.2, har dette området siden middelalderen fungert som en offentlig samlingsplass og arena for sosial samhandling. Torget er et naturlig møtested for både lokalbefolkningen og besøkende, og blir spesielt aktivt brukt i sommermånedene. Brukerne av området engasjerer seg da i sosiale aktiviteter som festivaler, konserter og markeder. Selv om Torget lenge har vært et sted for sosialt samvær, finnes det få elementer i utformingen av området som fremmer sosial interaksjon. Mangelen på tilstrekkelige sitteplasser og nødvendige fasiliteter som toaletter og rekreasjonsområder påvirker det sosiale engasjementet negativt. Estetisk kvalitet er en annen viktig faktor for sosial engasjement i offentlige uterom. I sin nåværende tilstand fremstår Torget som ganske grått og kjedelig estetisk sett, med få innslag av grønt. Dette bidrar til en mindre komfortabel atmosfære og inviterer ikke til bruk av området.

Figur 4.46: Gladmatfestivalen på torget i 2021 (Aftenbladet, 2021).

4.4.9 Sjekkliste (Gehls 12 kvalitets kriterier)

1. Pullerter skiller torget fra nærliggende kjørebaner.
2. Lyskastere og fasadebelysning fra omkringliggende bygninger reduserer kriminalitet. Sentral beliggenhet og mange funksjoner bidrar til høy menneskelig aktivitet.
3. Begrenset beskyttelse mot dårlig vær, men støynivå under 55 desibel tillater samtaler.
4. Det store torgarealet gir god plass for komfortabel gange.
5. Områder som hverdagsscenen og torgtrappen gir oppholdssoner og kanteffekt.
6. Det er både primære og sekundære sitteplasser, men flere skjermede sitteområder ville vært gunstig.
7. Det er god siktelinje i område, og naturskjønt utsikt mot vågen samt interessante kunstobjekter
8. Det er lav støynivå i området som tillater muligheter for å høre og snakke, men hadde vært gunstig å ha fler samtalevennlige sitteplasser som i hverdagsscenen.
9. Det er ikke plasser som er dedikert til lek og aktivitet.
10. God skala i området da bygningene ikke er for høye eller overveldende for de som ferdes i torget.
11. Gode solforhold i torget tillater muligheter for å nyte positive aspekter ved klimaet
12. Tilstedeværelsen av naturlige elementer er begrenset, I sin nåværende tilstand fremstår torget som ganske grått og kjedelig estetisk sett

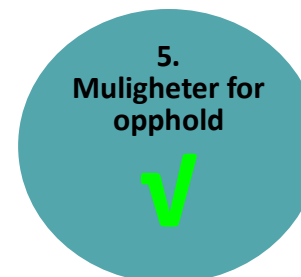
12 KVALITETSKRITER FOR BYROM

Figur 4.47: Sjekkliste

BESKYTTELSE

KOMFORT

NYTELSE

Figur 4.48: Ruten bypark (Floire Daub/Spacegroup, 2022).

Ruten bypark

4.5 – Historisk utvikling

4.5.1 Sandnes

Sandnes var strandstedet til Høyland, nåværende Austrått. Høyland var tidligere en selvstendig kommune på 1800 tallet. Helt frem til 1861, da kommunen ble delt i to og Sandnes ble til en egen kommune. Bosetningen på områdene som vi kjenner til som Sandnes i dag strekker seg tilbake til 1600 tallet, dog Sandnes offisielt regner sitt jubileum fra den 14 april 1935. Dersom man velger å se på byen første utvikling, er vi nødt til å gå tilbake til midten av 1600-tallet, hvor de første strandsitterne reiste sine små trehus i Tronesbakkene (Aurenes. O, 2020).

Det er den strategiske beliggenheten i Gandsfjorden som er basisen for bydannelsen Sandnes i 1861. Sandnes var kjent for sitt livlige varebytte, jordbruk fra Jæren, og sild fra Ryfylke og Hardanger. Med disse varene og med en stor frakt-flåte vokste Sandnes som handel og industriby. Sandnes er ansett til å være pionere i Norges industriutvikling i århundrene 1800- til 1900-tallet, spesielt innenfor teglverk. Som en konsekvens av dette ble det en mer bymessig bebyggelse i Sandnes enn det var på slutten av 1600-tallet (Sandnes kommune, 2022, s.8-9)

Figur 4.49: Den første kjente nedtegnelsen av stedsnavnet "Sandnes" på et kart (Sandnes kommune, 2022, s.7).

Sandnes, som en handel og industriby, har siden det har vært bosetning i området opplevd innskrenkninger i næringslivet, da Stavanger var det eneste lovlige området for handel på grunn av deres kongelige privilegium, gitt i 1425. Bønder var nødt til etter loven å frakte sine varer og så godt som all annen handel til Stavanger Torg. Det var ikke før på 1800-tallet Sandnes opplevde en liberalisering av næringslivet, hvor de kunne fritt drive med kjøp og videresalg (Sandnes Kommune, 2020, s.21).

Årene mellom 1860 og 1980 viser til Sandnes som en by med en kontinuerlig utvikling i både handel, industri og olje. Sandnes opplevde også en bybrann i 1897 som medførte til en gjenoppbygging og områderegulering av de brente områdene. Som følge av bybrannen ble det gjennomført en murtvang som gjorde det forbudt å bygge med tre (Sandnes Kommune, 2022, s.8-9).

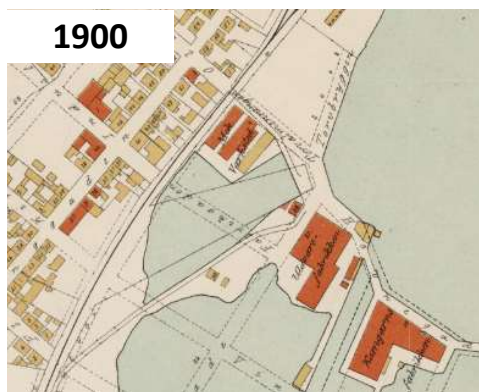

Figur 4.50: I 1897, på andre pinsedag, oppstod en storbrann som forårsaket betydelig skade i Sandnes sentrum (Sandnes kommune, 2022, s.7).

Sandnes tidslinje viser til forskjellige epoker som har satt sitt fotspor i historien, samt har det satt avtrykk i både arkitektur og bystruktur. I 1986 utlyste Sandnes en arkitektkonkurranse, noe som har gitt bylandskapet et nytt innhold, og kan i dag vise til et sentrumsområde med vekst i både bebyggelse, innbyggertall og kultur (Sandnes kommune, 2022, s.8-9).

4.5.2 Ruten bypark

Det sentrale området i hjertet av Sandnes sentrum kalt "Ruten" har gjennomgått endringer i takt med veksten og utviklingen av Sandnes som en by. Området har lenge vært en åpen plass med noen få bygninger som senere ble gjort om til et stort parkeringsområde. I 2012 gjennomførte Sandnes kommune en delvis plan og designkonkurranse for Ruten. Områdereguleringen ble godkjent og vedtatt i 2017, og selve arbeidet startet høsten 2019. Ruten stod ferdig som Ruten park høsten 2021. Planen var å gjøre området til et møtested som appellerer til lokalbefolkningen, samtidig som den fremhever posisjonen til å være et kollektivknutepunkt med gode fasiliteter (Stokke, S.P. & Larstuvold, L., 2022, s.110)

Figur 4.51: Kart over Ruten i 1900 (Finn, 2023).

Figur 4.52: Satelittbilde over ruten i 1937 (Finn, 2023).

Figur 4.53: Satelittbilde over ruten i 1960 (Finn, 2023).

Figur 4.54: Satelittbilde over ruten i 1974 (Finn, 2023).

Figur 4.55: Satelittbilde over ruten i 1974 (Finn, 2023).

Figur 4.56: Satelittbilde over ruten i 2015 (Finn, 2023).

Figur 4.57: Satelittbilde over ruten i 2022 (Finn, 2023).

4.5.3 Sandnes historisk Tidslinje

1800-

Næringsliberalisering

Det var først i 1800-tallet at Sandnes gjennomgikk en liberalisering av næringslivet, som tillot fri kjøp og videresalg av varer (Sandnes Kommune, 2020, s. 21).

1860-1980

Industriell fremgang til bylandskapets forvandling

Mellom 1860 og 1980 opplevde Sandnes konstant fremgang, spesielt innen handel, industri og olje. En arkitektkonkurranse i 1986 resulterte i en forvandling av bylandskapet, og bidro til dagens voksende sentrum preget av økende bebyggelse, befolkning og kultur (Sandnes kommune, 2022, s. 8-9).

1650

Første registrerte bosetning fra 1650

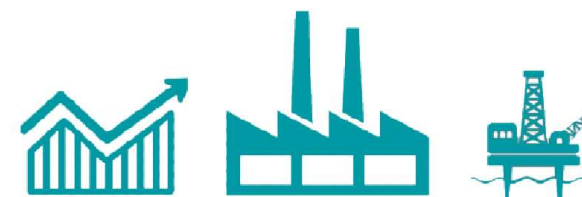
Fra midten av 1600-tallet fungerte Sandnes som strandstedet til Høyland, en bosetting kjent for sin beliggenhet langs stranda.

1897

Bybrann

Etter en bybrann i 1897 ble Sandnes gjenoppbygget og områdene re-regulert. Brannen førte til en 'murtvang', et forbud mot trebygging, som preget byens nye struktur (Sandnes kommune, 2020, s. 25).

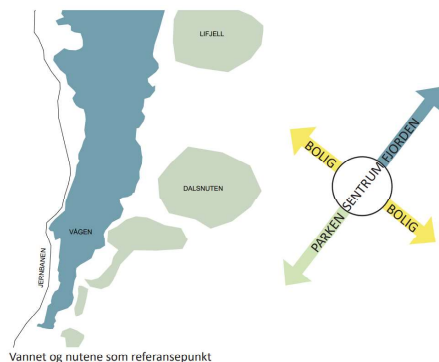
Figur 4.58: Markante milepæler i Sandnes historie (Fakta: Sandnes kommune, 2021, 2022 . Illustrasjon: Forfatteren

4.6 – Natur og landskap

Ruten bypark er en offentlig park som er lokalisert i Sandnes sentrum, er preget av naturskjønne elementer og er en viktig del av bylandskapet. I parken finner man forskjellige trær, grøntområder, primære og sekundære sitte-områder som er innrammet i parkområdet, noe som bidrar til å lage en avslappende atmosfære i det travle sentrumsområdet. Parken med sin sentrale beliggenhet, nærhet til vannet (Gandsfjorden) og grønne elementer skaper et unikt landskap med naturlig og avslappende atmosfære. Her smelter det sentrale bylivet og naturlandskapet sammen og gir et unikt landskap med høy estetikk midt i Sandnes sentrum. Parken har et relativt flatt landskap med naturlig siktlinje som er fri for hindringer. Det flate terrenget forenes med menneskeskapt belegg i form av lekeområder, grøntområder og asfalterte områder folk ferdes i. Dette fører til at byparken danner et tydelig landskapsrom som opererer som et sentralt møtested der lokalbefolkningen og turister kan engasjere seg i ulike aktiviteter.

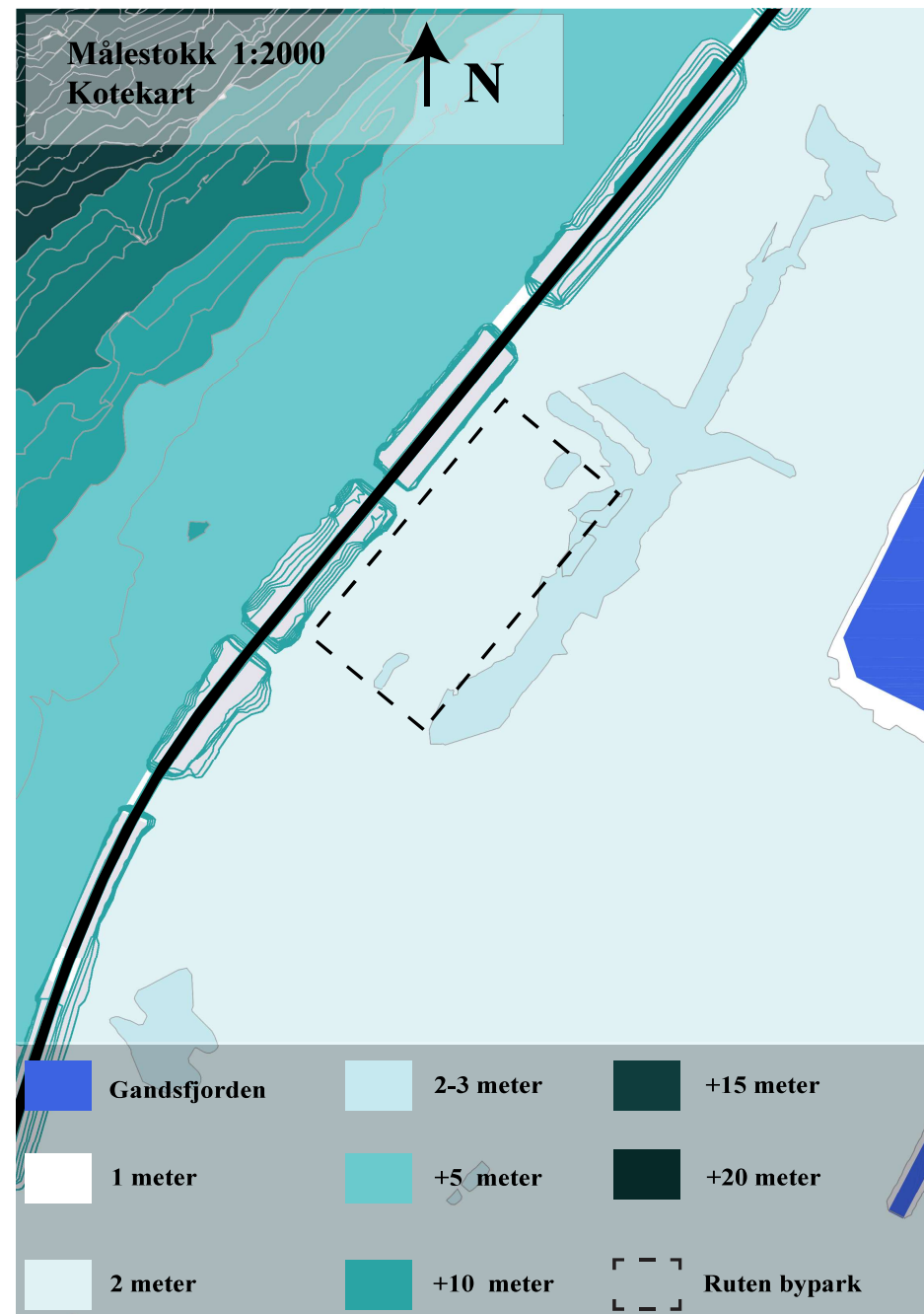

Figur 4.59: Ruten bypark med sin naturskjønne elementer (Stavanger aftenblad, 2021).

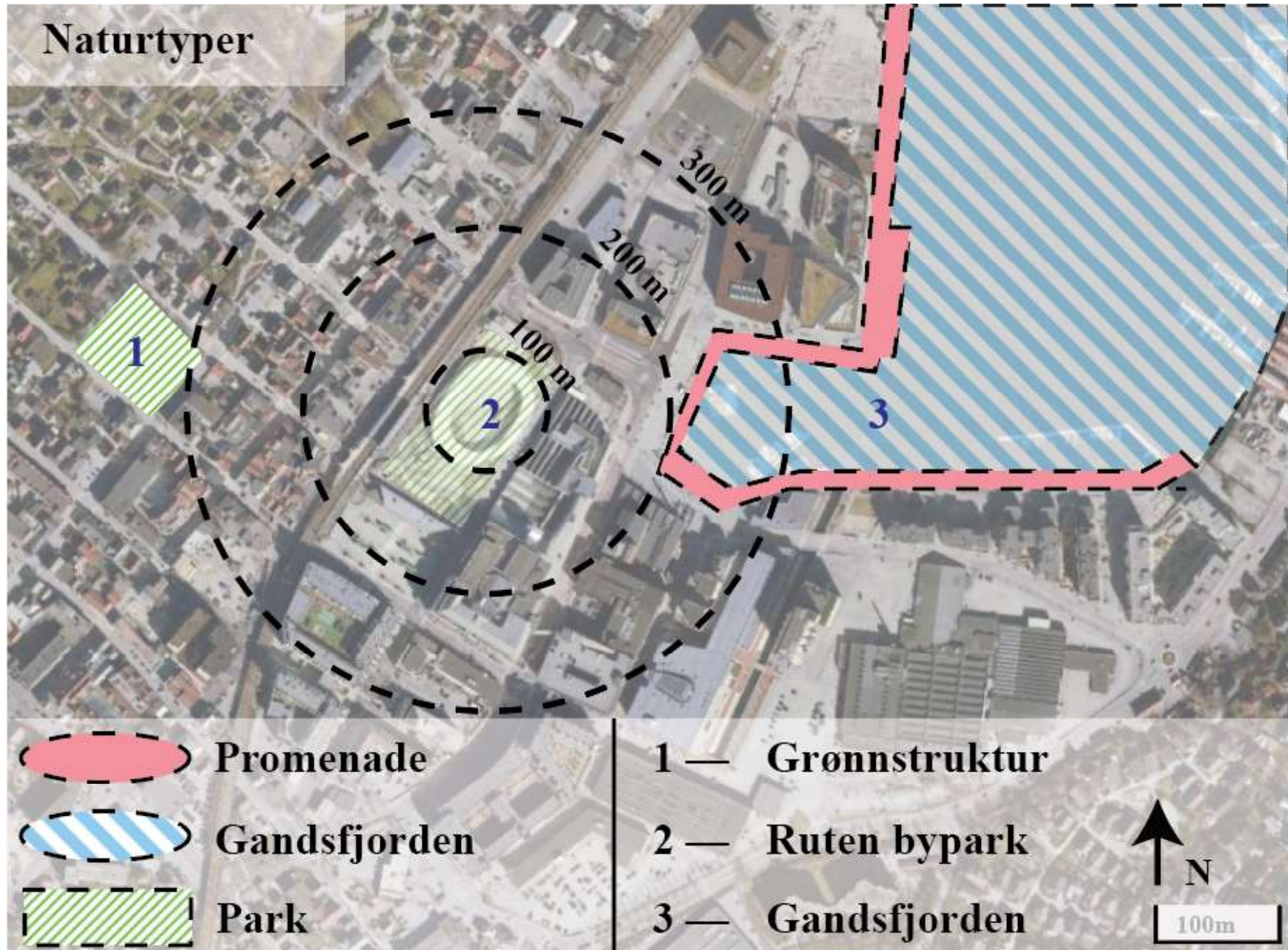

Vannet og nutene som referansepunkt

Figur 4.60: forenklet forståelse av landskapet i Sandnes sentrum (Sandnes kommune, s. 46).

Figur 4.61: Kotekart som viser høydeforskjeller

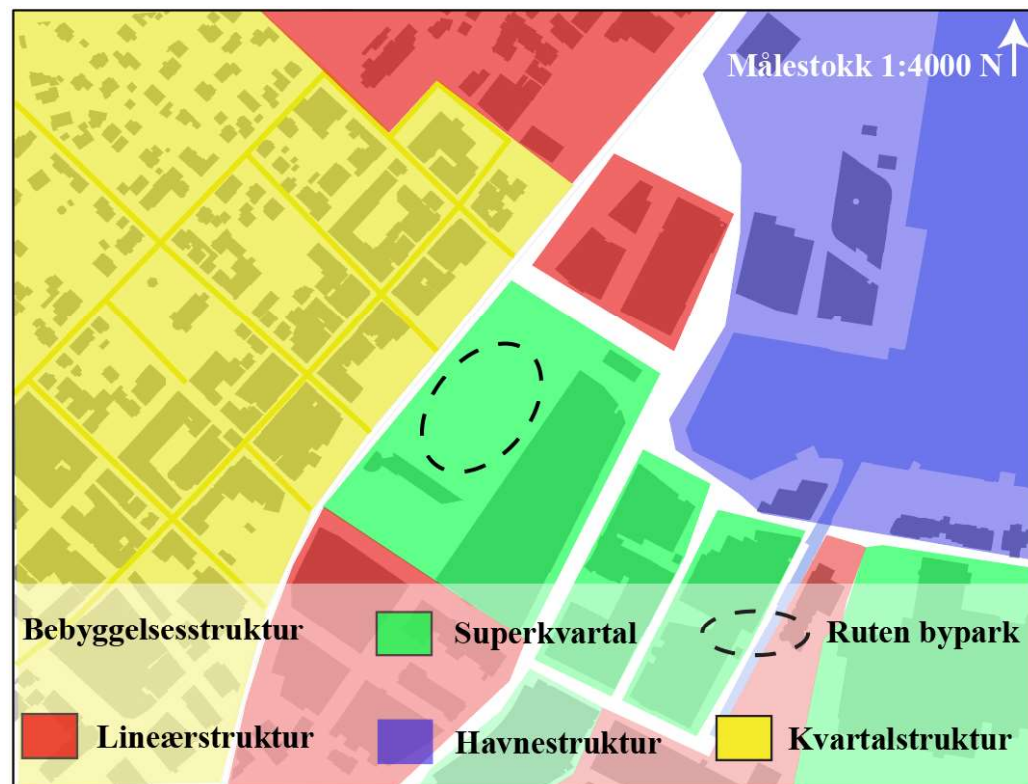

Figur 4.62: Illustrasjon som viser avstander til forskjellige til forskjellige naturtyper

4.7 – Bebyggelsens organisering

4.7.1 Bebyggelsesstruktur

Bebyggelsesstrukturen rundt Ruten bypark i Sandnes sentrum er organisert etter fire strukturer som følge av områdets historiske utvikling, det naturlige landskapet og menneskelig påvirkning over tid. Vest for ruten bypark finner man kvartalsstruktur der bebyggelsen er organisert etter rutenettsystemet (se figur 4.64). Spor av den lineære strukturen kan avleses i noen områder der bebyggelsen følger naturlige eller menneskeskapte linjer (se figur 4.66). Som tidligere nevnt under den historiske utviklingen av Sandens, har industrien satt sitt preg på bystrukturen. Man finner store områder der enkelte bygg fyller et helt kvartal. Et eksempel på det er områder markert i grønn, se figur 4.63. Ved Gandsfjorden følger bebyggelsen sin egen havnestruktur der bebyggelsen ikke er ordnet i noen spesiell struktur (se figur 4.67).

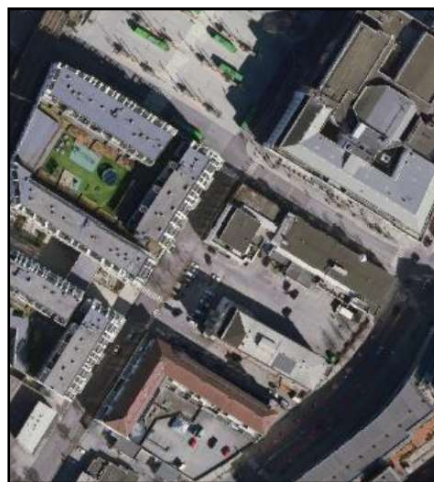
Figur 4.63: Bebyggelsesstruktur

Figur 4.64: Superkvartal, der et bygg fyller et helt kvartal (Goggle maps, 2023).

Figur 4.65: kvartalstrukturen vest for Ruten bypark (google maps, 2023).

Figur 4.66: lineærstruktur sør for ruten bypark

Figur 4.67: Havnestructur ved Gandsfjorden, bebyggelsen følger egen havnelogikk.

4.7.2 Lesbarhet

På samme måte som på Stavanger torg, har det blitt utført en visuell analyse som baserer seg på de fem nøkkelementene Kevin Lynch beskriver i hans bok "The image of the city (1960)". De fem elementene som danner grunnlaget for den urbane lesbarheten i området er "paths", som refererer til viktige ferdselsårer i området, "nodes" som er knutepunkter i form av trafikk noder og sosiale knutepunkter, "edges" som refererer til viktige kanter som fungerer som barrierer, "districts" som refererer til viktige mellomstore områder i bybildet, og "landmarks" som er viktige, lett gjenkjennelige fysiske objekter som en kan bruke som punkt referanse.

Paths (ferdselsårer)

- Hovedtrafikk med bil i fokus
- Jernbanen
- Fotgjengertrafikk

Edegs (kanter)

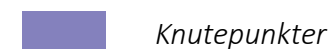
- Bygningskant
- Grøntområde kant
- Skatepark kant
- Jernbane kant

Nodes (knutepunkter)

Trafikknoder

Knutepunkter

Paths

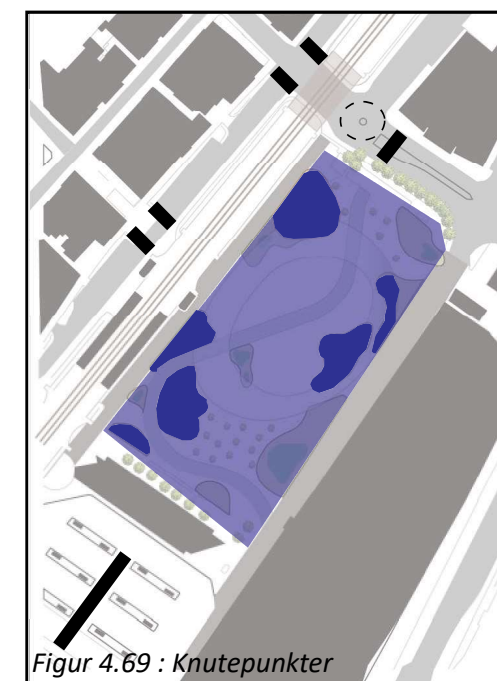
Figur 4.68 : Ferdselsårer

Edges

Figur 4.68 : Kanter

Nodes

Figur 4.69 : Knutepunkter

Paths

I området fungerer jernbanesporet som en markant og tydelig kommunikasjonslinje for de som reiser med tog. Mindre markante ferdselsårer med biltrafikk kan avleses i form av nærliggende veier og atkomstveier til byparken. I selve parken er det en tydelig sti tiltenkt fotgjengertrafikk som knytter hele parken.

Nodes

I området har det blitt registrert noen trafikkknoder i form av rundkjøringer og krysningspunkter. Byparken fungerer som et viktig knutepunkt der mennesker møtes og samles. Man finner noen sosiale knutepunkter i selve byparken som skateparken og flere lekeplasser.

Edges

I området er det registrert fire kanter: jernbane kanten som skiller boligdistriktet i vest og byparken. Bygningskant som fungerer som separator mellom parken og busstasjonen, mindre markante kanter som avgrenser grøntområdene, og skatepark kanten som definerer avgrensningen av skateområdet.

District

Det er tre distrikter i området: et mellomstort småhusområde vest for parken, selve byparken med sitt unike arkitektoniske uttrykk, og et flerfunksjonell bygg som kan ses på som et "blandet bruk distrikt".

Landmarks

I området fungerer ringen (det overhengende taket midt i parken) som et tydelig landemerke med sin unike utforming. Busstasjonen som er hovedknutepunkt for kollektivtransport, er også et tydelig landemerke i bybildet som en kan bruke som punktreferanse.

Districts (Distrikter)

 Sjøhusrekken

 Forretningsdistrikt

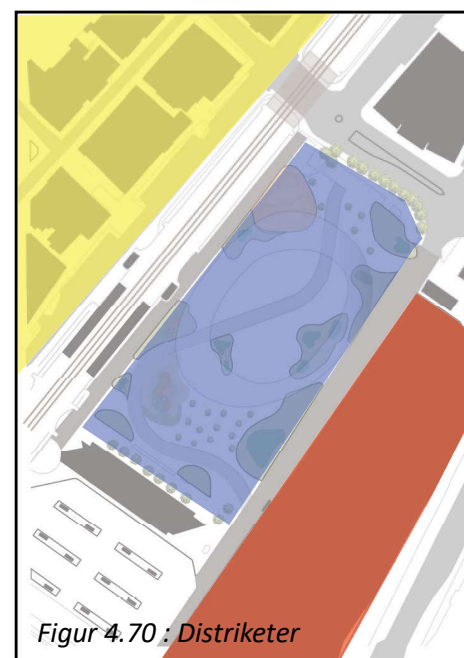
 Ruten bypark (stedets sentrum)

Landmarks (Landemerker)

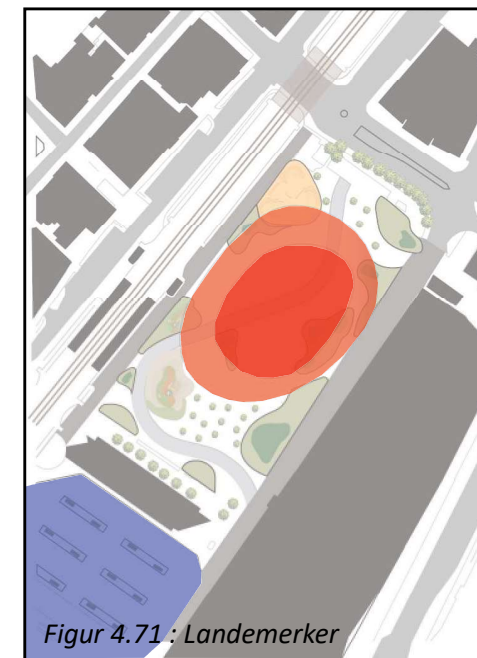
 Ringen

 Busstasjon

District

Landmarks

4.8 Bygninger og andre enkelt elementer

4.8.1 Funksjoner

Byparken er en “programmert” stor offentlig plass på cirka 15 mål, og tilbyr ulike funksjoner i form av flere rekreasjonsfasiliteter til lokalbefolkningen og besøkende. Innenfor parkens grenser finner man to lekeplasser, en større skatepark, flere grønne soner, og soner dedikert til sitte- og avslappende aktiviteter. I området rundt den multifunksjonelle parken finner man ulike funksjoner som spenner seg over tre kategorier, og som imøtekommer et bredt spekter av forbruker behov. Disse funksjonene kan man se i figur 4.76, og inkluderer blant annet bevertningssteder som tilbyr et utvalg av mat og drikke, kjøpesenter som gir shopping opplevelser og hotell der besøkende kan overnatte, alt fra en gåavstand fra parken.

Figur 4.72: Vegetasjon i Parken

Figur 4.73: Lekeplass i parken

Figur 4.74: Skatepark i parken

Figur 4.75: Vannelementer i parken

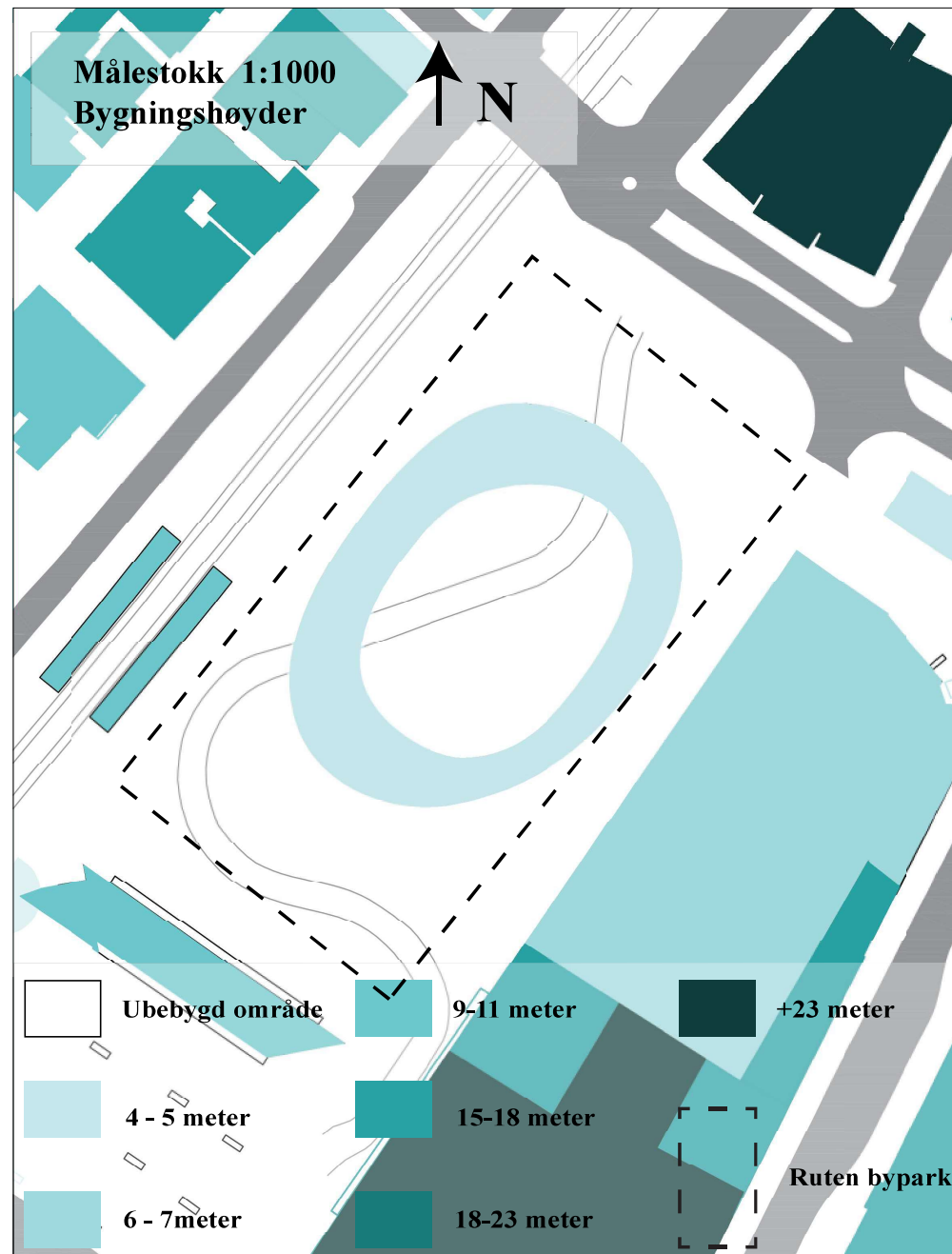

Figur 4.76: Illustrasjon som viser ulike funksjoner nær parken

4.8.2 Byggehøyder

I Ruten bypark og de nærliggende områdene finner man en variert høydeprofil i bygninger, som skaper et mangfoldig urbant miljø. I parken er det avdekket en ringformet fysisk struktur med en høyde som varierer mellom 4-5 meter. Dette overhengende taket med sin høye arkitektoniske kvalitet er plassert helt sentralt i byparken og fungerer som et viktig landemerke i området. Den lave høyden bidrar til at det ringformede taket definerer en menneskelig skala i parken med en inviterende og intim atmosfære. Øst for byparken er det kartlagt et bygg som fyller nesten et helt kvartal med en høyde som varierer mellom 6 og 23 meter. Høydeforskjellen i bygget kan også ses i sammenheng med deres funksjon, der de lave delene av bygget som er på 6-7 meter huser funksjoner som bevertningssteder, og de høye delene av bygget som er på 18-23 meter huser funksjoner som hotell og kjøpesenter.

Som tidligere forklart under “edges” i den visuelle analysen gjort for ruten bypark, er det en bygning som virker som en separator mellom byparken og busstasjonen. Dette bygget har en moderat høyde på 11 meter og forsterker den inviterende atmosfæren i området med sin egenskap som et bygg i menneskelig skala. Alt i alt komplimenterer de forskjellige høydene hverandre, der hver høyde spiller en egen rolle til å definere området og skape en harmonisk balanse.

Figur 4.77: Illustrasjon som viser byggehøyder

4.8.3 Tilgjengelighet

Tilgjengeligheten til Ruten bypark er utmerket og tar hensyn til behovene til ulike brukergrupper. Parken har strategisk beliggenhet med praktisk kollektiv tilgang via bussterminal og togstasjon som er lett tilgjengelig. Dette er en nøkkelfaktor som gjør det enkelt for besøkende som benytter seg av kollektivtransport å komme til parken.

Gulvbelegg

Et særtrekk ved parken er de varierte gulvoverflatene, inkludert grøntområder, områder med gummiert underlag, asfalt og natursteinheller. Dette skaper en visuelt tiltalende estetikk i gulvbelegget og gir en engasjerende opplevelse. Særlig lekeområdene med gummiert underlag bidrar til å redusere risikoen for skader hvis barn skulle falle, og gir en økt følelse av trygghet for foreldre som besøker parken med barna sine. Dette tiltaket forbedrer også sikkerheten og tryggheten til barna som bruker lekeområdet. Byparken har en sømløs integrasjon av ulike typer gulvbelegg, noe som gjør det enkelt å utforske og bevege seg rundt i området. Gangveiene varierer mellom asfalt og natursteinheller, noe som både er behagelig og estetisk tiltalende for besøkende.

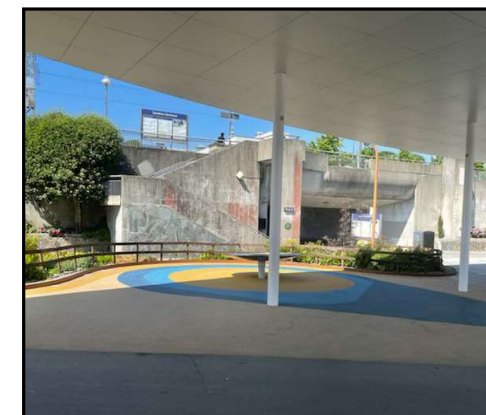
Støttepunkter og sitteplasser

Når det gjelder sitteplasser og støttepunkter, kan brukere av parken glede seg over et imponerende utvalg av alternativer. Rekkverkene langs inngangstrappene, stolpene som holder den store ringen på plass, og trærne rundt om i parken, fungerer som støttepunkter. Samtidig er det flere tradisjonelle benker strategisk plassert rundt området, som utgjør de primære

sitteplassene der man kan hvile og nyte omgivelsene. I tillegg til benkene finner man også fysiske, rektangulære steiner som kunstnerisk avgrensede grønne områdene. Disse steinene fungerer ikke bare som estetiske elementer, men gir også en ekstra mulighet for avslapning og sitteplasser. På denne måten kan brukere av parken velge mellom ulike typer sitteplasser og støttepunkter, alt etter hva som passer deres behov og preferanser.

Figur 4.78: Støttepunkter i form av Stolper som holder ringen

Figur 4.79: Gummiert underlag på lekeplassen

Figur 4.80: primære og sekundære sitteplasser i form av rektangulære steiner.

4.8.4 Sikkerhet

Trafikksikkerhet

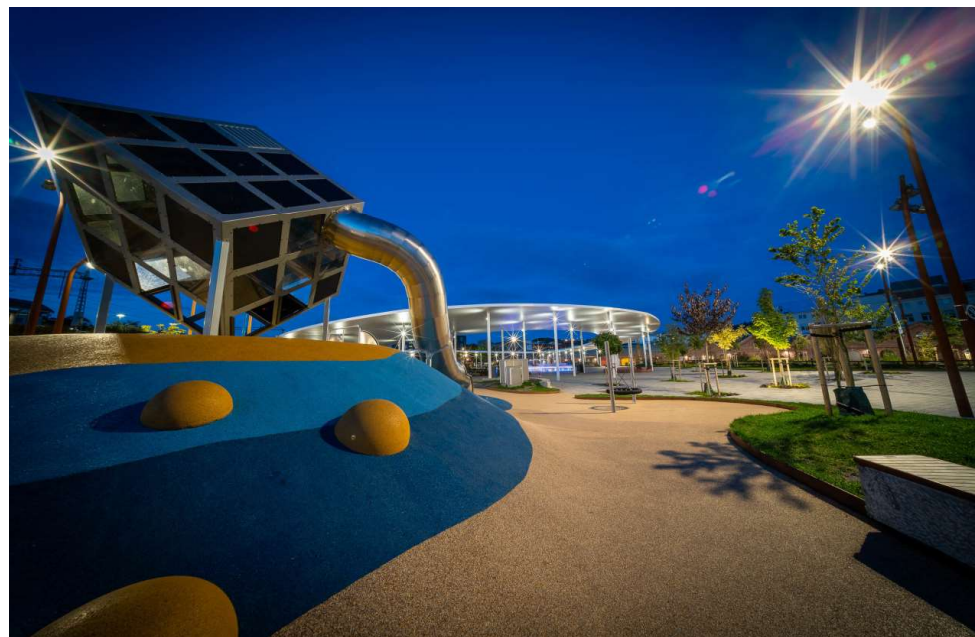
Parken er godt skjermet fra de omkringliggende veier og gater. Vertikale elementer i form av trær fungerer som en naturlig barriere som adskiller parken fra den travle Olav Kyrres gate som ligger nord for parkområdet. Togstasjonen, som ligger på vestsiden av parken, fungerer som en effektiv skillevegg mellom den travle St. Olavs Gate og parkområdet. Dette bidrar til en klar adskillelse og sikrer en trygg avstand fra trafikken. På samme måte danner det store flerbruksbygget på østsiden av parken en betydelig barriere. Dette bygget skiller parken fra Elvegata, en annen trafikkert gate i øst for parken. I tillegg tjener bygget for forretning og handel som en skillelinje mellom busstasjonen og parken. Alle disse strukturene - togstasjonen, flerbruksbygget og forretning- og handelsbygget - spiller, som tidligere beskrevet under "kanter", en nøkkelrolle i å opprettholde områdets lesbarhet og bidrar samlet sett til den generelle trafikksikkerheten rundt parken

Belysning

Effektiv belysning har vært nøkkelfaktor i å fremme en innbydende atmosfære og avverge uønskede aktiviteter i Ruten bypark. Parken er utstyrt med flere lysmaster som kaster lys over ulike deler av parken, noe som øker trygghetsfølelsen selv etter mørkets frembrudd. I tillegg utstråler ringstrukturen i parken lys i mørket, noe som gir en ekstra dimensjon av synlighet. Dette bidrar til å skape en trygg og behagelig atmosfære for parkbrukere til enhver tid på døgnet.

Menneskelig aktivitet

Ruten Bypark er et livlig knutepunkt for sosialt samvær. Folk tiltrekkes av parken for å nyte roen ved fontenen, engasjere seg i forskjellige aktiviteter, eller rett og slett benytte seg av de komfortable sitteplassene som er strategisk plassert rundt i parken. Foreldre finner også parken tiltrekkelig, ettersom den tilbyr mange forskjellige fasiliteter som barna kan utforske. Dette, i kombinasjon med de daglige pendlerne som venter på buss og tog i nærheten, bidrar sterkt til å skape en trygghetsfølelse i området. Parkens beliggenhet gir også en god utsikt mot utendørs serveringssteder på Vågs gate, noe som gir et ekstra lag av sikkerhetsovervåkning.

Figur 4.81: Belysning under ringen i parken samt lysmaster som lyser parken (Tallman, u.å).

4.8.5 Komfort

Vegetasjon

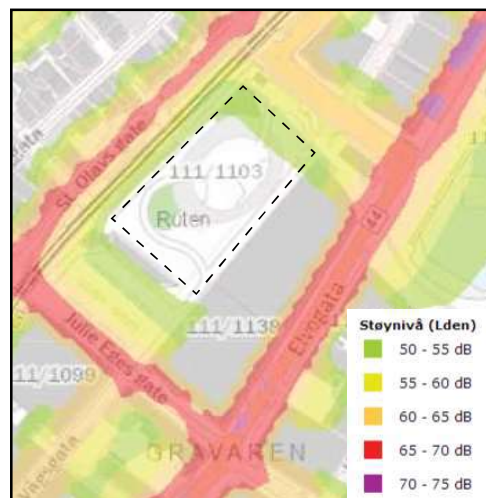
Vegetasjonen i Ruten bypark forsterker komforten i området for de som bruker parken. I parken er det en harmonisk blanding av frodige grønne områder og robuste overflater som tilbyr en tiltalende estetikk og en rik opplevelse for alle som besøker dette offentlige rommet. Trær er strategisk plassert gjennom hele parken og bidrar til å forsterke parkens estetiske appell.

Beskyttelse mot ugunstige værforhold og ubehagelige sansepåvirkninger

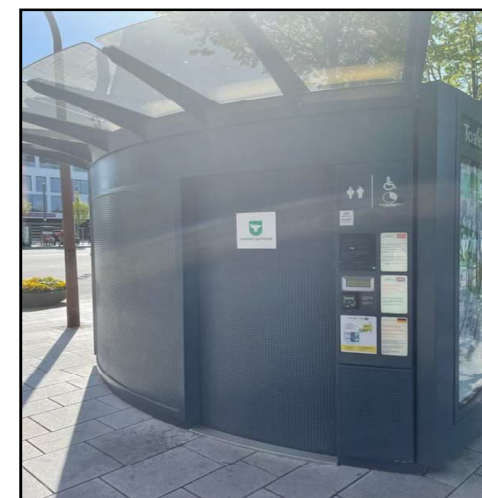
Ruten Bypark gir en form for beskyttelse mot ubehagelige klimaforhold. Det markante overhengende ringen som omgir store deler av parken bidrar til å skjerme mot nedbør som regn og snø, samtidig som den gir verdifull skygge under solrike dager. Det må imidlertid bemerkes at parken ikke tilbyr tilstrekkelig beskyttelse mot mer ekstreme værforhold, slik som kraftige vindkast eller intens kulde. Støynivået i parken er moderat til tross for nærheten til travle gater som St. Olavs gate, Elvegata og Julie Eges gate. Støynivået er innenfor 55 desibel, og gjør det mulig for parkens besøkende å ha behagelige samtaler uten betydelig forstyrrelse.

Nødvendige fasiliteter og rekreasjonsfasiliteter.

Tilgjengeligheten av nødvendige ikke-kommersielle fasiliteter og rekreasjonsmuligheter spiller en avgjørende rolle for å skape komfortable offentlige byrom. Ruten bypark er rik på slike muligheter, med to lekeplasser, en skatepark og flere grønne områder som er ideelle for rekreasjon. Når det gjelder toalettfasiliteter, er det verdt å merke seg at selv om de er tilgjengelige i utkanten av parken, regnes de som kommersielle fasiliteter siden brukerne må betale for å få tilgang. For å imøtekomme behovene til alle parkens brukere, ville det være mer gunstig å tilby gratis tilgang til slike nødvendige fasiliteter.

Figur 4.82: Støynivå i området (Miljøstatus, 2023)

Figur 4.83: Kommersiell toalett i parken

4.8.6 Multifunksjonalitet

Ruten Bypark er designet som et interaktivt og multifunksjonelt utendørsområde. Lokale innbyggere kan nyte en rekke attraksjoner som fremmer sosialisering og rekreasjonsaktiviteter. Byrommet fungerer som et pulserende møtested hvor flere relasjoner kan blomstre; det gir også rask tilgang til offentlig transport - spesielt med sin nærhet til Sandnes Bussterminal og Togstasjon. By-syklene til Kolombus er også parkert utenfor byparken for lett tilgjengelig transport. Byrommet er delt inn i soner med områder for lek, sosialisering og rekreasjon i et hyggelig og multifunksjonelt utendørs miljø. Ruten Bypark tilbyr aktiviteter og fasiliteter tilpasset alle brukergrupper, alt fra lekeapparater for barn til grønne områder og sitteplasser laget for rekreasjon og sosialt engasjement. Dette bidrar til å skape en innbydende og livlig atmosfære for alle deltakere. Ruten Bypark appellerer til mennesker fra ulike generasjoner gjennom sine multifunksjonelle tilbud, og området bidrar til å skape harmoni i samfunnet.

4.4.8 Sosialitet

Parken er et pulserende sosialt samlingspunkt designet for å engasjere individer i alle aldre. Dens attraktive design inviterer folk til å delta i diverse sosiale aktiviteter, eller simpelthen finne et avslappende pusterom fra hverdagens påkjenninger. Parken inkluderer en rekke attraktive områder som lekeplasser for barn, grønne lunger med trær og stier, en egen skatepark som appellerer til ungdommer, samt en fontene området. Denne sammensetningen skaper en innbydende oase som er attraktiv for mennesker i alle aldre.

Ruten Bypark fungerer ikke bare som en vakker park, men tilbyr også nok underholdning og attraksjoner til å opprettholde langvarige opphold. Ved å kombinere sittemuligheter, lekeområder og en sentral beliggenhet skaper parken en inviterende atmosfære. Her møtes folk fra ulike bakgrunner til samtaler og sosiale aktiviteter, samtidig som de benytter seg av de parkens fasiliteter. Dette gjør at parken fungerer som et samlingspunkt hvor både individuelt og fellesskapielig engasjement oppfordres, og hvor samvær og rekreasjon kan blomstre i harmoni.

4.8.9 Sjekkliste (Gehls 12 kvalitets kriterier)

1. Bygninger og naturlige elementer skiller parken fra nærliggende kjørebaner.
2. Lysmastene i parken og belysningen fra ringen, kombinert med parkens sentrale beliggenhet og mange funksjoner, bidrar til å forebygge kriminalitet.
3. Begrenset beskyttelse mot dårlig vær, men støynivå mellom 50 og 55 desibel tillater samtaler.
4. Parken gir god plass for komfortabel gange.
5. Det finnes flere oppholdsoner dedikert til ulike aktiviteter i parken.
6. Det er nok primære og sekundære sitteplasser.
7. Det er god siktelinje i område, og naturskjønne elementer
8. Det er lav støynivå i området som tillater muligheter for å høre og snakke.
9. Det er soner som er dedikert til lek og aktivitet.
10. God skala i parken, den markante ringen som definerer parken er i menneskelig skala.
11. Det er gode muligheter for å nyte positive aspekter ved klimaet
12. Parken har en høy estetisk kvalitet.

BESKYTTELSE

KOMFORT

NYTELSE

12 KVALITETSKRITER FOR BYROM

Figur 4.84: Sjekkliste for Gehls 12 kvalitets kriterier

5.0. BRUKSANALYSE

5.1 Døgnetts aktivitetstyper på torget

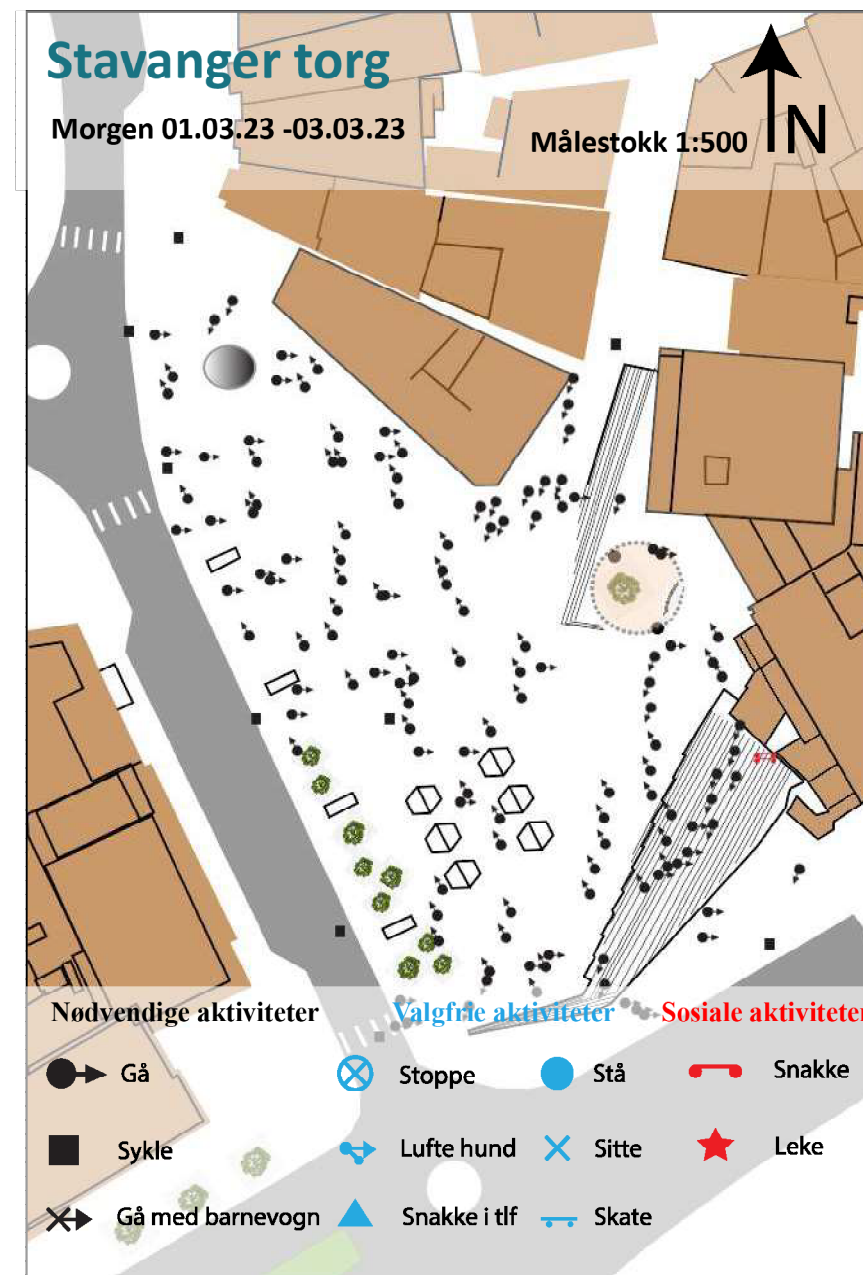
Datasettet ble samlet inn i løpet av morgen, formiddag, ettermiddag og kveldstidene i perioden 01.03.23-03.03.23, og gir innsikt i de ulike aktivitetene som forekom i Stavanger Torg. Datasettet inkluderer elleve aktiviteter som å gå, sykle, gå med barnevogn, stoppe opp, sitte, lufte hunden, gå på skateboard, snakke i telefonen, leke, stå og snakke. De registrerte aktivitetene ble kategorisert i tre kategorier som tidligere beskrevet i teoridelen. Aktivitetskategoriene er som følger: nødvendige, valgfrie og sosiale aktiviteter.

5.1.1 Morgenen

På morgenen var gjennomsnittstemperaturen på 1 grader Celsius der følt gjennomsnittstemperatur var på -0,2 grader Celsius når vi tar hensyn til vindstyrke. Det ble observert totalt 160 mennesker og 157 av dem deltok i helt nødvendige aktiviteter som å gå eller sykle gjennom torget. De valgfrie og sosiale aktivitetene var representert med henholdsvis 3 mennesker. Dette gir en klar indikasjon på at i morgentimene brukes Stavanger torg til helt essensielle og rutinemessige aktiviteter, der det er begrenset engasjement i fritid og sosiale interaksjoner.

Figur 5.0 Fordeling av aktivitetstyper i morgentimene på torget

Figur 5.1: Kart som viser lokalisering av observerte aktiviteter på torget i morgentimene.

5.1.2 Formiddagen

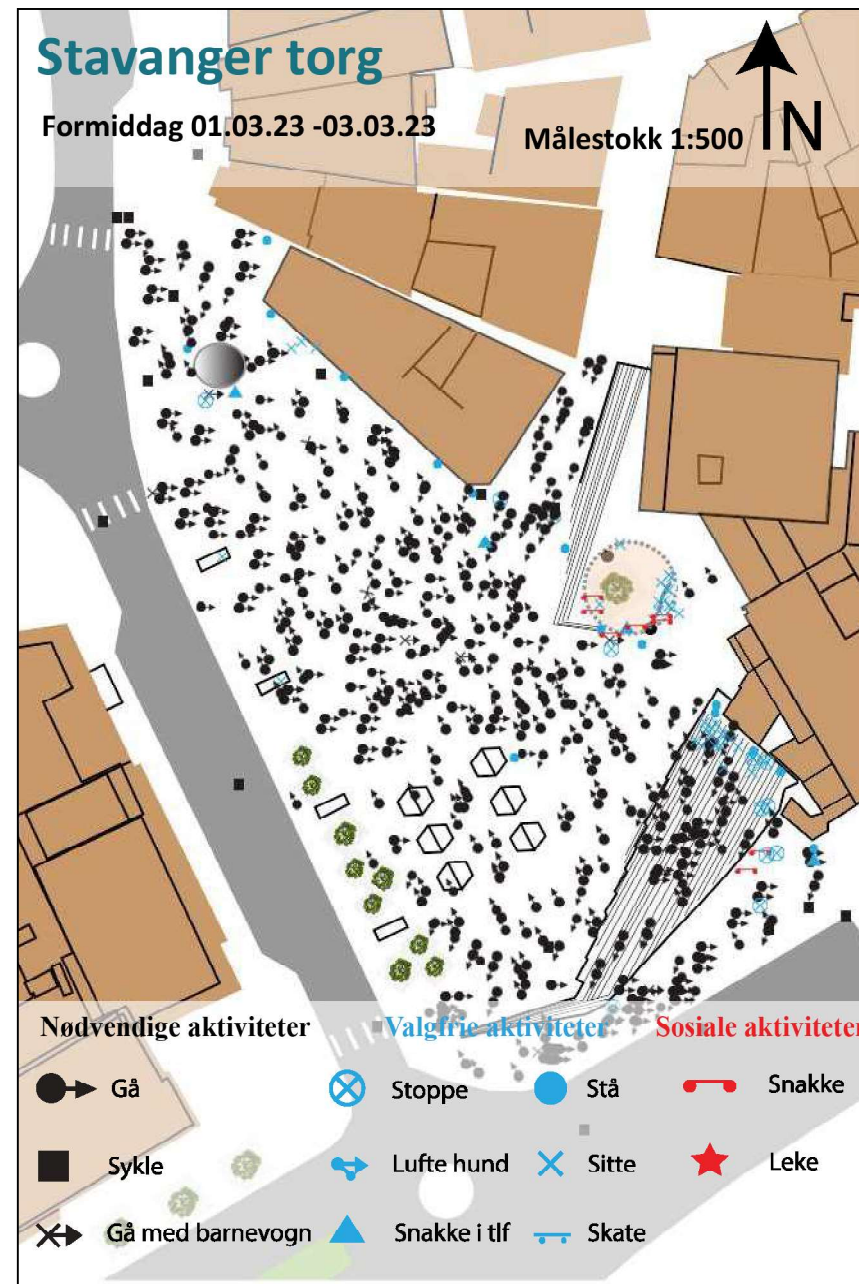
På formiddagstidene var gjennomsnittstemperaturen på 5,3 grader Celsius, der følt gjennomsnittstemperatur var 3,9 grader Celsius. Det ble observert totalt 576 mennesker som engasjerte seg i ulike aktiviteter i Stavanger Torg. Her var den dominerende aktivitetene å gå, der torget ble brukt som gjennomgangs område heller enn et sted for lengre opphold og aktiviteter. De nødvendige aktivitetene som oppsto i Stavanger Torg på formiddagen utgjorde 87% av all aktivitet, der 472 mennesker gikk, 19 syklet gjennom torget og 10 trillet barnevogn. De valgfrie aktivitetene var på 12% med 67 tilfeller, der aktiviteten å «sitte» var den som forekom mest (35). De sosiale aktivitetene utgjorde 1% med 8 tilfeller med personer som snakket sammen. Dette tyder på at om formiddagen brukes torget primært til helt essensielle aktiviteter, men det er samtidig en merkbar økning i valgfrie aktiviteter hvis vi sammenligner med datasettet fra morgentidene. Det minimale engasjementet i sosiale aktiviteter tyder på at torget kanskje ikke er helt gunstig utformet til å invitere til sosiale interaksjoner.

Figur 5.2: Fordeling av aktivitetstyper i formiddagstidene på torget

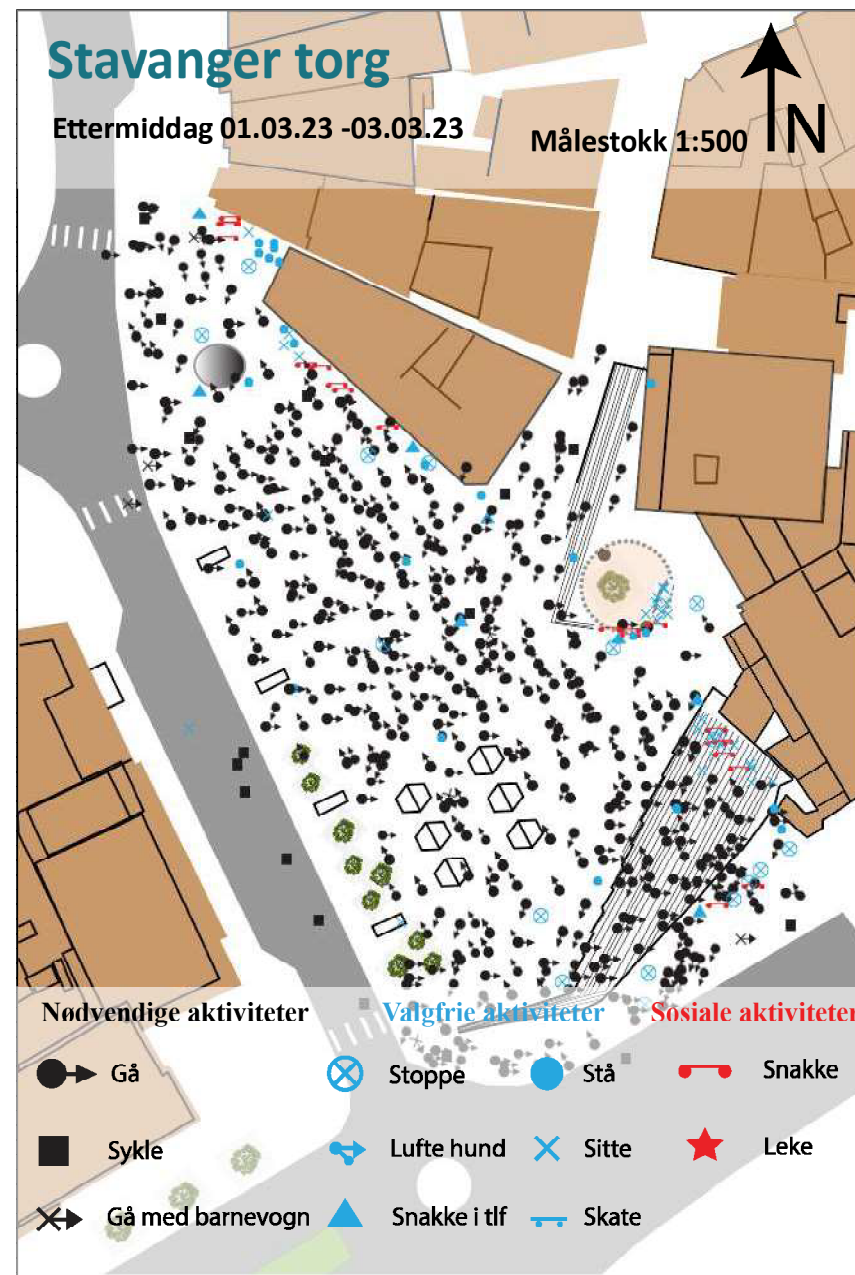
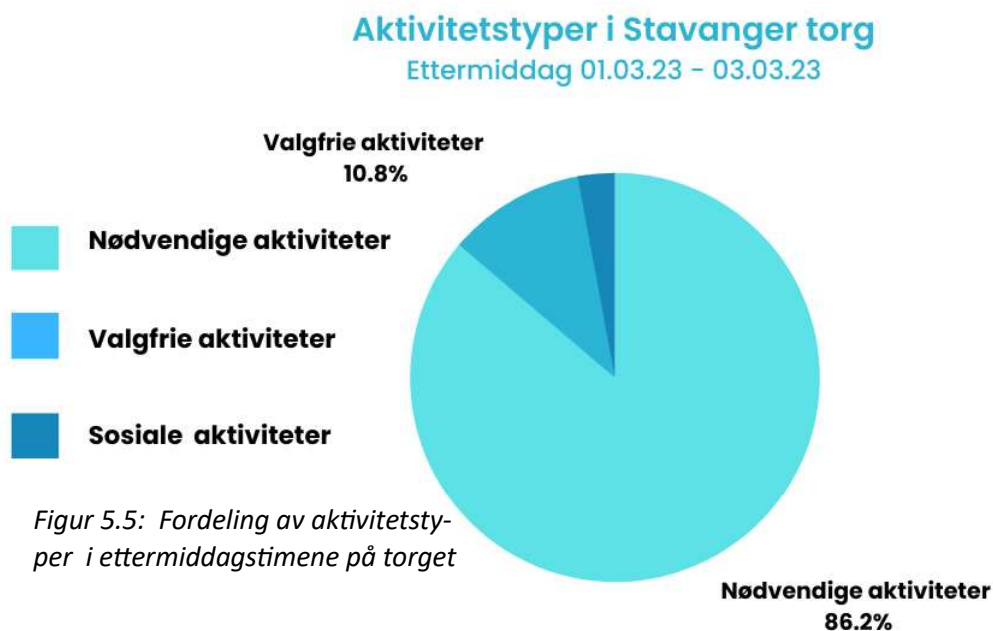
Figur 5.3: Torsdag 2 mars kl 12:39: mennesker som benytter av seg de primære sitteplassene i hverdags scenen.

Figur 5.4: Aktiviteter observert i formiddagstidene på torget, og hvor de er lokalisert: Det er tydelig å se at de valgfrie og sosiale aktivitetene skjer ved de markante kantene.

5.1.3 Ettermiddag

I ettermiddagstidene var værforholdene relativt gode med en gjennomsnittstemperatur på 6,7 grader Celsius, der følt gjennomsnittstemperatur var på 4,2 grader Celsius. Det ble observert totalt 683 mennesker som engasjerte seg i ulike aktiviteter på Stavanger Torg. De nødvendige aktivitetene utgjorde på lik linje som på formiddagen 86% av all aktivitet som oppsto. Den mest dominerende og vanligste aktiviteten var å gå gjennom torget som resulterte i 566 tilfeller. De valgfrie aktivitetene utgjorde 11% med 74 tilfeller, der å sitte var den høyeste registrerte aktiviteten med 27 tilfeller. De sosiale aktivitetene som oppsto, utgjorde 3% der total registrerte tilfeller var 20 mennesker som snakket sammen. På lik linje som datasettet fra morgen og formiddagstidene brukes torget primært som et gjennomgangsområde i ettermiddagstiden. De valgfrie og sosiale aktivitetene økte sammenlignet med morgentidene og forblir i samsvar med det som ble observert i formiddagstidene.

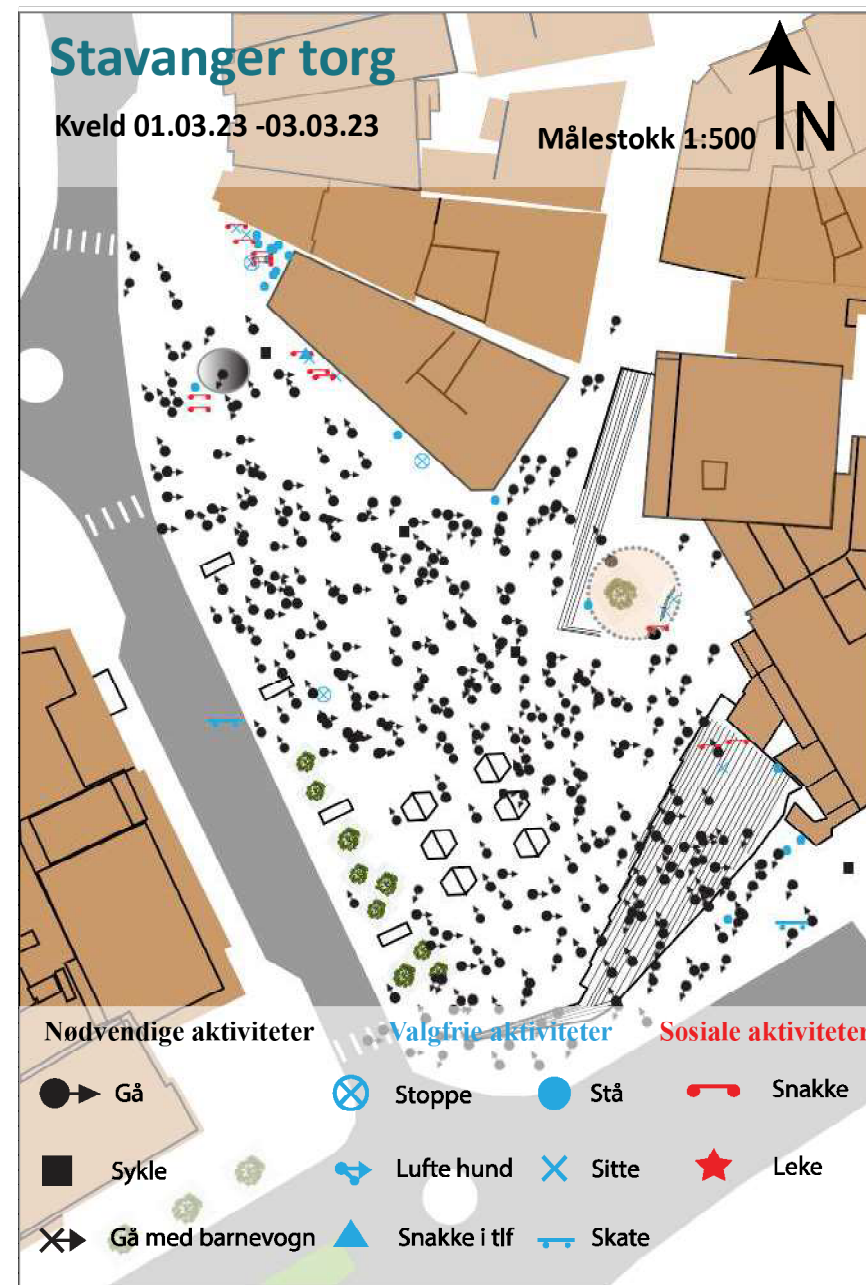

5.1.4 Kveld

På kvelden var gjennomsnittstemperaturen på 4,6 grader Celsius, der følt gjennomsnittstemperatur var på 1,5 grader Celsius. Det ble registrert totalt 373 mennesker som engasjerte seg i ulike aktiviteter, der nødvendige aktiviteter var det som forekom mest med 326 tilfeller, noe som tilsvarer 87%. De valgfrie aktivitetene utgjorde 9% med 33 tilfeller av mennesker som stoppet opp (3), satt (9), snakket i telefonen (1), skatet gjennom torget (2) og sto (18). De sosiale aktivitetene var relativt få og utgjorde 4%, men var fire ganger så mange sammenlignet med morgentimene. Dette kan tyde på at været spilte en viktig rolle der den følte temperaturen om morgningen (-0,2 grader) var relativt lavere enn på kvelden (1,5 grader). Med tanke på datasettet fra kveld kan vi konkludere med at Stavanger torg blir brukt som gjennomfartsvei i kveldstid med en beskjeden økning i valgfrie og sosiale aktiviteter sammenlignet med morgentimene.

Figur 5.7: Fordeling av aktivitetstyper på kvelden

Figur 5.8: Aktiviteter observert i på kveldstid i torget, og hvor de er lokalisert

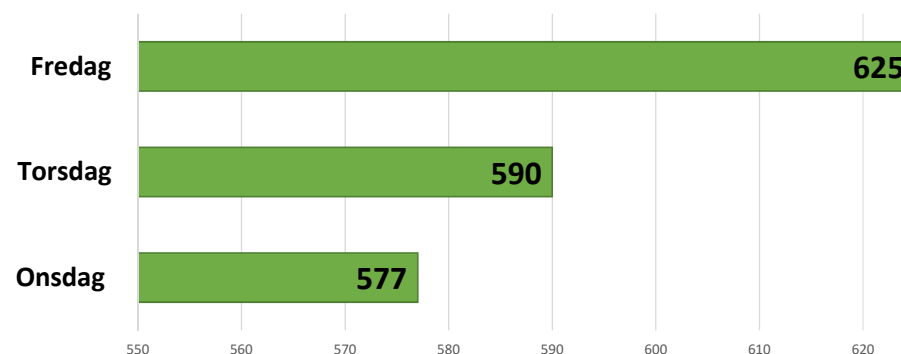
5.2 Hele perioden — Stavanger Torg

Når vi analyserer dataene samlet, kan vi se noen forskjeller og likheter i hvordan Stavanger torg blir brukt gjennom de tre dagene. Som tidligere nevnt var observasjonstiden på 40 minutter hver dag, noe som utgjør 120 minutter total observasjonstid for hele perioden mellom onsdag til fredag. Gjennom de 120 minuttene ble det observert 1792 mennesker som utførte forskjellige aktiviteter. Den største og mest dominerende aktivitetstypen gjennom de tre dagene var å gå gjennom torget, og det tilsvarer cirka $1507/1792 * 100 = 84\%$

Det var en del nedgang i oppholds aktivitetene fra onsdag til fredag, der onsdag hadde høyest opphold aktivitetsnivå (83), torsdag (72) og på fredag var oppholds aktivitetene på (64). Selv om det ble observert flere mennesker på torget på fredag sammenlignet med de andre dagene var oppholds aktivitetene færre. Dette kan være på grunn av flere faktorer som endringer i mennesker rutiner gjennom de tre dagene, eller værforhold. Ved å bruke vindkjøling indeksen kunne forfatteren beregne hvordan den høyeste registrerte temperaturen føltes for de tre dagene og bekrefte at værforholdene spilte en vesentlig rolle for oppholds aktivitetene som oppsto gjennom den perioden. Vindavkjølingsindeks er en formel gitt som: $W=13.12+0.6215T -11.37V^{0.15}+0.3965TV^{0.16}$ der T er temperatur målt i celsius og V er vindhastigheten målt i meter per sekund (SNL, 2019).

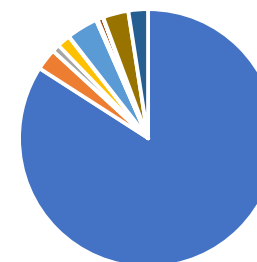
Onsdag	Torsdag	Fredag
T= 6 °C	T= 6 °C	T = 7 °C
V= 1m/s	V = 3m/s	V =7m/s
$W=13.12+0.6215 \times 6-11.37 \times 1^{0.15}+0.3965 \times 6 \times 1^{0.16} = \underline{5,8 \text{ °C}}$	$W=13.12+0.6215 \times 6-11.37 \times 1^{0.15}+0.3965 \times 6 \times 1^{0.16} = \underline{3,7 \text{ °C}}$	$W=13.12+0.6215 \times 6-11.37 \times 1^{0.15}+0.3965 \times 6 \times 1^{0.16} = \underline{3,1 \text{ °C}}$

Stavanger Torg 01.03.23 - 03-03.23
Antall observerte personer per dag.

Figur 5.9: Antall mennesker observert i torget mellom onsdag og fredag

Aktivitetstyper: Onsdag-fredag

Figur 5.10: Fordelig av aktiviteten som ble observert mellom onsdag og fredag

- Gå
- Sykle
- Barnevog
- Stoppe
- Sitte
- Lufte hund
- Skateboard
- Snakke i tlf
- Leke
- Stå
- Snakke

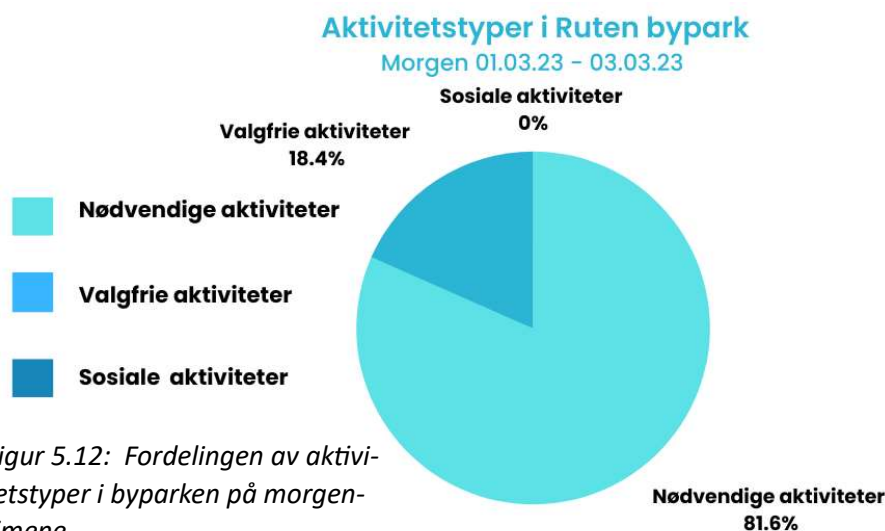
Figur 5.11: Tabell som viser utregning for 'følt' temperatur basert på den høyeste registrerte temperaturen for onsdag-fredag

5.3 Døgnets aktivitetstyper i Ruten bypark

5.3.1 Morgenen

I morgentimene mellom onsdag-fredag lå gjennomsnittstemperaturen for Ruten bypark på 1,6 grader celsius. Hvis vi tar hensyn til vindhastighe-ten for de tre dagene så lå følt gjennomsnittstemperatur på -0,8 grader cel-sius. I løpet av den perioden ble det observert totalt 87 mennesker i par-ken, der 71 av de menneskene engasjerte seg i helt nødvendige aktiviteter som å gå, sykle og trille barnevogn gjennom parken. De resterende 16 men-neskene som ble observert utgjorde 18 % av all aktivitet og engasjerte seg i valgfrie aktiviteter som å luften hunden (10), snakke i telefonen (3) og stå (3).

Det ble ikke observert mennesker som engasjerte seg i sosiale aktiviteter i løpet av morgentimene mellom onsdag-fredag. Denne analysen indikerer at de som be-søker parken i morgentimene bruker hovedsakelig parken til helt nødvendige og valgfrie aktiviteter som involverer bevegelse. Disse aktivitetene hjelper til å utvikle kroppsvarme slik at besøkende opprettholder komforten i kaldere temperaturer.

Figur 5.12: Fordelingen av aktivi-tetstyper i byparken på morgen-timene.

Figur 5.13: Kart over observerte aktiviteter i parken på morgentimene, og hvor de er lokalisert

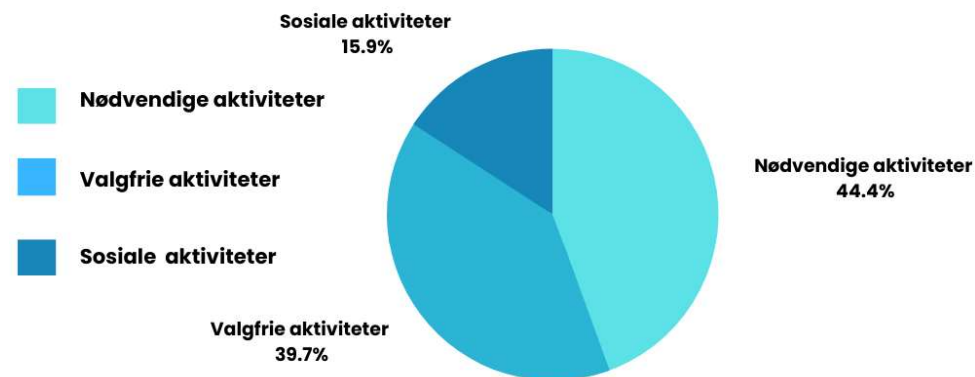
5.3.2 Formiddagen

Den mest dominerende aktiviteten som forekom flest ganger var å gå gjennom parken med 176 tilfeller. De nødvendige aktivitetene som oppsto utgjorde 45% av alle observerte aktiviteter, der 176 gikk, 10 syklet og 41 mennesker trillet barnevogn gjennom parken. De valgfrie aktivitetene utgjorde 39% av, der den mest dominerende aktiviteten var å «sitte» med 60 tilfeller, etterfulgt av skateboard der det ble registrert 50 tilfeller av ungdommer som skater i skaterampen i parken. De sosiale aktivitetene utgjorde 16 % av aktivitetene, der å «leke» var den mest dominerende aktiviteten med 45 registrerte tilfeller, etterfulgt av personer som snakker, og det utgjorde 36 registrerte tilfeller.

Sammenlignet med aktivitetene som forekom i morgentimene hadde formiddagstidene mer balansert fordeling av aktiviteter. Dette kan være på grunn av tidsrommet aktivitetene skjedde i, som er nærmere lunsjtid, noe som er mer inviterende for besøkende til å foreta oppholds aktiviteter. I formiddagstidene indikerer dataene at Ruten bypark fungerer som et offentlig rom der mennesker engasjerer seg i ulike aktiviteter inkludert helt essensielle, valgfrie og sosiale aktiviteter. Tiden på dagen, værforholdene og fasilitetene i ruten bypark er med på å påvirke fordelingen av aktivitetene og hvordan besøkende bruker det offentlige rommet.

Aktivitetstyper i Ruten bypark

Formiddag 01.03.23 – 03.03.23

Figur 5.14: Oversikt over fordelingen av aktivitetstyper i byparken i formiddagstidene

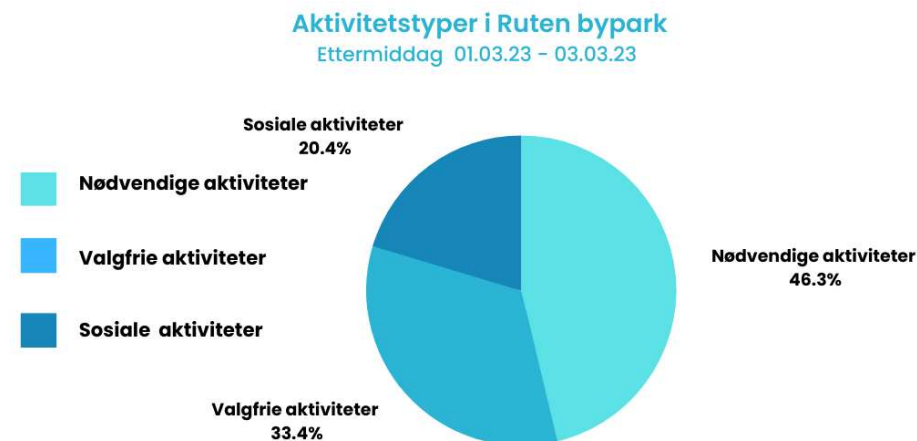

Figur 5.15: Bilde tatt den 2. mars kl. 13:21, viser ungdommer i bruk av skateparken i Ruten bypark og foreldre som observerer dem.

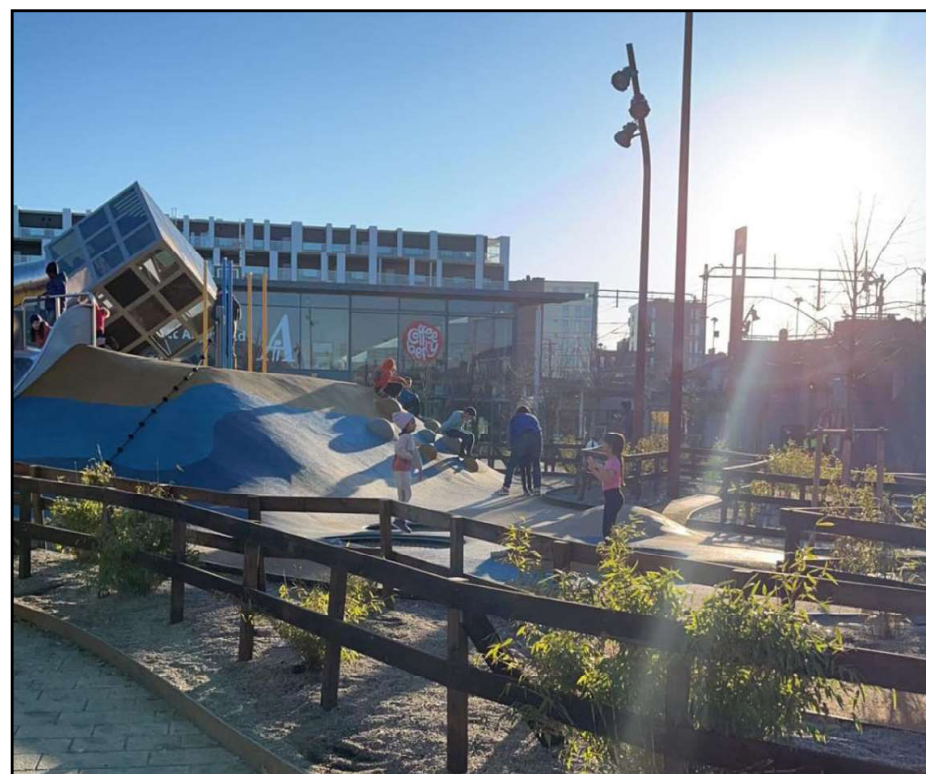
5.3.3 Ettermiddagen

I løpet av ettermiddagstidene mellom onsdag-fredag var gjennomsnittstemperaturen på 7 grader celsius, der følt gjennomsnittstemperatur når vi tar hensyn til vindhastigheten, var på 4,7 grader celsius. Gjennom den 30 minutters observasjonstiden i Ruten bypark ble det observert 556 mennesker som engasjerte seg i ulike aktiviteter. På lik linje som datasettet fra formiddagstidene ble det observert flere barnefamilier, og ungdommer som benyttet seg av parken til å engasjere seg i forskjellige aktiviteter. En del av de registrerte gikk gjennom parken, mens noen av dem kom til parken for å engasjere seg i oppholdsaktiviteter.

Gjennom den perioden var kategorien «nødvendige aktiviteter» den kategorien av aktiviteter som forekom oftest og utgjorde 47 %. Her var aktiviteten å «gå» gjennom parken den mest dominerende med 211 tilfeller, etterfulgt av 17 personer som syklet og 31 som trillet barnevogn. De valgfrie aktivitetene ble redusert med 6% fra formiddagstidene og utgjorde nå 33%, der å stå på skateboard på skateparken var den mest dominerende aktiviteten med 62 tilfeller. De sosiale aktivitetene utgjorde 20% og økte med 4% fra formiddagstidene. En viktig grunn for den økningen er at det ble observert flere barn som engasjerte seg i aktiviteten «lek», og det tilsvarer 69 tilfeller sammenlignet med de 45 tilfellene som ble observert i formiddagstiden. Dataene indikerer at Ruten bypark i ettermiddagstidene blir brukt som en plass der man kan engasjere seg i et mangfold av aktiviteter. Tiden på dagen, værforholdene, og tilgangen til fasiliteter i parken som tiltrekker besøkende og inviterer til bruk, påvirker fordelingen av aktiviteter i parken, der det er mer balansert engasjement i ettermiddagstidene enn morgen og formiddag.

Figur 5.16: Oversikt over fordelingen av aktivitetstyper i byparken i ettermiddagstidene

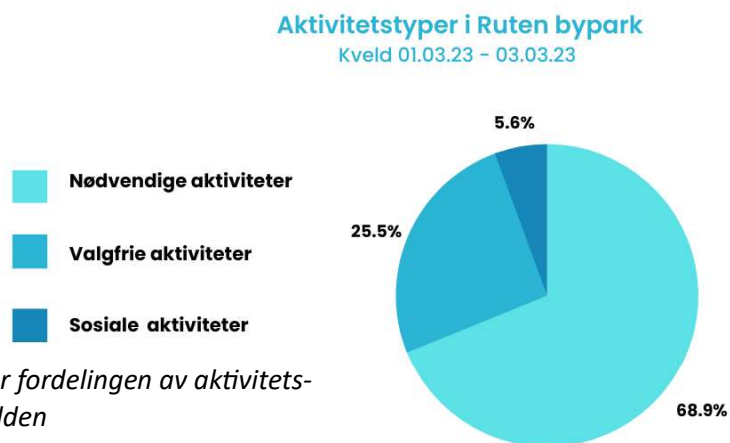

Figur 5.17: Bilde tatt den 2. mars kl. 16:39, viser barn og foreldre i bruk av lekeplassen

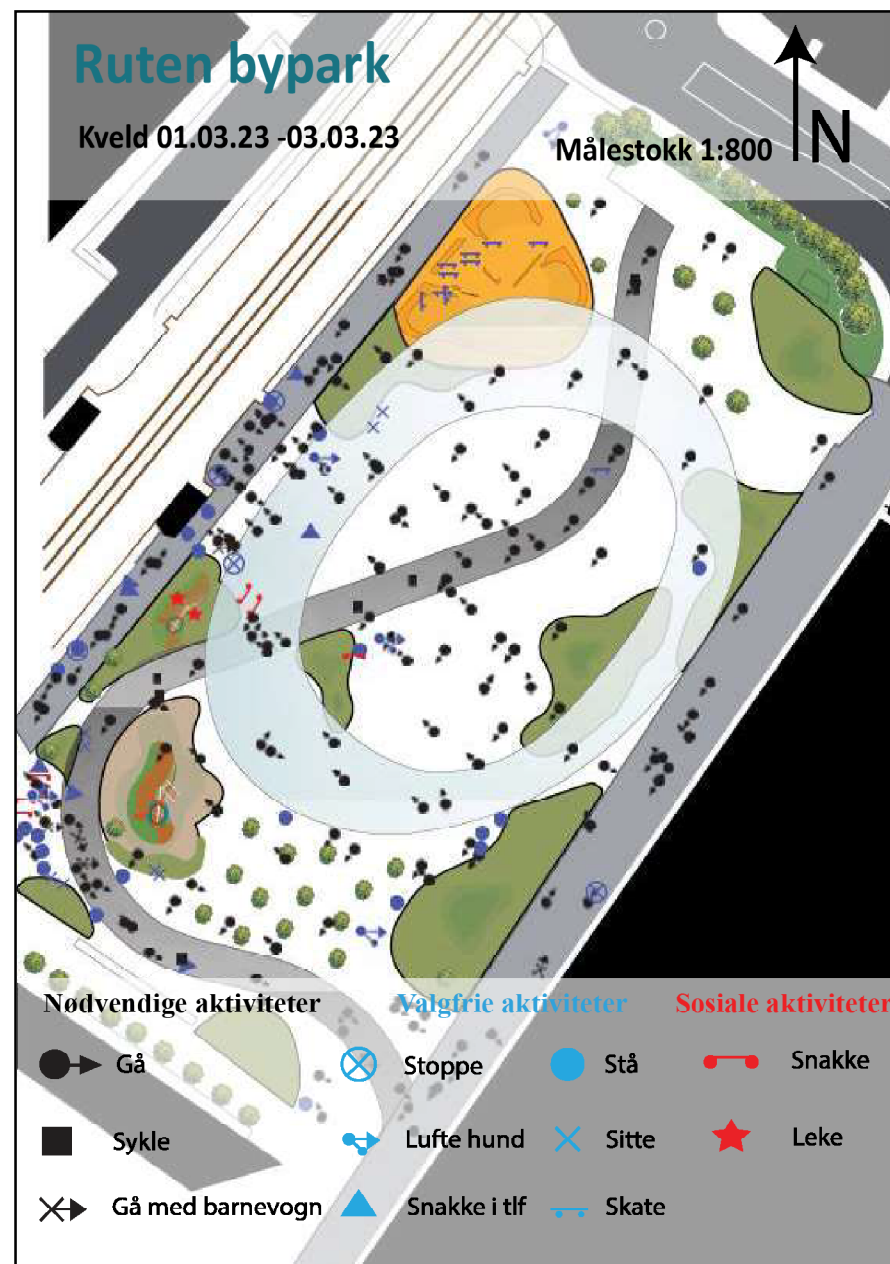
5.3.4 Kveld

Å gå gjennom parken var den mest dominerende aktiviteten i den kategorien med 126 tilfeller, etterfulgt av 5 personer som syklet og 4 som trillet barnevogn gjennom parken. De valgfrie aktivitetene utgjorde 26%, en merkbar reduksjon sammenlignet med datasettet fra ettermiddagstimene. I den valgfrie kategorien var aktiviteten å «stå» den som forekom flest ganger med 22 registrerte tilfeller. De sosiale aktivitetene som omfatter lek og sosial interaksjon utgjorde 6% av oppståtte aktiviteter, der 7 personer snakket sammen etterfulgt av 2 personer som engasjerte seg i aktiviteten lek.

Sammenlignet med behavior mappingen gjort for formiddag og ettermiddag er det en merkbar reduksjon i de valgfrie og sosiale aktivitetene som oppsto i parken i kveldstidene. Dette kan være på grunn av de kjølige temperaturforholdene (0,4 grader celsius) eller tidspunktet på kvelden som bidrar til merkbar reduksjon i valgfrie og sosiale aktiviteter. Ifølge behavior mapping gjort for kveldstidene i Ruten bypark, fungerer den offentlige parken som en plass der besøkende foretar primært helt nødvendige aktiviteter med begrenset engasjement i valgfrie og sosiale aktiviteter.

Figur 5.18: Oversikt over fordelingen av aktivitetstyper i byparken på kvelden

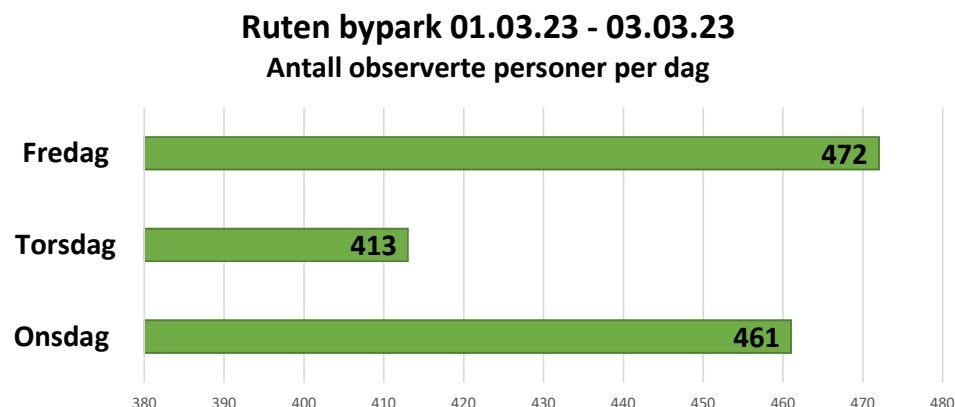

Figur 5.19: Kart over observerte aktiviteter i parken i kveldstidene, og hvor de er lokalisert:

5.4 Hele perioden — Ruten bypark

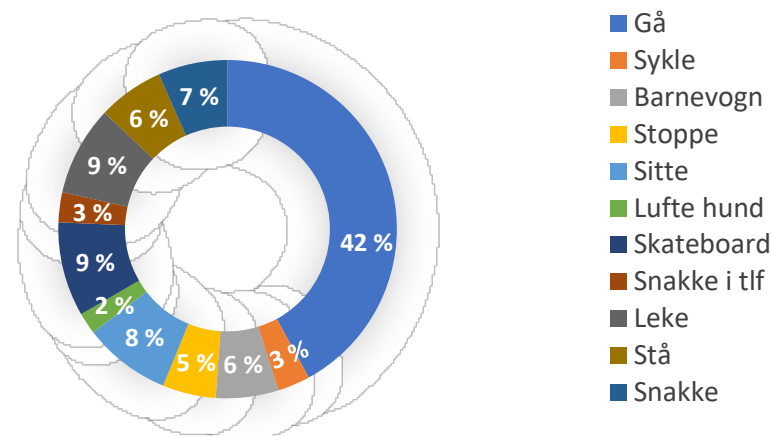
Ved å se på datasettene fra behavior mapping gjort for Ruten bypark fra 01.03.23-03.03.23 ser vi hvordan parken blir brukt, og hva som er den typiske brukeratferden i området gjennom observasjonsperioden. På lik linje som på torget var den samlede observasjonstiden på 120 minutter fordelt på tre dager (onsdag, torsdag og fredag). Gjennom observasjonsperioden ble det observert 1346 mennesker, der fredag hadde høyest antall registrerte mennesker som brukte parken. Den mest dominerende aktiviteten gjennom de tre dagene var å gå gjennom parken med 569 tilfeller, noe som utgjør 42 % av all aktivitet som oppsto i løpet av observasjonstiden. Dette indikerer at Ruten bypark er viktig offentlig rom for transitt. I løpet av observasjonsperioden var det en nedgang i oppholds aktiviteter og en økning i nødvendige aktiviteter. Høyest registrert oppholds nivå var på onsdag der 236 av 461 mennesker engasjerte seg i oppholds aktiviteter, etterfulgt av torsdag med 211 registrerte tilfeller av 413 mennesker, og siste registreringsdagen hadde lavest opphold aktiviteter med 207 tilfeller av 472 observert mennesker.

Ved å sammenligne dataene fra alle tre dagene er det tydelig å se at parken tjener sitt formål som et offentlig åpen rom der besøkende kan engasjere seg i både nødvendige, valgfrie og sosiale aktiviteter. Selv om aktiviteten å «gå» dominerer er det viktig å bemerke seg at oppholds aktivitetene utgjør 49% av all aktivitet, noe som indikerer at parken inviterer til bruk og gir muligheter for fritidsaktiviteter, avslapping og sosiale interaksjoner.

Figur 5.20: Antall mennesker observert i Ruten bypark mellom onsdag og fredag

Aktivitetstyper: Onsdag-Fredag Ruten bypark

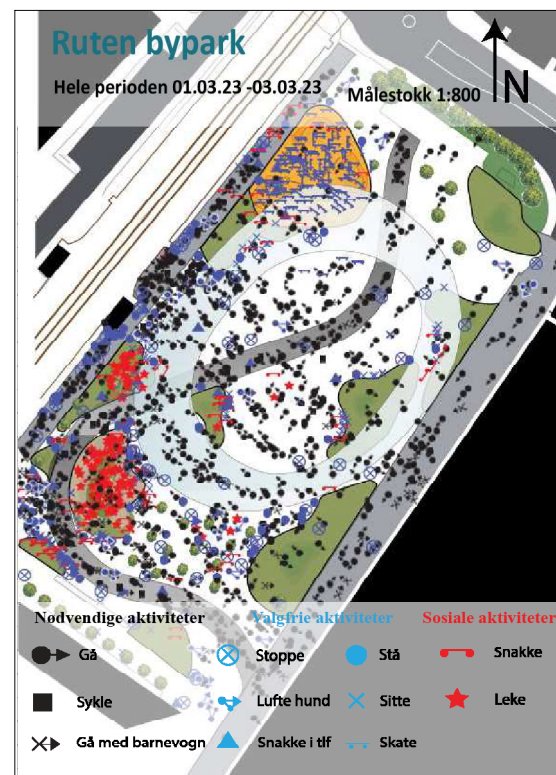

Figur 5.21: Fordeling av aktiviteten som ble observert mellom onsdag og fredag i ruten bypark

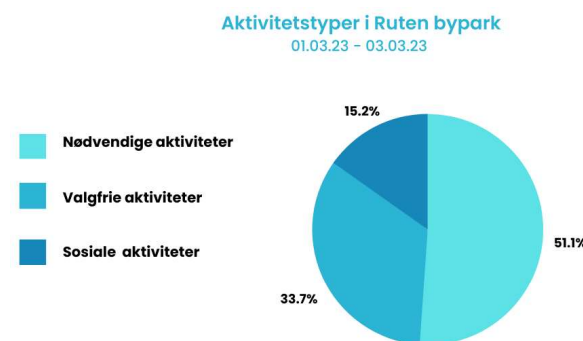
5.5 Sammenligning

Ved å trekke paralleller og se på likheter og forskjeller av bruksanalysen gjort for Stavanger torg og Ruten bypark, fremgår det klart at Stavanger torg hadde høyest registrerte individer som engasjerte seg i ulike aktiviteter på tvers av alle tre dagene. En viktig årsak for dette kan være torgets beliggenhet, som kan ha tiltrukket flere besøkende da det er lokalisert i hjertet av Stavanger sentrum. Stavanger er en større by enn Sandnes og er mer kjent, både nasjonalt og internasjonalt. Av den grunn er det bare naturlig at det er mer fotgjengertrafikk på torget. Bruksanalysen viser noen likheter i form av at de mest dominerende aktivitetene for begge områdene var å gå gjennom byrommet og å sitte.

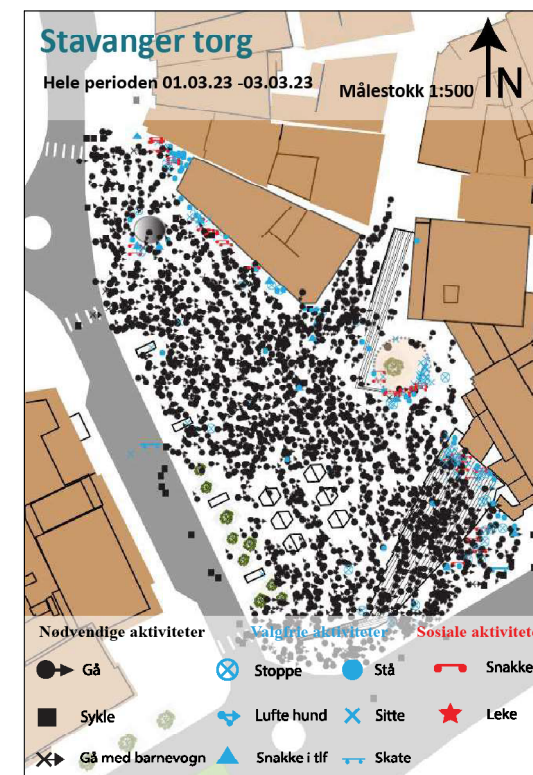
Selv om bruksanalysen for Ruten bypark viste noen likheter med Stavanger torg, er det tydelig å se noen vesentlige forskjeller når man sammenligner aktivitetstypene som forekommer i de utvalgte byrommene. Som illustrert på figur 15 og 16 er det tydelig å se at på Stavanger torg er de nødvendige aktivitetene helt klart den aktivitetstypen som preger området mest, mens det er mer balansert fordeling av aktiviteter i Ruten bypark, hvor oppholdsaktiviteter utgjør en større andel. En viktig årsak for dette kan være at parkens funksjoner og utforming oppmuntrer og inviterer besøkende til å foreta oppholds aktiviteter.

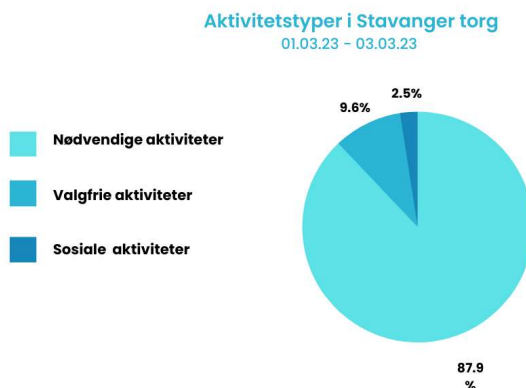
Figur 5.22: Kart over observerte aktiviteter i parken mellom onsdag-fredag samt deres lokasjon

Figur 5.24: Oversikt over fordelingen av aktivitetstyper i byparken fra onsdag-fredag

Figur 5.23: Kart over observerte aktiviteter på torget mellom onsdag-fredag samt deres lokasjon

Figur 5.25: Oversikt over fordelingen av aktivitetstyper på torget fra onsdag-fredag

06. Diskusjon & konklusjon

6.1 Diskusjon

Denne avhandlingen har undersøkt offentlige rom med spesielt fokus på Stavanger Torg og Ruten Bypark i Sandnes. Det er klart at offentlige, åpne byrom anses som en essensiell del av byens identitet. Disse fungerer både som samlingspunkt og knutepunkt for samfunnet, i tillegg til å være plattformer for et spekter av aktiviteter, fra daglige gjøremål til spesielle arrangementer og festligheter.

Litteraturgjennomgangen i denne avhandlingen avdekker at vellykkede offentlige rom kan identifiseres gjennom visse faktorer, som tilgjengelighet, sikkerhet, komfort, multifunksjonalitet, og sosialitet. I tillegg har Gehls 12 kvalitetskriterier blitt brukt som en sjekklister for å undersøke om Stavanger Torg og Ruten Bypark oppfyller de 12 kvalitetskriteriene.

Funnene viser at disse rommene har unike egenskaper som gjør dem vellykkede på ulike måter. Stavanger Torg utmerker seg ved å være et sentralt rom i Stavanger sentrum og fungerer som et viktig samlingspunkt. Med sitt store areal og gode tilgjengelighet, huser torget en rekke aktiviteter som markeder, festivaler og andre feiringer. Dette bidrar til rommets fleksibilitet og multifunksjonalitet.

Imidlertid har studien avdekket at torget mangler visse nøkkelelementer for maksimal komfort. Sjekklisten for Gehls 12 kvalitetskriterier har avdekket at det er begrenset med naturlige innslag på torget, og både primære og sekundære sitteplasser er ikke tilstrekkelig innbydende. Videre

er oppholdssonen begrenset til kun hverdagsscenen og torgtrappen, noe som, sammen med en grå og kjedelig estetikk, reduserer følelsen av komfort. Likevel viser det store torgarealet seg å være svært tilpasningsdyktig for store arrangementer og fungerer utmerket under slike forhold.

Ruten Bypark i Sandnes representerer en annen tilnærming til byplanlegging enn Stavanger Torg. Parken er skreddersydd for å fungere som et rekreasjons- og samlingspunkt, noe som fremkommer gjennom dens beliggenhet og design. Ruten Bypark er preget av et mangfold av rekreasjons- og sosialiseringstiltak og har nødvendige fasiliteter lett tilgjengelig. Parken er inndelt i dedikerte soner for ulike aktiviteter, noe som bidrar til en organisert og ryddig struktur. Disse forskjellige bruksområdene tiltrekker ulike grupper, noe som øker aktivitetsnivået. Videre er parken av høy estetisk kvalitet, med mange naturlige elementer som bidrar til økt komfort. Det finnes et mangfold av sitteplasser, og de ulike rekreasjonsfasilitetene tiltrekker brukere og inviterer til aktivitet.

Bruksanalysen stemmer overens med stedsanalysen: Stavanger Torg brukes primært til nødvendige aktiviteter, mens Ruten Bypark har en mer variert og balansert aktivitetsfordeling. Dette kan tilskrives parkens høye grad av multifunksjonalitet og tilgjengelige rekreasjonsfasiliteter. Den tydelige kontrasten mellom Ruten Bypark og Stavanger Torg illustrerer hvordan forskjellige designvalg kan påvirke bruk og opplevelse av det offentlige rom.

6.2 Konklusjon

Denne avhandlingen har undersøkt tre forskningsspørsmål som la grunnlag for å svare på problemstillingen **”Hvilke faktorer påvirker hvordan mennesker bruker Stavanger Torg og Ruten Bypark i Sandnes?”**. Begge disse byrommene har sentrale beliggenheter i hver sin by og fungerer som viktige samlingspunkter.

Funnene fra litteraturgjennomgangen har lagt grunnmuren for å svare på forskningsspørsmål 1, **”Hva er kvalitetene til et vellykket offentlig rom?”**. Det konkluderes med at kvalitetene til et vellykket offentlig rom er mangfoldige og sammensatte. Seks nøkkelfaktorer ble identifisert: tilgjengelighet, sikkerhet, komfort, multifunksjonalitet, sosialitet, samt Gehls 12 kvalitetskriterier som tilfører en ytterligere dimensjon av kvaliteter i offentlige rom. Disse faktorene sammen sikrer at offentlige rom er inkluderende, trygge, attraktive, brukervennlige, og kan imøtekomme ulike behov og ønsker, samtidig som de fremmer sosial interaksjon og samfunnsengasjement.

Funnene avdekket i forbindelse med stedsanalysen for Stavanger Torg og Ruten Bypark ga grunnlaget for å svare på forskningsspørsmål 2, **”Hva er de markante kjennetegnene for byutforming og fysisk planlegging i Stavanger Torg og Ruten Bypark?”**. Stavanger Torg, som er et uprogrammert offentlig rom, kjennetegnes av sin åpenhet, flerbruk og sentrale beliggenhet. Torgets utforming muliggjør samling i forskjellige sammenhenger, enten det er til hverdagslig bruk, festivaler, markeder, eller demonstrasjoner. Ruten Bypark, en programmert offentlig plass, er kjennetegnet ved en mer strukturert og planlagt utforming. Byparken har dedikerte områder for ulike aktiviteter og tilbyr en rekke funksjoner for å oppfylle behovene til ulike brukergrupper.

Det siste forskningsspørsmålet er: **”Hvordan bruker mennesker Stavanger Torg og Ruten Bypark, og hva er den typiske atferden som oppstår?”** Gjennom en bruksanalyse av begge rommene konkluderes det med at Stavanger torg primært blir brukt til nødvendige aktiviteter, som utgjorde 87% av alle registrerte aktiviteter. Gåing var den mest typiske aktiviteten, som utgjorde 84% av aktivitetene. I Ruten Bypark var situasjonen litt annerledes. Selv om gåing også var den mest fremtredende aktiviteten her, var aktivitetene mer balansert, med oppholdsaktiviteter (valgfrie og sosiale aktiviteter) som utgjorde 49% av all aktivitet i parken.

Gjennom en kombinasjon av litteraturgjennomgang, stedsanalyse og bruksanalyse utført i denne avhandlingen, blir oppgavens problemstillingen: **”Hvilke faktorer påvirker hvordan mennesker bruker Stavanger torg og Ruten Bypark i Sandnes?”** besvart. Forskningsspørsmålene la grunnlaget for refleksjon rundt problemstillingen, og det konkluderes med at det er mange faktorer som påvirker hvordan disse offentlige rommene brukes. Først og fremst spiller suksessfaktorene avdekket i litteraturgjennomgangen en viktig rolle, da de er avgjørende for at offentlige rom skal være vellykkede. Stavanger torg er sentralt plassert og har med sin omfattende utforming egenskapen til å invitere til bruk. Det mangler imidlertid viktige elementer som er avgjørende for bruk.

Torget har en nøytral grå estetikk med få innslag av naturlige elementer og begrensede, innbydende sittemuligheter. Dedikerte oppholdsrom er også begrenset, noe som reduserer bruken i hverdagen. Dette kan forklare hvorfor torget primært brukes til nødvendige aktiviteter.

På en annen side tilbyr Ruten Bypark brukerne en mer strukturert og planlagt utforming med dedikerte områder for ulike aktiviteter. Parken sikrer også tilgjengelighet, sikkerhet og komfort for brukerne, og har en estetisk tiltrekende utforming som oppmuntrer til bruk. Dette indikerer at utformingen og funksjonaliteten til et offentlig rom kan påvirke hvordan og til hvilke formål det blir brukt av mennesker. Det er altså et komplekst sett av faktorer, inkludert utforming, funksjonalitet og kvaliteter ved rommet, som samlet sett påvirker hvordan Stavanger Torg og Ruten Bypark i Sandnes blir brukt av mennesker.

6.3 Veien videre

6.3.1 Anbefalinger

Stedsanalyse og brukeranalyse i denne avhandlingen har lagt grunnlaget for å etablere et solid kunnskapsfundament som har det gjort mulig å identifisere potensielle utviklingsmuligheter for Stavanger Torg og Ruten bypark.

Ruten bypark

Sjekklisten mot Gehls 12 kvalitetskriterier viste at Ruten Bypark skåret høyt i alle kategorier. Det ble imidlertid observert at parken kunne dra nytte av mer definerte områder som tilbyr beskyttelse mot nedbør og vind. Per i dag gir den overhengende ringen over parken begrenset ly fra regnet. For å optimalisere Ruten Bypark ville det vært fordelaktig å installere noen overdekkende sitteplasser som skjermer mot vind og regn.

Stavanger torg

For å maksimere torgets evne til å tiltrekke seg og invitere til oppholdsaktiviteter, foreslås det å implementere flere elementer som har vist seg å være suksessrike i Ruten bypark. Ved å gjøre Stavanger Torg til et mer tiltalende og funksjonelt sted, kan integrasjonen av slike elementer skape en balansert blanding av by- og naturliv.

- For eksempel kan inkluderingen av flere innbydende sitteplasser skjermet på en måte som skaper en følelse av intimitet, bidra til sosial interaksjon og øke komforten i torget. Videre vil tilførselen av flere naturlige grønne elementer ikke bare fungere som et estetisk komplement til det harde grå gulvbelegget, men også fungere som oppkvikkende og tiltrekkende faktorer. Dette gir brukerne en estetisk appell til torget og skaper en visuell kontrast til det grå urbane miljøet. Det er også viktig å merke seg at implementeringen av de grønne innslagene krever nøye planlegging, for å sikre at de harmonisk passer inn i torgets utforming og tilpasses lokale klimatiske forhold.
- Et ytterligere forslag er å inkludere en eller flere offentlige toalettfasiliteter på torget. Gitt det høye fotgjengervolumet og torgets rolle som et sentralt møtepunkt i Stavanger kommune, vil tilgjengeligheten av slike fasiliteter sterkt forbedre brukeropplevelsen og imøtekomme en fundamental behov som identifisert i teorien av denne avhandlingen.

Disse tiltakene og oppgraderingene vil ikke kompromittere torgets unike identitet, men vil tvert imot bidra til å forsterke og bevare dens særpreg.

6.3.2 Videre forskning

Brukeranalysen som ble utført for både Stavanger Torg og Ruten Bypark, fant sted i perioden 01.03.23-03.03.23. Selv om denne perioden har gitt verdifull innsikt, ville en mer utvidet undersøkelse som inkluderer forskjellige årstider, som vinter, høst og sommer, kunne bidra til en dypere forståelse av hvordan disse offentlige rommene blir benyttet over tid. Det ville også gitt mulighet til å identifisere eventuelle sesongvariasjoner i bruken.

Denne avhandlingen har ikke fokusert på brukeropplevelsen på grunn av oppgavens omfang, samt at tidsrammen ikke tillot tilstrekkelig tid til å gjennomføre dette. Det ville imidlertid vært gunstig å utføre en mer dyptgående brukerstudie som avdekker brukernes behov og opplevelser, for eksempel gjennom intervjuer og spørreundersøkelser. Dette ville gitt innsikt i hvordan forskjellige mennesker opplever Stavanger Torg og Ruten Bypark, og dermed kunne ivareta deres behov og preferanser gjennom god planlegging.

6.3.3 Egen refleksjon

Arbeidet med masteroppgaven har vært en krevende men lærerik prosess, som har gitt meg verdifull innsikt i utformingen av byrom som Stavanger Torg og Sandnes Ruten Bypark. Som Stavanger-innbygger har jeg førstehånds kjennskap til Stavanger Torg, noe som har motivert meg til å utforske og bidra til studien av dette området. Interessen min for den nyutformede byparken i Sandnes førte også til at jeg inkluderte Sandnes Ruten Bypark som et viktig caseområde. Under arbeidet med aoppgaven har jeg fått bedre forståelse for kvalitetene og

utfordringene i disse byrommene. I retrospekt ser jeg muligheter for forbedring i min tilnærming. For eksempel kunne jeg ha innhentet meninger fra besøkende på Ruten og Torget for å få deres synspunkter og ønsker angående endringer i byrommene. Dette kunne gitt et bedre grunnlag for mine anbefalinger.

Å jobbe med to store caseområder, Stavanger Torg og Sandnes Ruten Bypark, har utvilsomt vært en utfordring, men det har også vært utrolig engasjerende. Det å veksle mellom to forskjellige steder har gitt en bredere forståelse og perspektiv, samtidig som det har bidratt til en mer omfattende sammenligningsanalyse. Sammenligningen har tillatt en dypere dykk ned i unike karakteristika, samtidig som det har avdekket felles trekk og utfordringer. Selv om det til tider har vært krevende å balansere de to casene, har den rike variasjonen og innsikten gjort arbeidet betydelig mer givende og lærerikt.

Bibliografi

Figurliste

Vedlegg

Bibliografi

- Al-Kodmany, K. (2001). Supporting Imageability on the World Wide Web: Lynch's Five Elements of the City in Community Planning. *Environment and Planning. B, Planning & Design.*, 28(6), 805–832. <https://doi.org/10.1068/b2746t>
- Arshed, Norin & Danson, Mike. (2015). *The Literature Review*. 10.23912/978-1-910158-51-7-2790.
- Aurenes, O. (2020). Det eldste Sandnes: bidrag til byens forhistorie (s. 133). *Commentum*.
- Booth, W., Colomb, G., Williams, J., Bizup, J., & Fitzgerald, W. (2016). *The Craft of Research* (4th ed.). Chicago: University of Chicago Press.
- Bryman, A. (2016). *Social research methods* (5th ed.). Oxford: Oxford University Press.
- Byhistorisk Forening. (u.å.). Årringer 1100. Byhistorisk Forening. Hentet fra https://byhistoriskforening.org/arringer_oversikt/1125/
- Byhistorisk Forening. (u.å.). Årringer 1400. Byhistorisk Forening. Hentet fra https://byhistoriskforening.org/arringer_oversikt/1425/
- Byhistorisk Forening. (u.å.). Årringer 1500. Byhistorisk Forening. Hentet fra https://byhistoriskforening.org/arringer_oversikt/1568/
- Byhistorisk Forening. (u.å.). Årringer 1600. Byhistorisk Forening. Hentet fra https://byhistoriskforening.org/arringer_oversikt/1684/
- Byhistorisk Forening. (u.å.). Årringer 1800. Byhistorisk Forening. Hentet fra https://byhistoriskforening.org/arringer_oversikt/1808/
- Byhistorisk Forening. (u.å.). Årringer 1800. Byhistorisk Forening. Hentet fra https://byhistoriskforening.org/arringer_oversikt/1878/
- Carmona, M., Heath, T., Oc, T., & Tiesdell, S. (2010). *Public places, urban spaces: The dimensions of urban design*. Routledge.
- Gehl, J. (1987). *Livet mellem husene: Udeaktiviteter og udemiljøer* (6. utgave). Arkitektens forlag.
- Gehl, J. (2010). *Byer for mennesker* (p. 273). Bogværket.
- Gehl, J., & Svarre, B. (2013). *How to Study Public Life* (1st ed. 2013. ed.). Washington, DC: Island Press/Center for Resource Economics : Imprint: Island Press.
- Gehl, J., Gemzøe, L., Kirknæs, S., & Søndergaard, B. S. (2006). *New city life* (p. 180). Danish Architectural Press.
- Grant, M.J. and Booth, A. (2009), A typology of reviews: an analysis of 14 review types and associated methodologies. *Health Information & Libraries Journal*, 26: 91-108. <https://doi.org/10.1111/j.1471-1842.2009.00848.x>
- Green, Bart & Johnson, Claire & Adams, Alan. (2006). *Writing Narrative Literature Reviews for Peer-Reviewed Journals: Secrets of the Trade*. *Journal of chiropractic medicine*. 5. 101-17. 10.1016/S0899-3467(07)60142-6.
- Halevi, G., Moed, H., & Bar-Ilan, J. (2017). Suitability of Google Scholar as a source of scientific information and as a source of data for scientific evaluation—Review of the Literature. *Journal of Informetrics*, 11(3), 823–834. <https://doi.org/10.1016/j.joi.2017.06.005>

- Heffernan, E., Heffernan, T., & Pan, W. (2014). The relationship between the quality of active frontages and public perceptions of public spaces. *Urban Design International* (London, England), 19(1), 92–102. <https://doi.org/10.1057/udi.2013.16>
- Jacobs, J. (1961). *The death and life of great American cities* (p. 458). Random House.
- Kommunal- og moderniseringsdepartementet. (2016). – EN IDEHÅND-BOK Byromsnettverk i byer og tettsteder Hentet fra: https://www.regjeringen.no/contentassets/c6fc38d76d374e77ae5b1d8dcd92a/byrom_idehandbok.pdf
- Loebach, J., Cox, A., & Little, S. (2020). Behavior mapping to support the development of youth-friendly public outdoor spaces. In *The Routledge Handbook of Designing Public Spaces for Young People* (pp. 308-328). Routledge.
- Lyn H. Lofland. (1998). *The public realm : exploring the city's quintessential social territory* : cloth,; pbk. Aldine de Gruyter.
- Lynch, K. (1960). *The image of the city* (pp. VII, 194). M.I.T. Press.
- Madanipour, A. (1996). *Design of urban space : an inquiry into a socio-spatial process* (pp. XII, 241). Wiley.
- Marušić, B. G., & Marušić, D. (2012). Behavioural maps and GIS in place evaluation and design. *Application of geographic information systems*, 115-138.
- Maslow, A. H. (1943). A theory of human motivation. *Psychological Review*, 50(4), 370-396. <https://doi.org/10.1037/h0054346>
- Miljøverndepartementet. (1993). *Stedsanalyse: innhold og gjennomføring: veileder* (Vol. 986, s. 52).
- Hentet fra: https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/md/vedlegg/veiledninger20og20brosjyrer/stedsanalyser/t986_stedsanalyse_innhold_og_gjennomforing_1993.pdf
- Nilsen, S. (2018) Å kombinere kvantitativ og kvalitativ forskning. Hentet fra <https://omhelse.no/a-kombinere-kvantitativ-og-kvalitativ-forskning/>
- O'Brien K. (2019). *ResearchGate. Journal of the Medical Library Association : JMLA*, 107(2), 284–285. <https://doi.org/10.5195/jmla.2019.643>
- Persson, M. (2021). *Hvordan skrive en litteraturgjennomgang? : En praktisk guide*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Preiser, W. F. E., & Smith, E. O. (2011). *Universal design handbook*. McGraw-Hill Education.
- Reinertsen, M. (2017). *Byens festplass i hverdagen - En casestudie av Torget i Stavanger*. Hentet fra: <https://uis.brage.unit.no/uis-xmlui/handle/11250/2455928>
- Robert K. Yin. (2018). *Case study research and applications : design and methods* : pbk (6th ed). Sage.
- Salih, S. A., & Ismail, S. (2017). Criteria for Public Open Space Enhancement to Achieve Social Interaction: a Review Paper. *IOP Conference Series. Materials Science and Engineering*, 291(1), 12001. <https://doi.org/10.1088/1757-899X/291/1/012001>
- Sandnes kommune (2020). *Hvorfor ser byen ut som den gjør? Kulturminner og kulturmiljø i Sandnes sentrum*. Hentet fra <https://www.sandnes.kommune.no/globalassets/tekniskeiendom/kulturminner/kulturmiljo-kulturminner-i-sandnes/kulturminner-og-kulturmiljo-i-sandnes.pdf>

- Sandnes kommune. (2022). Kommunedelplan for kulturminner og kulturmiljøer i Sandnes 2020-2035: Utkast April 2022 (s. 115). Hentet fra https://www.sandnes.kommune.no/contentassets/3538bf9918b-046d38203ece1ca353798/kulturminneplanen----forslag-revidert-i-trad-med-kommunestyrevedtak-25.04.2022_.pdf
- Shi, W., & Woolley, H. (2014). Managing for Multifunctionality in Urban Open Spaces: Approaches for Sustainable Development. *Journal of Urban Management*, 3(1-2), 3–21. [https://doi.org/10.1016/S2226-5856\(18\)30081-5](https://doi.org/10.1016/S2226-5856(18)30081-5)
- Standal, A., & Børrud, E. (2021). Fasadeterskelen. *Plan*, 53(1), 22-31. <https://doi.org/10.18261/ISSN1504-3045-2021-01-05>
- Stavanger Byarkiv. (u.å.). Torget. Hentet fra <https://stavangerbyarkiv.no/nettutstillinger/torget-3/>
- Stavanger kommune 2023. Fakta om Stavanger. Hentet fra <https://www.stavanger.kommune.no/om-stavanger-kommune/fakta-om-stavanger/>
- Stavanger kommune, (2011). Kommunedelplan for kulturminner 2010 - 2025 (s. 138). Hentet fra <https://www.stavanger.kommune.no/siteassets/samfunnsutvikling/planer/kommunedelplaner/kulturminner/kulturminneplan-stavanger-2010-2025-tekstdel.pdf>
- Stavanger kommune. (2023). Torg, handel og stands. Hentet fra <https://www.stavanger.kommune.no/vei-og-trafikk/torg-og-uterom/torg-handel-og-stands/>
- Stokke, P. S., & Larstuvold, L. (2022). Attraktiv by-prisen 2015-2022. Norske arkitekters landsforbund. Hentet fra: https://www.regjeringen.no/contentassets/071c9c48e12546aba06b7d48cf934450/attraktiv-by-prisen-2015-2022-16112022_liten-fil.pdf
- Store norske leksikon (2019). Vindavkjøling. Hentet fra: 16. Mars 2023 fra: <https://snl.no/vindavkj%C3%B8ling>
- Thorsnæs, Geir, (2021). Stavanger - historie i Store norske leksikon på snl.no. Hentet fra https://snl.no/Stavanger_-_historie
- Thorsnæs, Geir; Een de Amoriza, Silje (2023). Stavanger i Store norske leksikon på snl.no. Hentet fra <https://snl.no/Stavanger>
- Tom Clark, Liam Foster, & Alan Bryman. (2019). How to do your social research project or dissertation. Oxford University Press.
- Vikas Mehta (2014) Evaluating Public Space, *Journal of Urban Design*, 19:1, 53-88, doi.org/10.1080/13574809.2013.854698
- Whyte, W. H. (1980). The social life of small urban spaces (p. 125). Conservation Foundation.
- Wijk, M. (1996). European concept for accessibility. Hentet fra <http://www.eca.lu/index.php/documents/eucan-documents/14-1996-european-concept-for-accessibility-1996/file>
- Wæhle, Espen; Dahlum, Sirianne; Grønmo, Sigmund (2020): case-studie i Store norske leksikon på snl.no. Hentet fra <https://snl.no/case-studie>
- Zakariya, K., Harun, N. Z., & Mansor, M. (2016). Space and Sociability: Mapping Melbourne's City Square. *Asian Journal of Quality of Life*, 1(2), 45–55. <https://doi.org/10.21834/ajqol.v1i2.28>
- Zivkovic, J., Lalovic, K., Milojevic, M., & Nikezic, A. (2019). Multifunctional public open spaces for sustainable cities: Concept and application. *Facta Universitatis - Series: Architecture and Civil Engineering*, 17(2), 205–219. <https://doi.org/10.2298/FUACE190327012Z>
-

Figurliste

Med mindre annet er angitt, er alle figurer, tabeller, kart og bilder produsert av forfatteren selv.

- Figur 1.0: (2023). Illustrasjon av oppgavens oppbygning.
- Figur 1.1: (2023). Illustrasjon av oppgavens avgrensning.
- Figur 1.2: (2023). Illustrasjon av Stavanger torg og nærliggende områder.
- Figur 1.3: (2023). Illustrasjon av Ruten bypark og nærliggende områder.
- Figur 1.4: Minge, A. (2020). Stavanger torg på en sommerdag [Fotografi]. Hentet fra <https://www.byas.no/kultur/i/9v595r/5-ting-som-er-kult-og-kjopt-med-stavanger-om-sommeren>.
- Figur 1.5 Stavanger Aftenblad. (2022). Ruten bypark [Fotografi]. Hentet fra <https://www.aftenbladet.no/lokalt/i/k6xxOX/ruten-kan-vinne-stor-arkitektur-pris>
- Figur 2.0: Mykt byrom- Horten bypark (2013) [Fotografi]. Hentet fra <https://seenorway.wordpress.com/2013/03/17/horten-city/>
- Figur 2.1: Friestad, J. H. (2017). Hard gulvbelegg i Stavanger torg [Fotografi]. Aftenbladet. Hentet fra <https://www.aftenbladet.no/meninger/debatt/i/7WWE4/torget-en-katastrofe-eller-suksess>
- Figur 2.2: Majewski, T. (År). Grorudparken med innslag av vannelementer [Fotografi]. Hentet fra <https://linkarkitektur.com/no/nyhet/webinar-om-byrom-som-fremmer-inkludering-0>
- Figur 2.3: Illustrasjon, Litteraturtabell.
- Figur 2.4: Grafisk fremstilling av uteromskvalitet og uteaktiviteter (Gehl, 2010, s. 31).
- Figur 2.5 Cordero, P. (u.å.) Mennesker som går i en av Madrids hovedgater [Fotografi]. Pexels. Hentet fra <https://www.pexels.com/photo/people-walking-on-street-in-grayscale-photography-3846194/>
- Figur 2.6 Project for Public Spaces. (2005). Sirkulære benker gir et komfortabelt sted å sitte i Rockefeller Center, New York City [Fotografi]. Hentet fra
- Figur 2.7: (Gehl, 2010 s. 28.). To menn som snakker sammen.
- Figur 2.8: (Gehl, 2010 s. 28.). Eldre dame som snakker med to eldre mennesker.
- Figur 2.9: (Gehl, 2010 s. 28.). Konsert i byrommet.
- Figur 2.10: Semanurcan. (2019). Kevin Lynchs fem elementer av bystruktur. [Illustrasjon] hentet fra <https://semanurcan.wordpress.com/2019/10/27/the-city-image-and-its-elements-by-kevin-lynch/>
- Figur 2.11: (Gehl, 2010, s. 251). A - Aktiv fasade
- Figur 2.12: (Gehl, 2010, s. 251). B - Vennlig fasade
- Figur 2.13: (Gehl, 2010, s. 251). C - Midt imellom fasade
- Figur 2.14: (Gehl, 2010, s. 251). D - Kjedelig fasade
- Figur 2.15: (Gehl, 2010, s. 251). E - Inaktiv fasade
- Figur 2.16: (SLAS architects, 2021). Offentlig byrom med flere funksjoner i Chorzow, Polen. Fotografi hentet fra: <https://www.metalocus.es/en/news/multifunctional-public-space-activity-zone-chorzow-slas-architects>
- Figur 2.17: (Project for public space 2014). Mennesker som engasjerer seg i sosiale aktiviteter i torget på Pittsburgh. Fotografi henter fra <https://urbanscale.com/blog/5-features-great-public-spaces/>
- Figur 2.18: (Gehl, 2010 s. 248-249). Byer for mennesker. 12 kvalitetskriterier for gode byrom
- Figur 2.19: Illustrasjon, Symboler for sjekklisten brukt i oppgaven

- Figur 3.0: Manuell registrering av forskjellige aktiviteter i Stavanger-torg onsdag 01.03.21 kl 1200:12:10
- Figur 3.1: Digitaliserte aktivitetstyper på Stavanger torg onsdag mellom kl. 12:00 og 12:10.
- Figur 3.2: Aktivitets Kategorier med symboler. Hentet inspirasjon fra: <https://www.ux.uis.no/behaviourmapper/>
- Figur 3.3: Oppgavens metodikk.
- Figur 4.0: Stavanger Torg.
- Figur 4.1: (Finn u.å.). Historisk kart av Stavanger sentrum i 1938 Hentet fra <https://kart.finn.no/>
- Figur 4.2: (Finn, u.å.). Flyfoto av Stavanger sentrum i 1973 Hentet fra <https://kart.finn.no/>
- Figur 4.3: (Finn, u.å.). Flyfoto av Stavanger sentrum i 1999. Hentet fra <https://kart.finn.no/>
- Figur 4.4: (Finn, u.å.). Flyfoto av Stavanger sentrum i 2022. Hentet fra <https://kart.finn.no/>
- Figur 4.5: (Byhistorisk Forening, 2016 s.74. Stavangers bybilde – Endring og tradisjon.) Østlig utsikt av Norrige Sardinfabrikk, kjent for hermetikk-produksjon, 1912. Hentet fra <https://byhistoriskforening.org/wp-content/uploads/2022/01/Stavangeren-1-2016-web.pdf>
- Figur 4.6: (Byhistorisk Forening, 2016, s. 92. Stavangers bybilde – Endring og tradisjon.) Rivingen av det gamle posthuset i 1974. Hentet fra <https://byhistoriskforening.org/wp-content/uploads/2022/01/Stavangeren-1-2016-web.pdf>
- Figur 4.7: (Ellingsen, 1973). Slepet av Ekofisktanken, en historisk morgen 21. juni 1973. Hentet fra <https://www.dagsavisen.no/rogalandsavis/debatt/2022/06/14/olje-og-energibyen-50-ar>
- Figur 4.8: (Fakta: Stavanger kommune, 2011 & Stavanger byhistorisk forening, u.å.). Illustrasjon av Markante milepæler i Stavangers historie.
- Figur 4.9: (Nor-Hansen, H. ca. 1867). [Fotografi av torget mot Vågen] Stavanger byarkiv. Hentet fra https://www.stavangerbilder.no/fotoweb/archives/5010-Foto/Indeksert/BySt1987_05_Ua_086.tif.info#c=%2Ffotoweb%2Farchives%2F5010-Foto%2F%2B%2Ftorget%2F%3Fq%3Dtorget%2520
- Figur 4.10: (Strand, S., & Paulsen, H. 1949, 1 mai.). [Fotografi av tilskuere til en ro-konkurranse i Vågen, sett fra torget]. Svein Gustav Paulsen Collection, Stavanger Byarkiv. Hentet fra <https://www.stavangerbilder.no/fotoweb/archives/5010-Foto/+torget/?q=torget%2520>
- Figur 4.11: Thostensen, H. (1950). Handel på Torget - Salg og kjøp av plommer, moreller, tyttebær [Fotografi]. Stavanger Byarkiv, Hans Thostensens arkiv. Hentet fra https://www.stavangerbilder.no/fotoweb/archives/5010-Foto/Indeksert/BySt_2007_01_212_002.tif.info#c=%2Ffotoweb%2Farchives%2F5010-Foto%2F%2B%2Ftorget%2F%3Fq%3Dhandel%2520
- Figur 4.12: Sivertsen, H. (1982). Kvinne som selger ullklær på torget [Fotografi]. Rogalands Avis, Stavanger Byarkiv. Hentet fra https://www.stavangerbilder.no/fotoweb/archives/5010-Foto/Indeksert/BySt2008_07_B286_001.tif.info#c=%2Ffotoweb%2Farchives%2F5010-Foto%2F%2B%2Ftorget%2F%3Fq%3Dhandel%2520

- Figur 4.13: Thostensen, H. (1950). Variert utvalg på Torget - betydelig prisvariasjon mellom torghandel og bodsalg [Fotografi]. Stavanger Byarkiv, Hans Thostensens arkiv. Hentet fra https://www.stavangerbilder.no/fotoweb/archives/5010-Foto/Indeksert/BySt_2007_01_212_002.tif.info#c=%2Ffotoweb%2Farchives%2F5010-Foto%2F%2B%2Ftorget%2F%3Fq%3Dhandel%2520
- Figur 4.14: Ukjent. (ca. 1980-1990). Jordbær på Torget [Fotografi]. Rogalands Avis, Stavanger Byarkiv. Hentet fra https://www.stavangerbilder.no/fotoweb/archives/5010-Foto/Indeksert/BySt2008_07_B286_005.tif.info#c=%2Ffotoweb%2Farchives%2F5010-Foto%2F%2B%2Ftorget%2F%3Fq%3Dhandel%2520
- Figur 4.15: Brueland, A. (ca. 1960-1970). Torget med nye torgtrapper [Fotografi]. Modellverkstedet, Stavanger Byarkiv. Hentet fra https://www.stavangerbilder.no/fotoweb/archives/5010-Foto/Indeksert/BySt020_0250.tif.info#c=%2Ffotoweb%2Farchives%2F5010-Foto%2F%3Fq%3Dtorget%25201960
- Figur 4.16: Brueland, A. (ca. 1960-1970). Kort tid etter etableringen av undergangen [Fotografi]. Modellverkstedet, Stavanger Byarkiv. Hentet fra https://www.stavangerbilder.no/fotoweb/archives/5010-Foto/Indeksert/BySt020_0236.tif.info#c=%2Ffotoweb%2Farchives%2F5010-Foto%2F%3Fq%3Dtorget%25201960
- Figur 4.17: Høydedata. (2023). Snitt av terrenget i Stavanger torge [Illustrasjon]. Hentet fra Høydedata (hoydedata.no)
- Figur 4.18: [Illustrasjon]. Kotekart som viser terrenghøyde
- Figur 4.19: Sandalsand Norge. (n.d.). Havneområdet ved Vågen. [Fotografi]. Den blå promenade i Stavanger. Hentet fra <https://norge.sandal-sand.net/den-bla-promenade-i-stavanger/>
- Figur 4.20: Topografikart [Illustrasjon]. Topografikart som viser naturlige romdannelse
- Figur 4.21: Naturtyper. [Illustrasjon].
- Figur 4.22: Bebyggelsesstruktur. [Illustrasjon].
- Figur 4.23: Kommunekart (2023). Regelmessig kvartalsstruktur. [Satellittbilde]. Kommunekart Sandnes Hentet fra: Kart Sandnes (kommunekart.com)
- Figur 4.24: Kommunekart (2023). Organisk Struktur. [Satellittbilde]. Kommunekart Sandnes Hentet fra: Kart Sandnes (kommunekart.com)
- Figur 4.25: Kommunekart (2023). Uregelmessig kvartalsstruktur. [Satellittbilde]. Kommunekart Sandnes Hentet fra: Kart Sandnes (kommunekart.com)
- Figur 4.26: Paths [Illustrasjon]. Viser ferdselsårer i området
- Figur 4.27: Edges [Illustrasjon]. Viser kanter i området
- Figur 4.28: Nodes [Illustrasjon]. Viser knutepunkter i området
- Figur 4.29: Districts [Illustrasjon]. Viser distrikter i området
- Figur 4.30: Landmarks [Illustrasjon]. Viser landemerker i området
- Figur 4.31: Byggeperiode [Illustrasjon] Viser nærliggende funksjoner til Torget.

- Figur 4.32: Stavanger kommune, 1993. Sjøhusrekken i Stavanger – prosjekt for vern og fornyelse. S.26) Snitt av sjøhusrekken. Hentet fra <https://www.stavanger.kommune.no/siteassets/skjema-a-a/samfunnsutvikling/reguleringsplan/sjohusrekken-1993.pdf>
- Figur 4.33: Funksjoner i Stavanger Torg [Illustrasjon].
- Figur 4.34: (Reinertsen 2017, s. 59). Viser Sol og skyggeforhold i Stavanger Torg
- Figur 4.35: Bygningshøyder [Illustrasjon]. Viser byggehøyder rundt Torget.
- Figur 4.36: Bilde av fotgjengerovergang mellom torget med taktile ledelinjer.
- Figur 4.37: Bilde av Torgets gulvbelegg.
- Figur 4.38: Illustrasjon av de primære og sekundære sitteplassene på Torget.
- Figur 4.39: Bilde av Tidevannsbrønnen.
- Figur 4.40: Bilde av Alexander Kielland Statuen.
- Figur 4.41: Bilde av Pullerter som skiller torget fra kjørebanelen.
- Figur 4.42: (Hoogstad & Simenrud, u.å.). Bilde av belysningen til lysmastene på Torget. Hentet fra <https://www.dagsavisen.no/rogalandsavis/nyheter/2021/03/14/internasjonalt-lys-konferanse-til-stavanger/>
- Figur 4.43: (Stavanger kommune, 2001 s.66. Redigert av forfatteren. Tusenårsstedet i Stavanger: Torget med indre deler av Vågen: Gatebruksplan.) Illustrasjonen viser en skisse av Torgrappen og SR-banken.
- Figur 4.44: Bilde av Hverdagsscenen med design mot ugunstige værforhold.
- Figur 4.45: (miljøstatus, 2023). Viser støynivå i Torget. Hentet fra <https://miljoatlas.miljodirektoratet.no/KlientFull.htm?lang=no&extent=-32183|6573533|-31475|6573962&layers=261:40;&basemap=KART&opacity=60&saturation=100>
- Figur 4.46: Aftenbladet. (2021). Færre besøkende og annerledes festival, men fortsatt Gladmat. Hentet fra <https://www.aftenbladet.no/lokalt/i/veyABM/faerre-besokende-og-annerledes-festival-men-fortsatt-gladmat>
- Figur 4.47: Illustrasjon som viser sjekklister for Stavanger Torg av Gehl's 12 kvalitetskriterier.
- Figur 4.48: (Spacegroup, 2022). Fotografi av Ruten Bypark, hentet fra <https://www.spacegroup.no/ruten/>
- Figur 4.49: (Sandnes kommune, 2022, s.7). Den første kjente nedtegningen av stedsnavnet "Sandnes" på et kart. Hentet fra https://www.sandnes.kommune.no/contentassets/3538bf9918b046d38203ece1ca353798/kulturminneplanen----forslag-revidert-i-trad-med-kommunestyrevedtak-25.04.2022_.pdf
- Figur 4.50: (Aftenposten, 2014). I 1897, på andre pinsedag, oppstod en storbrann som forårsaket betydelig skade i Sandnes Sentrum. Hentet fra: <https://www.aftenposten.no/norge/i/J1dX8/norges-stoerste-bybranner>
- Figur 4.51: (Finn, 2023). Kart over ruten i 1900. Hentet fra <https://kart.finn.no/>
- Figur 4.52: (Finn, 2023). Fotobilde over ruten i 1937. Hentet fra <https://kart.finn.no/>

- Figur 4.53: (Finn, 2023). Fotobilde over ruten i 1960. Hentet fra <https://kart.finn.no/>
- Figur 4.54: (Finn,2023). Fotobilde over ruten i 1974. Hentet fra <https://kart.finn.no/>
- Figur 4.55: (Finn,2023). Fotobilde over ruten i 1999. Hentet fra <https://kart.finn.no/>
- Figur 4.56: (Finn,2023). Fotobilde over ruten i 2015. Hentet fra <https://kart.finn.no/>
- Figur 4.57: (Finn,2023). Fotobilde over ruten i 2022. Hentet fra <https://kart.finn.no/>
- Figur 4.58: (Fakta: Sandnes kommune, (2020 s. 25.) (2020 s. 21), (2022 s.8-9.) Illustrasjon av Markante milepæler i Sandnes historie. Hentet fra: <https://www.sandnes.kommune.no/globalassets/tekniskeiendom/kulturminner/kulturmiljo-kulturminner-i-sandnes/kulturminner-og-kulturmiljo-i-sandnes.pdf>
- https://www.sandnes.kommune.no/contentassets/3538bf9918b-046d38203ece1ca353798/kulturminneplanen----forslag-revidert-i-trad-med-kommunestyrevedtak-25.04.2022_.pdf
- Figur 4.59: (Stavanger Aftenblad 2021) Ruten bypark med sin naturskjønne elementer. Hentet fra <https://www.aftenbladet.no/kultur/i/R9vjX2/nye-ruten-er-flott-bybygging>
- Figur 4.60: (Sandnes kommune, 2017 s.46) forenklet forståelse av landskapet i Sandes sentrum. Hentet fra [Del-2-stedsanalyse-sandnes-sentrum-datert-24102017.pdf](#)
- Figur 4.61: Illustrasjon, Kotekart som viser høydeforskjeller.
- Figur 4.62: Illustrasjon som viser avstander til forskjellige naturtyper.
- Figur 4.63: illustrasjon som viser Bebyggelsesstruktur.
- Figur 4.64: (Goggle maps, 2023). Superkvartal der et bygg fyller et helt kvartal. Hentet fra <https://www.google.com/maps/@58.8538684,5.7374602,1071m/data=!3m1!1e3?entry=ttu>
- Figur 4.65: (Google maps, 2023). kvartalstrukturen vest for Ruten bypark. Hentet fra <https://www.google.com/maps/@58.8538684,5.7374602,1071m/data=!3m1!1e3?entry=ttu>
- Figur 4.66: (Google maps, 2023). Lineærstruktur sør for ruten bypark. Hentet fra <https://www.google.com/maps/@58.8538684,5.7374602,1071m/data=!3m1!1e3?entry=ttu>
- Figur 4.67: (Google maps, 2023). Havnestruktur ved Gandst orden, bebyggelsen følger egen havnelogikk. Hentet fra <https://www.google.com/maps/@58.8538684,5.7374602,1071m/data=!3m1!1e3?entry=ttu>
- Figur 4.68 : Illustrasjon som viser ferdselsårene i Ruten bypark.
- Figur 4.68 : Illustrasjon som viser Kantene på Ruten bypark.
- Figur 4.69 : Illustrasjon som viser Knutepunktene på Ruten bypark.
- Figur 4.70 : Illustrasjon som viser Distriktene på Ruten bypark.
- Figur 4.71 : Illustrasjon som viser Landemerkene på Ruten bypark.
- Figur 4.72: Bilde som viser vegetasjon i Ruten bypark.
- Figur 4.73: Bilde som viser Lekeplassen ved inngangen av Ruten bypark.
- Figur 4.74: Bilde som viser Skateparken på Ruten bypark
- Figur 4.75: Bilde som viser vannelementene i parken
- Figur 4.76: Illustrasjon som viser ulike funksjoner nær parken
- Figur 4.77: Illustrasjon som viser byggehøyder i området.

- Figur 4.78: Bilde som viser støttepunkter, i form av Stolpene som holder ringen oppe.
- Figur 4.79: Bilde av et gummiert underlag på lekeplassen.
- Figur 4.80: Bilde av primære og sekundære sitteplasser i form av rektangulære steiner.
- Figur 4.81: (Tallmann, u.å). Belysning under ringen i parken samt lysmaster som lyser parken. Hentet fra Ruten - Fjord Norway.
- Figur 4.82: Miljøstatus, 2023) Støynivå i området. Hentet fra: <https://miljoatlas.miljodirektoratet.no/KlientFull.htm?lang=no&extent=-32183|6573533|-31475|6573962&layers=261:40;&basemap=KART&opacity=60&saturation=100>
- Figur 4.83: Bilde av et kommersielt toalett ved parken.
- Figur 4.84: Illustrasjon som viser sjekklister for Ruten bypark av Gehl's 12 kvalitetskriterier.
- Figur 5.0: Illustrasjon som viser fordeling av aktivitetstyper i morgentimene på torget
- Figur 5.1: Illustrasjons kart som viser lokalisering av observerte aktiviteter på torget i morgentimene
- Figur 5.2: Illustrasjon som viser fordeling av aktivitetstyper i formiddagstidene på torget
- Figur 5.3: Bilde som viser mennesker som benytter av deg de primære sitteplassene i hverdags scenen, Torsdag 2 mars kl 12:39.
- Figur 5.4: Illustrasjonskart som viser aktiviteter observert i formiddagstidene på torget, og hvor de er lokalisert.
-
- Figur 5.5: Illustrasjon som viser fordeling av aktivitetstyper i ettermiddagstidene på torget.
- Figur 5.6: Illustrasjonskart som viser aktiviteter observert i ettermiddagstidene på torget, og hvor de er lokalisert: På samme måte som i formiddagstidene skjer oppholdsaktivitetene i torgtrappen, ved markante kanter og hverdags scenen.
- Figur 5.7: Illustrasjon som viser fordeling av aktivitetstyper på kvelden.
- Figur 5.8: Illustrasjonskart som viser aktiviteter observert i på kveldstid i torget, og hvor de er lokalisert
- Figur 5.9: Illustrasjon som viser antall mennesker observert i torget mellom onsdag og fredag.
- Figur 5.10: Illustrasjon som viser fordeling av aktiviteten som ble observert mellom onsdag og fredag.
- Figur 5.11: Tabell som viser utregning for 'følt' temperatur basert på den høyeste registrerte temperaturen for onsdag-fredag.
- Figur 5.12: Illustrasjon som viser fordelingen av aktivitetstyper i byparken på morgentimene.
- Figur 5.13: Illustrasjonskart som viser observerte aktiviteter i parken på morgentimene, og hvor de er lokalisert i Ruten bypark.
- Figur 5.14: Illustrasjon som viser oversikt over fordelingen av aktivitetstyper i byparken i formiddagstidene.
- Figur 5.15: Bilde som viser ungdommer som bruker skaterampene på Ruten bypark og foreldre som observerer dem. Bilde ble tatt den 2. Mars. Kl 13:21.

- Figur 5.17: Bilde som viser barn og foreldre som benytter av seg lekeplansen på Ruten bypark. Bilde ble tatt den 2. mars kl.16:39
- Figur 5.18: Illustrasjon som viser oversikt over fordelingen av aktivitetstyper i byparken på kvelden.
- Figur 5.19: Illustrasjonskart som viser observerte aktiviteter i parken i kveldstidene , og hvor de er lokalisert.
- Figur 5.20: Illustrasjon som viser antall mennesker observert i Ruten bypark mellom onsdag og fredag.
- Figur 5.21: Illustrasjon som viser fordelingen av aktiviteten som ble observert mellom onsdag og fredag i Ruten bypark.
- Figur 5.22: Illustrasjonskart som viser observerte aktiviteter i parken mellom onsdag-fredag samt deres lokasjon.
- Figur 5.23: Illustrasjonskart som viser observerte aktiviteter på torget mellom onsdag-fredag samt deres lokasjon.
- Figur 5.24: Illustrasjon som viser oversikt over fordelingen av aktivitetstyper i byparken fra onsdag-fredag.
- Figur 5.25: Illustrasjon som viser oversikt over fordelingen av aktivitetstyper på torget fra onsdag-fredag.

Vedlegg

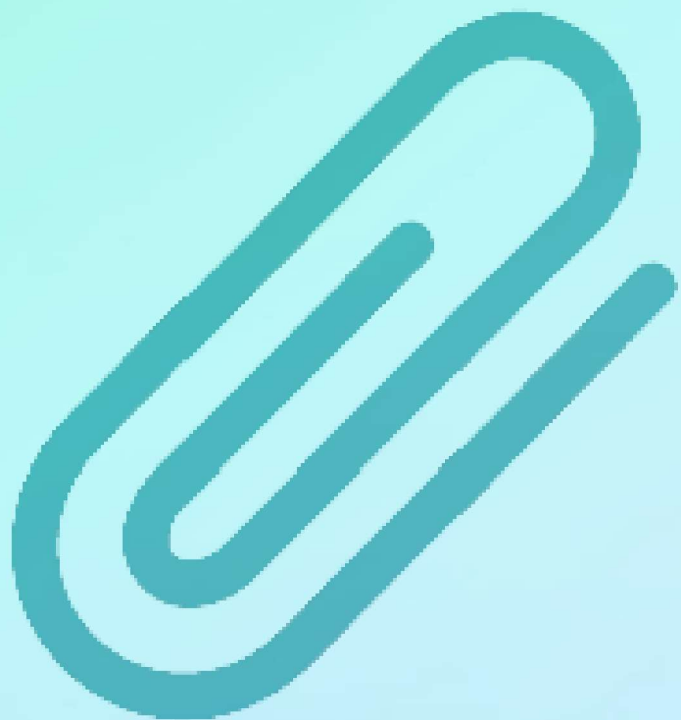
- Figur 5.26: Aktivitetsdiagram over aktiviteter på Torget: onsdag 01.03.23.
- Figur 5.27: Illustrasjonskart som viser hvor aktivitetene er lokalisert på Onsdag 01.03.23.
- Figur 5.28: Aktivitetsdiagram over aktiviteter på Torget:Torsdag 02.03.23.
- Figur 5.29: Illustrasjonskart som viser hvor aktivitetene er lokalisert i

Torget: Torsdag 02.03.23.

- Figur 5.30: Aktivitetsdiagram over aktiviteter på torget: Fredag 03.03.23.
- Figur 5.31:Illustrasjonskart som viser hvor aktivitetene er lokalisert på Torget: Fredag 03.03.23.
- Figur 5.32: Aktivitetsdiagram over aktiviteter i Ruten bypark: Onsdag 01.03.23.
- Figur 5.33: Illustrasjonskart som viser hvor aktivitetene er lokalisert i parken: Onsdag 01.03.23.
- Figur 5.34: Aktivitetsdiagram over aktiviteter i Ruten bypark: Torsdag 02.03.23.
- Figur 5.35: Illustrasjonskart som viser hvor aktivitetene er lokalisert i parken: Torsdag 02.03.23.
- Figur 5.36: Aktivitetsdiagram over aktiviteter i Ruten bypark: Fredag 03.03.23.
- Figur 5.37: Illustrasjonskart som viser hvor aktivitetene er lokalisert i parken: Fredag 03.03.23.
- Figur 5.38: Aktivitetskart Torget:Onsdag 01.03.23. Kl 08:20: - 08:30
- Figur 5.39: Aktivitetskart Torget:Onsdag 01.03.23. Kl 12:00: -12:10
- Figur 5.40: Aktivitetskart Torget:Onsdag 01.03.23 Kl 16:03: -16:13
- Figur 5.41: Aktivitetskart Torget:Onsdag 01.03.23 Kl 20:00: - 20:10
- Figur 5.42: Aktivitetskart Torget: Torsdag 02.03.23 Kl 08:15: - 08:25
- Figur 5.43: Aktivitetskart Torget: Torsdag 02.03.23 Kl 12:29- 12:39
- Figur 5.44: Aktivitetskart Torget: Torsdag 02.03.23 Kl 16:00 - 16:10
- Figur 5.45: Aktivitetskart Torget: Torsdag 02.03.23 Kl 20:04 - 20:14
- Figur 5.46: Aktivitetskart Torget: Fredag 03.03.23 Kl 08: 00 - 08:10

- Figur 5.47: Aktivitetskart Torget: Fredag 03.03.23 Kl 12:00 - 12:10
- Figur 5.48: Aktivitetskart Torget: Fredag 03.03.23 Kl 16:03 - 16:13
- Figur 5.49: Aktivitetskart Torget: Fredag 03.03.23 Kl 20:00 - 20:10
- Figur 5.50: Tabell Stavanger Torg Onsdag 01.03.23
- Figur 5.51: Tabell Stavanger Torg Torsdag 02.03.23
- Figur 5.52: Tabell Stavanger Torg Fredag 03.03.23
- Figur 5.53: Aktivitetskart Ruten Onsdag 01.03.23 Kl 09:02 - 09:12
- Figur 5.54: Aktivitetskart Ruten Onsdag 01.03.23 Kl 12:40 - 12:50
- Figur 5.55: Aktivitetskart Ruten Onsdag 01.03.23 Kl 16:44 - 16:54
- Figur 5.56: Aktivitetskart Ruten Onsdag 01.03.23 Kl 20:45 - 20:55
- Figur 5.57: Aktivitetskart Ruten Torsdag 02.03.23 Kl 09:00 - 09:10
- Figur 5.58: Aktivitetskart Ruten Torsdag 02.03.23 Kl 13:11 - 13:21
- Figur 5.59: Aktivitetskart Ruten Torsdag 02.03.23 Kl 16:47 - 16:57
- Figur 5.60: Aktivitetskart Ruten Torsdag 02.03.23 Kl 21:00 - 21:10
- Figur 5.61: Aktivitetskart Ruten Fredag 03.03.23 Kl 09:00 - 09:10
- Figur 5.62: Aktivitetskart Ruten Fredag 03.03.23 Kl 12:50 - 13:00
- Figur 5.63: Aktivitetskart Ruten Fredag 03.03.23 Kl 16:56 - 17:04
- Figur 5.64: Aktivitetskart Ruten Fredag 03.03.23 Kl 21:02 - 21:12
- Figur 5.65: Tabell: Sandnes Ruten Bypark Onsdag 01.03.23
- Figur 5.66: Tabell: Sandnes Ruten Bypark Torsdag 02.03.23
- Figur 5.67: Tabell: Sandnes Ruten Bypark Fredag 03.03.23

Vedlegg

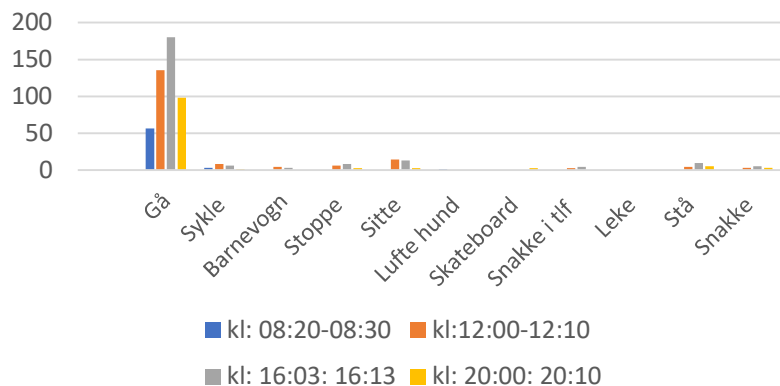

Behavior mapping — Stavanger Torg

Onsdag 01.03.23 Stavanger Torg.

Det ble utførte datainnsamling ved fire ulike tidspunkter gjennom dagen: mellom kl. 08:20-08:30, kl. 12:00-12:10, kl. 16:03-16:13, og kl. 20:00-20:10. Totalt ble det gjennomført 40 minutter med observasjoner. Onsdag 1. mars ble det observert 577 mennesker som utførte forskjellige aktiviteter i Stavanger Torg, der den mest dominerende aktiviteten var å gå gjennom torget. Det var en økning i aktivitet rundt formiddag og ettermiddag sammenlignet med tidlig på morgen og kveld. Dette kan være en indikasjon på at disse tidspunktene sammenfaller med høyere fotgjengertrafikk på grunn av arbeidstids relaterte aktiviteter, som lunsjpauser og avslutningen av arbeidsdagen. Det ble observert færre oppholds aktiviteter på morgen og på kveld og dette kan være på grunn av at det er lavere fotgjengertrafikk, og at folk har mindre tid til å tilbringe i offentlige rom. I tillegg kan de lave temperaturene og de mørkere forholdene på kvelden spille en vesentlig faktor.

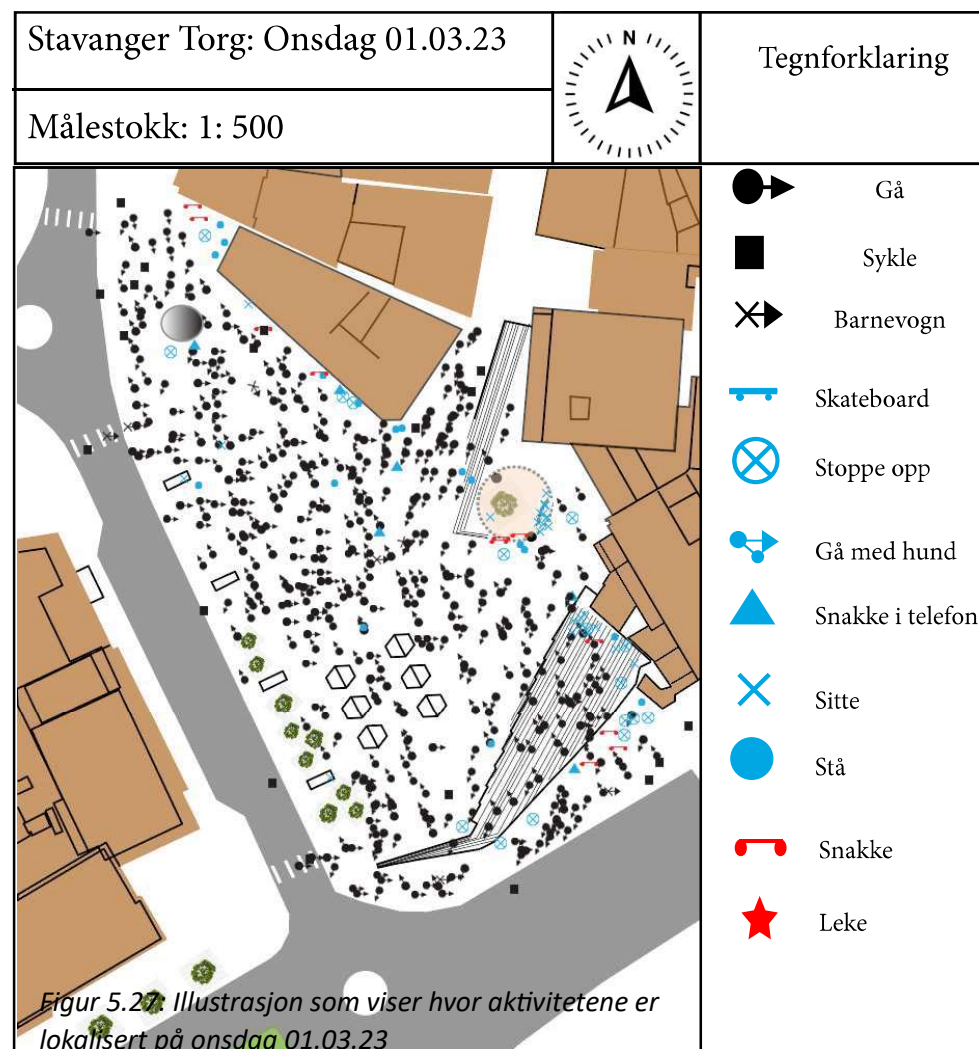
Onsdag 01.03.23 Stavanger Torg

Figur 5.26: Aktivitetsdiagram over aktiviteter på torget: onsdag

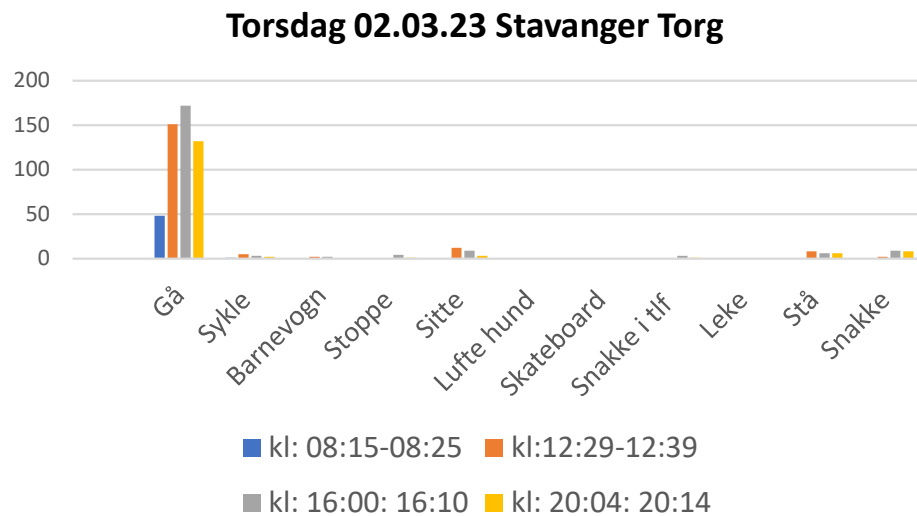
Værforhold

Værforholdene endret seg gjennom dagen, med sol og 1 grad på morgenen, økende til 4 grader med klar himmel på formiddagen. Ettermiddagen hadde 6 grader og sol, mens kvelden igjen hadde klar himmel og 4 grader. Gjennom hele dagen var vindforholdene relativt lave, med en vindhastighet som varierte mellom 1 m/s og 2 m/s.

Torsdag 02.03.23 Stavanger Torg.

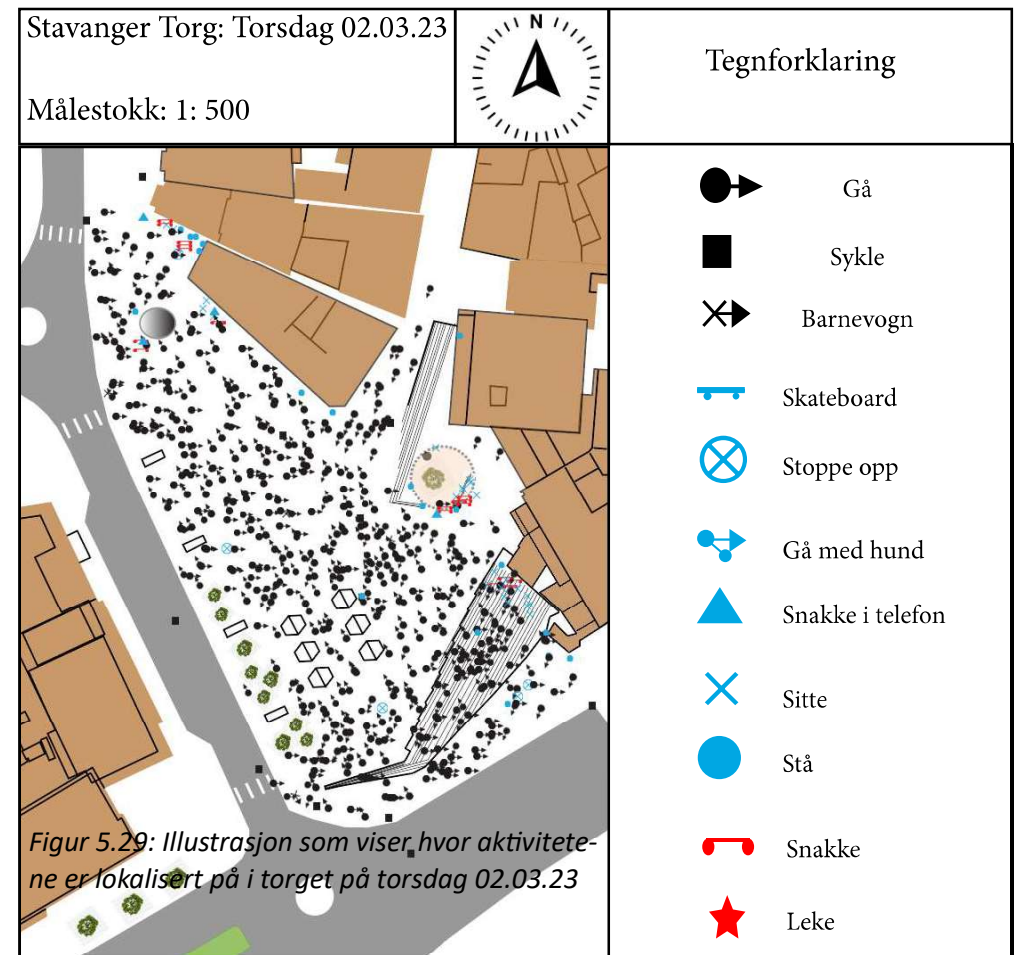
Det ble samlet inn data fra behavior mapping utført på Stavanger Torg den 2. mars 2023 i fire forskjellige tidspunkter i løpet av dagen. Denne observasjonsperioden var på 40 minutter, inkludert klokkeslettene 08:15-08:25, 12:29-12:39, 16:00-16:10 og 20:04-20:14. Her ble både værforhold og antall personer som deltok i ulike aktiviteter notert. Det ble observert til sammen 596 personer på Torget, der den mest populære aktiviteten var å gå gjennom torget, noe som tilsvarte 503 mennesker. Denne aktiviteten utgjorde cirka 84,3% av alle de andre aktivitetene som oppsto. Denne observasjonen antyder at et flertall av de besøkende på torget den aktuelle dagen benyttet det som et gjennomgangs område heller enn et sted for lengre opphold og aktiviteter.

Figur 5.28: Aktivitetsdiagram over aktiviteter på torget: torsdag 02.03.23

Værforhold

Værforholdene viste en viss variasjon gjennom dagen. Om morgenen, fra kl. 08:15 til 08:25, ble det registrert 0 grader Celsius, sol og en vindhastighet på 1 m/s. På formiddag mellom kl. 12:05 og 12:15, ble det registrert en temperatur på 5 grader Celsius og en vindhastighet på 1 m/s. Fra kl. 16:00 til 16:10 ble det registrert sol, en temperatur på 6 grader Celsius og en vindhastighet på 3 m/s. Til slutt, i tidsrommet mellom kl. 20:04 og 20:14, var det en klar himmel, en temperatur på 4 grader Celsius og en vindhastighet på 3 m/s.

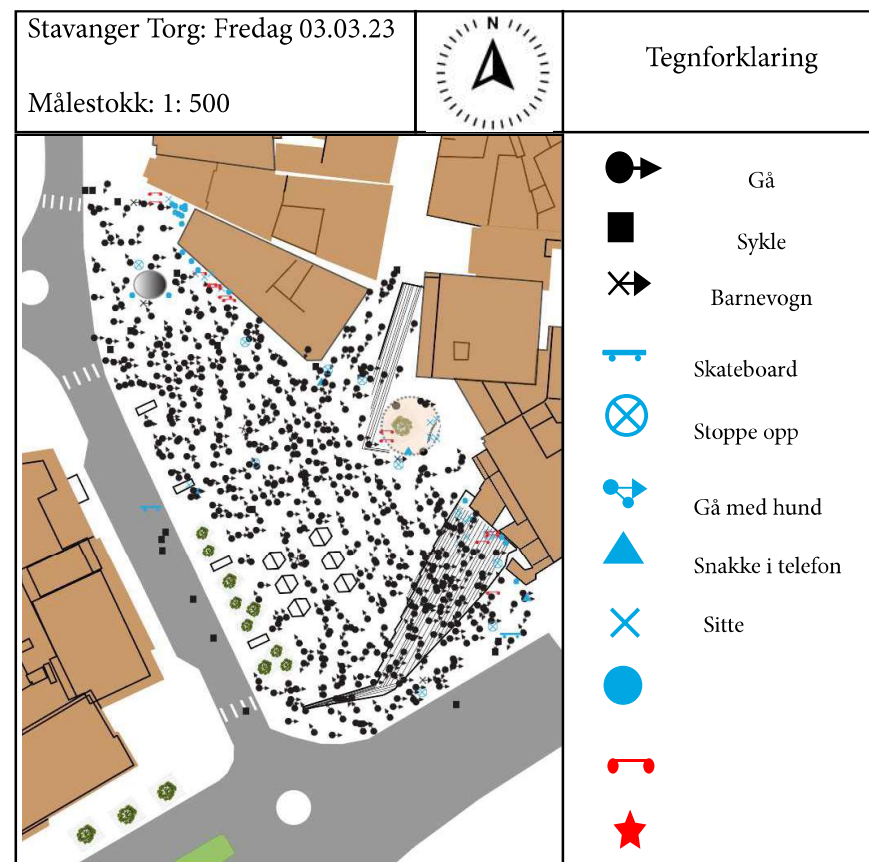
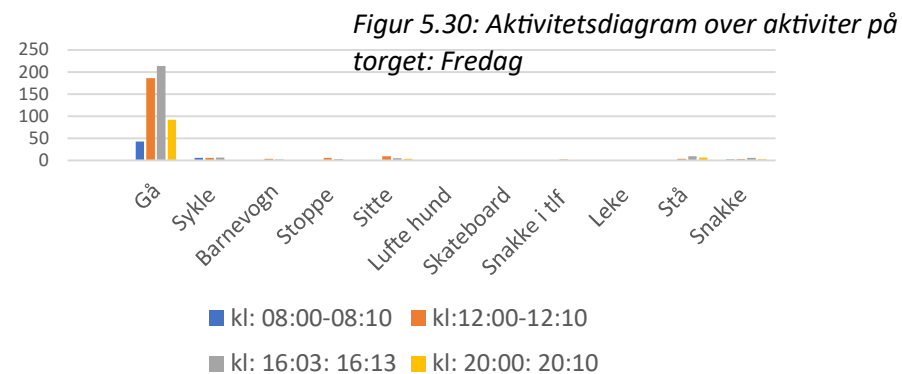
Fredag 03.03.23 Stavanger Torg.

Den siste behavior mapping som ble utførte var fredag 3. mars 2023. På lik linje som de andre dagene ble observasjonen gjort på fire ulike tidspunkter gjennom dagen, der aktiviteter, antall personer som deltok i aktiviteter og tilhørende værforhold notert og registrert. Det ble observert 625 personer på torget over en 40 minutters observasjonsperiode som inkluderer observasjon tidspunktene 08:00-08:10, 12:00-12:10, 16:03-16:13 og 20:00-20:10. På lik linje som de andre dataene fra onsdag og torsdag så var gåing gjennom torget den mest dominerende aktivitetstypen, der 535 av de de totale observerte menneskene på 656 benyttet torget gjennomgangs område enn et sted for lengre opphold og aktiviteter. Dette utgjorde cirka. 86% av all aktiviteten som oppsto på Torget fredag. Denne dagen var relativt kaldere enn onsdag og torsdag på grunn av den sterke vindstyrken som var til stede, dette kan også være noe av årsaken på hvorfor oppholds aktivitetene ble reduserte betraktelig.

Værforhold

Værforholdene varierte gjennom de fire ulike observasjons tidspunktene på fredag. På morgenen mellom klokka 08:00-08:10 var temperaturen på 2 grader Celsius med solskinn og en vindhastighet på 4 m/s. På formiddag ved lunsjtiden mellom 12:00-12:10 ble det registrert solskinn, temperatur på 7 grader Celsius og en vindhastighet på 6 m/s. På ettermiddagen mellom 16:03-16:13 følte temperaturen kaldere, der det var 7 grader Celsius med en vindhastighet på 7 m/s. Den siste registreringen var i tidsrommet kl. 20:00-20:15, her var det delvis skyet med en temperatur på 6 grader og en vindhastighet på 10 m/s.

Fredag 03.03.23. Stavanger Torg

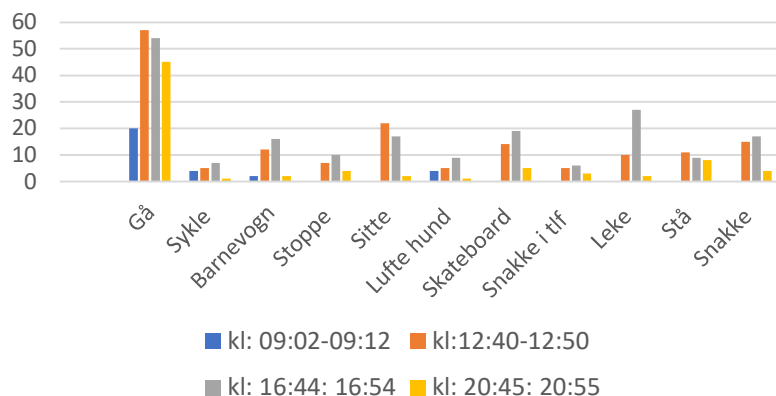
Figur 5.31: Illustrasjon som viser hvor aktivitetene er lokalisert på i torget på fredag 03.03.23

Behavior mapping — Ruten bypark

Onsdag 01.03.23 Ruten bypark.

Det ble utført en behaviour mapping onsdag 01. 03.23 i Rutenparken også kalt Ruten bypark ved fire ulike tidspunkter gjennom dagen som skulle dekke døgnet syklus. Observasjonstiden spenner over fire 10 minutters intervaller gjennom dagen, der samlet observasjonstid var på 40 minutter. Tidspunktene var mellom klokka 09.02-09:12, 12:40-12:50, 16:44-16:54 og 20:45-20:55. Gjennom dagen ble det observert 461 mennesker som engasjerte seg i ulike aktiviteter, der den mest dominerende aktiviteten var å gå gjennom eller rundt parken, og dette resulterte i 176 tilfeller. Behavior mapping dataen viser at oppholds aktivitetene økte utover dagen, der formiddagen og ettermiddagen hadde høyest tilfeller av mennesker som brukte parken som et oppholdssted sammenlignet med morgen og kveld. Dette kan være på grunn av de gode værforholdene i den perioden som inviterte til lek og opphold for de som besøkte parken. Det er viktig å bemerke seg at det var vinterferie den dagen og de tidspunktene hadde naturlig en høyere fotgjengertrafikk på grunn av at det.

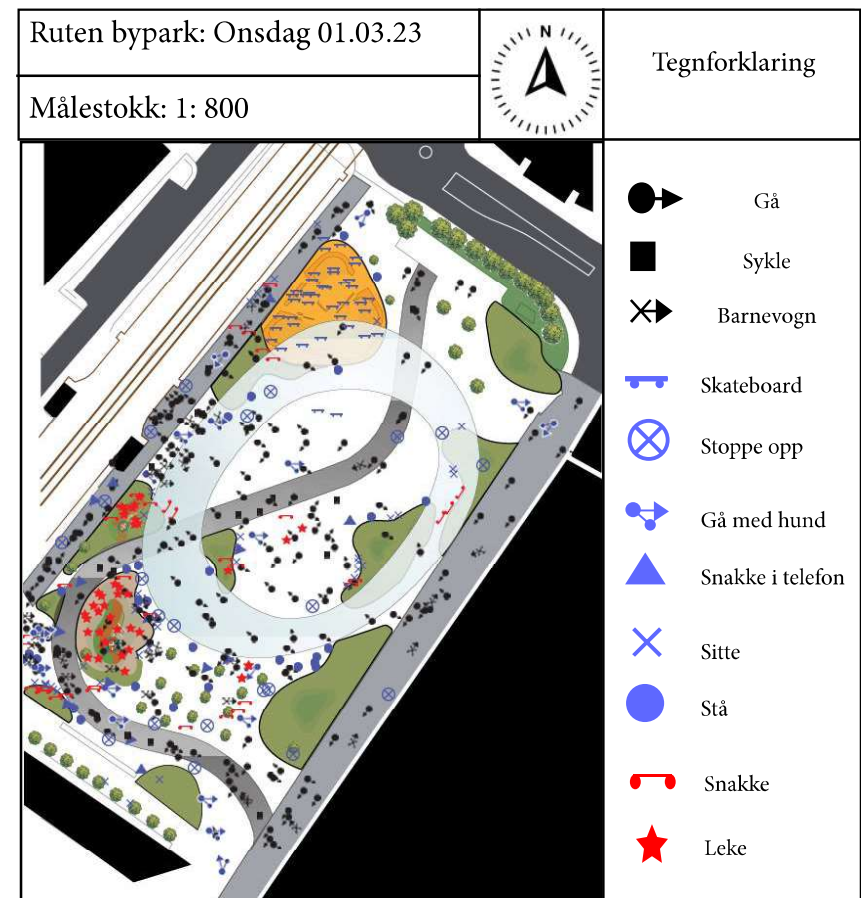
Onsdag 01.03.23 Ruten bypark

Figur 5.32: Aktivitetsdiagram over aktiviteter i Ruten bypark: onsdag 01.03.23

Værforhold

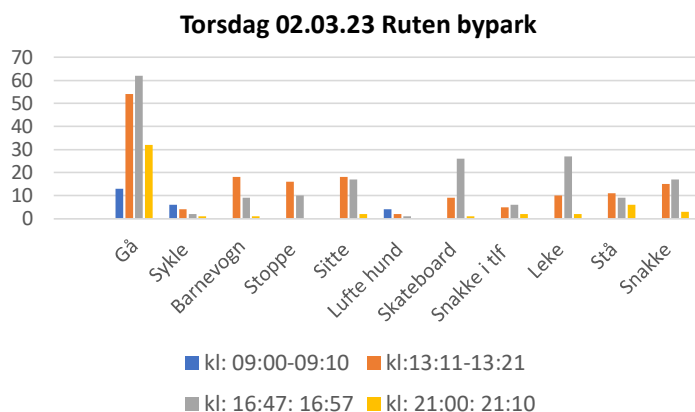
Værforholdene endret seg gjennom dagen med sol og 1 grader Celsius på morgenen, økende til 4 grader Celsius på formiddagen med klar himmel. På ettermiddagen ble det registrert høyeste temperatur 7 varmegrader og sol, mens på kvelden så var det klar himmel med 4 varmegrader. Gjennom hele dagen var vindforholdene relativt lave, der vindhastigheten varierte mellom 1 m/s og 2m/s

Figur 5.33: Illustrasjon som viser hvor aktivitetene er lokalisert i parken på onsdag

Torsdag 02.03.23 Ruten bypark.

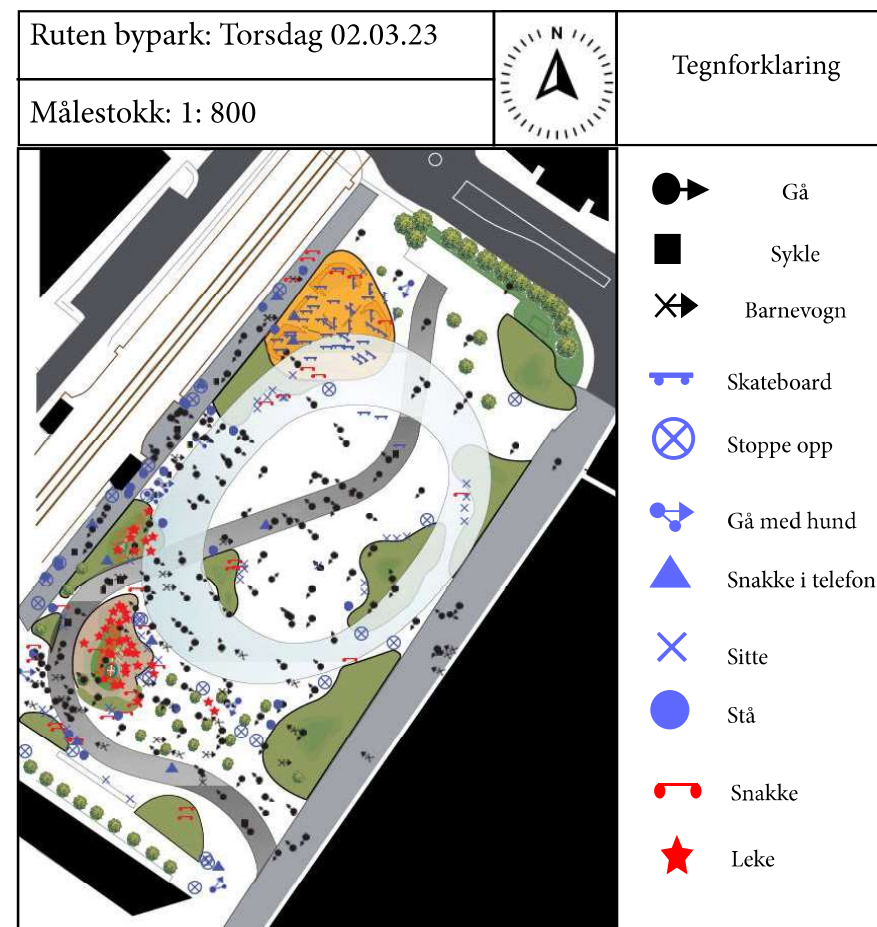
Torsdag den 2. mars ble behavior mapping nummer to gjennomført for Ruten bypark. Her var observasjonstiden på 40 minutter delt i fire ulike tidspunkter som skulle dekke døgnets syklus. Tidspunktene for registreringene var som følger: 09:00-09:10, 13:11-13:21, 16:47- 16:57, og 21:00-21:10 Det ble observert totalt 413 mennesker som engasjerte seg i ulike aktiviteter på torsdag, der den vanligste og mest dominerende aktiviteten var å gå med 161 tilfeller. Datasettet fra behavior mapping viser at minste travle perioden var på morgenen, der det ble observert kun 23 mennesker i parken. Ettermiddagen var den travleste tiden på dagen, der det ble observert 182 mennesker som engasjerte seg i ulike aktiviteter. Det var også i den perioden det ble dokumentert høyest antall av mennesker som engasjerte seg i oppholds aktiviteter. En viktig faktor for det kan være på grunn av været da denne perioden hadde høyest temperatur (7 grader) og lavest vindhastighet (1 m/s) med relativ klar himmel og solskinn. I løpet av kvelden minsket de totale aktivitetene som oppsto betraktelig (51) sammenlignet med formiddag (157) og ettermiddag (182), og dette kan ha noe med de mørke forholdene, nedgang i temperatur og økning i vindhastigheten.

Figur 5.34: Aktivitetsdiagram over aktiviteter i Ruten bypark: torsdag 02.03.23

Vindforhold

Værforholdene endret seg gjennom dagene fra 0 grader på morgenen, økende til 6 grader med solskinn på formiddagen. Ettermiddagen hadde høyest registrert temperatur på 7 grader med solskinn, mens på kvelden så sank temperaturen ned til 4 grader. Vindforholdene var relativt lave på morgenen og i ettermiddagen der vindstyrken var på 1 m/s. På formiddagen var vindstyrken på 4 m/s, og på kvelden steg vindstyrken til 6 m/s.

Figur 5.35: Illustrasjon som viser hvor aktivitetene er lokalisert i parken på torsdag

Fredag 03.03.23 Ruten bypark.

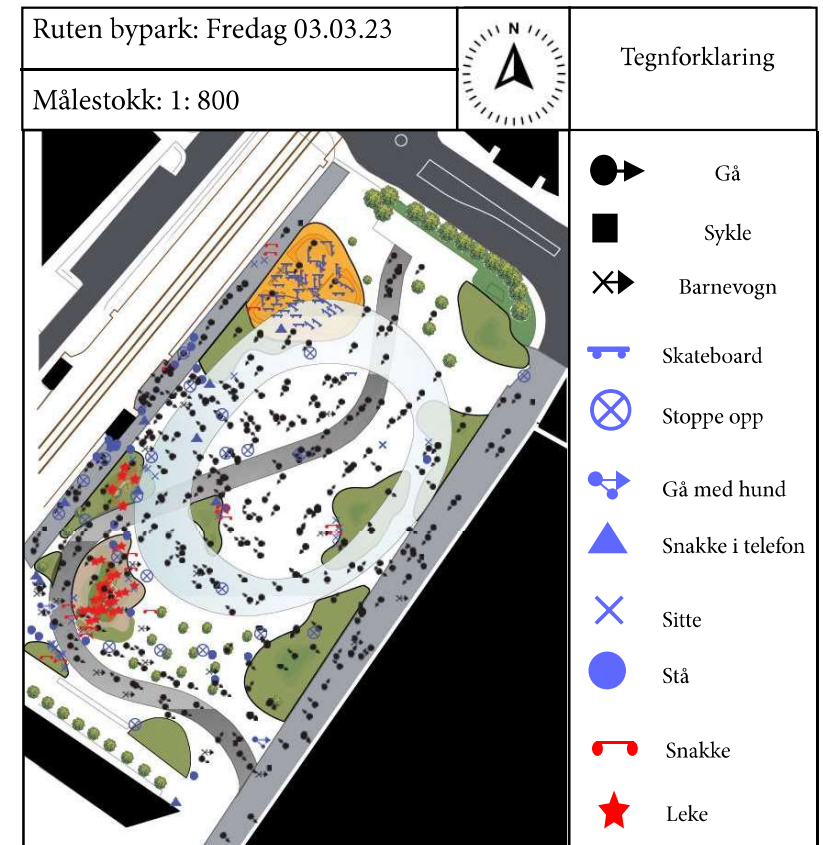
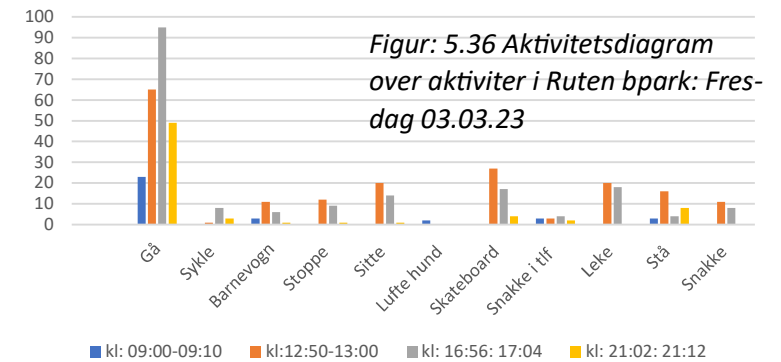
Den siste behavior mapping for Ruten bypark ble gjennomført fredag 3. mars der registreringsdagen var på 40 minutter som var delt inn i fire ulike tidspunkter som skulle dekke døgnet syklus. Tidspunktene for kartleggingen av aktiviteter var mellom: 09:00-09:10, 12:50-13:00, 16:56-17:04 og 21:02-21:12. Gjennom registreringer ble det observert 472 mennesker som engasjerte seg i ulike aktiviteter. Den travleste perioden gjennom dagen med totalt 186 mennesker observert var mellom 12:50-13:00 etterfulgt av 183 mennesker som engasjerte seg i ulike aktiviteter mellom tidspunktet 16:00-16:10.

Til tross for de høye vindhastighetene som var til stede under den travleste perioden, så var engasjementnivået til å delta i ulike aktiviteter for besøkende av parken relativ stor. Dette kan skyldes flere faktorer som at tidspunktet sammenfalt med at det var starten på helgen og fortsatt vinterferie, noe som kanskje kan ha oppmuntret enkeltpersoner til å delta i aktiviteter i parken for å få mest mulig av fritiden. En annen viktig faktor er tilgjengeligheten av fasiliteter i parken som er populære som for eksempel flere lekeplasser og en skatepark. Det ble registrert minst aktiviteter på morgenen og kveld, der den mest dominerende aktiviteten var å gå gjennom parken. Dette kan skyldes de kalde og mørke forholdene som førte til reduksjon i oppholdsaktiviteter.

Værforhold

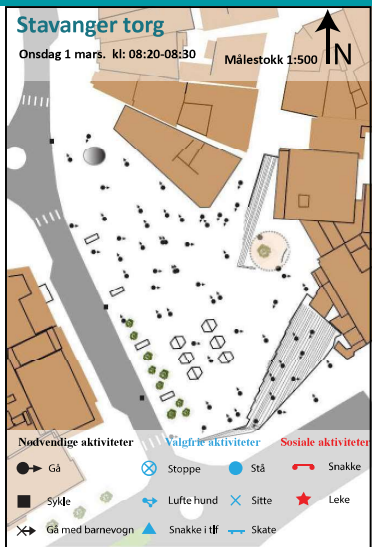
Gjennom dagen ble det observert varierte værforhold i Ruten bypark, hvis vi tar hensyn til vindhastigheten så var det registrert minusgrader om morgenen etterfulgt av mild og solrik formiddag. På ettermiddag var det 7 grader, men den økt vindstyrke på 7m/s gjorde at det følte kaldere. De varierende værforholdene påvirket mest sannsynlig bruken av den offentlige parken.

Fredag 03.03.23. Ruten bypark

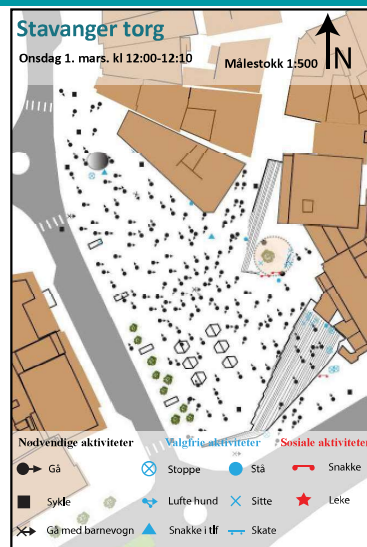
Figur 5.37: Oversikt over fordelingen av aktivitetstyper på torget fra onsdag-fredag

Torget morgen

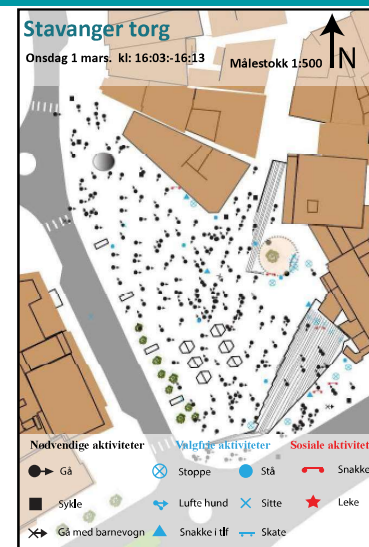
Figur 5.38: onsdag 1. mars 08:20-08:30

Torget formiddag

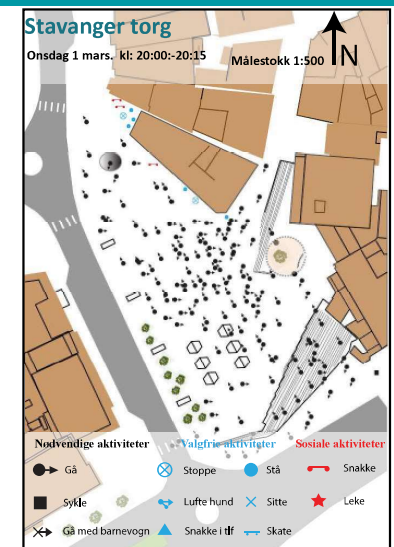
Figur 5.39: onsdag 1. mars 12:00-12:10

Torget Ettermiddag

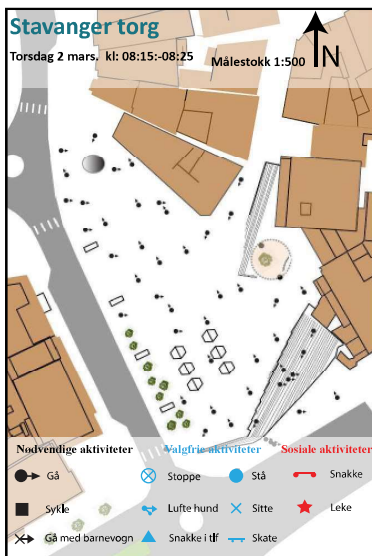

Figur 5.40: onsdag 1. mars 16:03-16:13

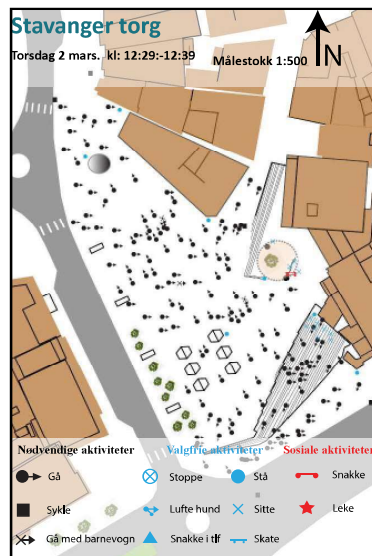
Torget Kveld

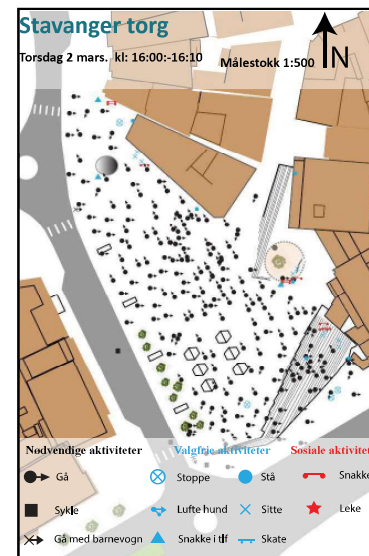
Figur 5.41: onsdag 1. mars 20:00-20:10

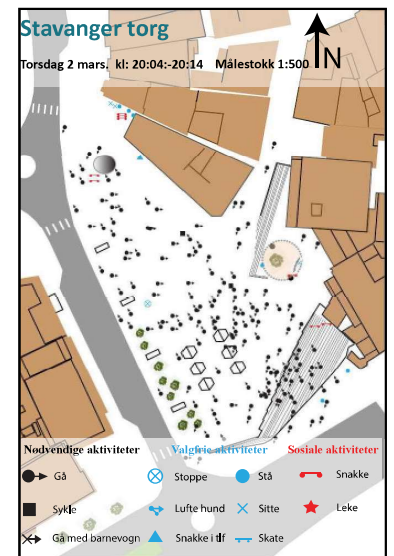
Figur 5.42: Torsdag 2. mars 08:15-08:25

Figur 5.43: Torsdag 2. mars 12:29-12:39

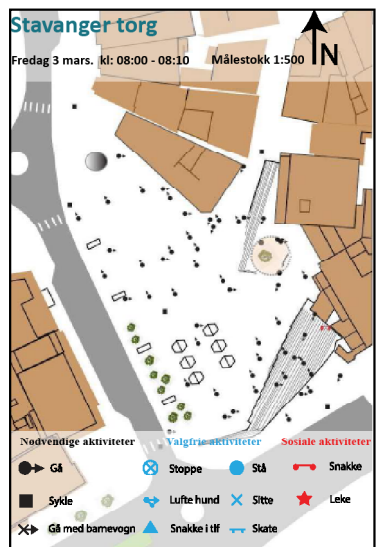

Figur 5.44: Torsdag 2. mars 16:00-16:10

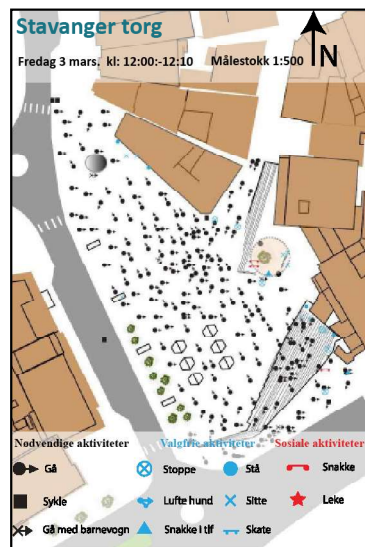
Figur 5.45: Torsdag 2. mars 20:04-20:14

Torget morgen

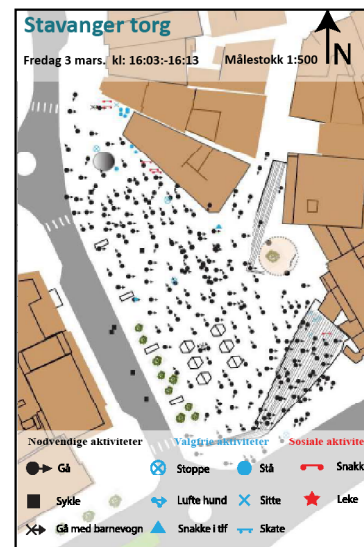
Figur 5.46: Fredag 3. mars 08:00-08:10

Torget formiddag

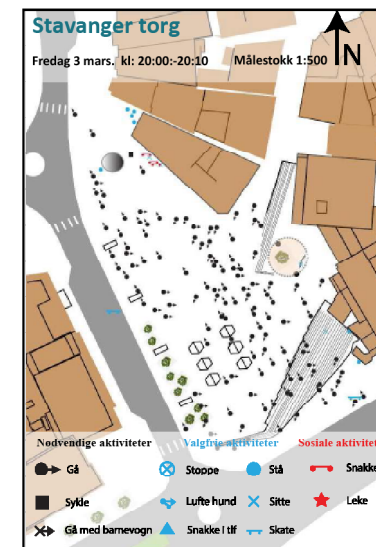
Figur 5.47: Fredag 3. mars 12:00-12:10

Torget Ettermiddag

Figur 5.48: Fredag 3. mars 16:03-16:13

Torget Kveld

Figur 5.49: Fredag 3. mars 20:00-20:10

Stavanger torg														
Onsdag 01.03.23														
Værforhold		Gå	Sykle	Barnevogn	Stoppe	Sitte	Lufte hund	Skateboard	Snakke i tlf	Leke	Stå	Snakke	Total	
kl: 08:20-08:30	1 grader Sol, 1m/s		56	3				1	0				60	
kl:12:00-12:10	sol, 4g, vind: 1/m/s		135	8	4	6	14			2		4	3	176
kl: 16:03: 16:13	sol,6g, vind:1m/s		180	6	3	8	13		0	4		9	5	228
kl: 20:00: 20:15	klar, h, 4g, vind: 2m/s		98	1	0	2	2	0	2	0		5	3	113
Totalt = 40 minutter														577
Hele dagen														
		Gå	Sykle	Barnevogn	Stoppe	Sitte	Lufte hund	Skateboard	Snakke i tlf	Leke	Stå	Snakke	Total	
			469	18	7	16	29	1	2	6		18	11	577

Figur 5.50: Tabell: Stavanger torg onsdag 01.03.23

Stavanger torg														
Torsdag 02.03.23														
Værforhold		Gå	Sykle	Barnevogn	Stoppe	Sitte	Lufte hund	Skateboard	Snakke i tlf	Leke	Stå	Snakke	Total	
kl: 08:15-08:25	0 grader Sol, 1m/s		48	1									49	
kl:12:29-12:39	sol, 5g, vind: 1/ms		151	5	2	0	12					8	2	180
kl: 16:00: 16:10	sol,6g, vind:3m/s		172	3	2	4	9			3		6	9	208
kl: 20:04: 20:14	klar, h, 4g, vind: 3m/s		132	2	0	1	3	0		1		6	8	153
Total 40 minutter														590
Hele dagen														
		Gå	Sykle	Barnevogn	Stoppe	Sitte	Lufte hund	Skateboard	Snakke i tlf	Leke	Stå	Snakke	Total	
			503	11	4	5	24	0	0	4	0	20	19	590

Figur 5.51: Tabell: Stavanger torg Torsdag 02.03.23

Stavanger torg														
Fredag 03.03.23														
Værforhold		Gå	Sykle	Barnevogn	Stoppe	Sitte	Lufte hund	Skateboard	Snakke i tlf	Leke	Stå	Snakke	Totalt	
kl: 08:00-08:10			43	6				0	0				2	51
kl:12:00-12:10			186	6	4	6	9			2		4	3	220
kl: 16:03: 16:13			214	7	2	3	5		0	1		9	6	247
kl: 20:00: 20:10			92	1	0	0	4	0	0	0		7	3	107
Totalt = 40 min														625
40 minutter														
Hele dagen														
		Gå	Sykle	Barnevogn	Stoppe	Sitte	Lufte hund	Skateboard	Snakke i tlf	Leke	Stå	Snakke	Total	
			535	20	6	9	18	0	0	3	0	20	14	625

Figur 5.52: Tabell: Stavanger torg Fredag 03.03.23

Parken Morgen

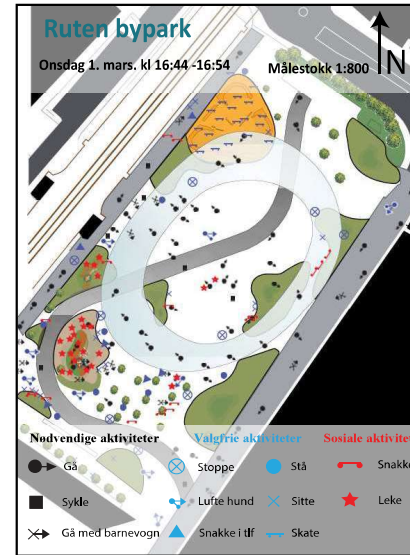
Figur 5.53: onsdag 1. mars 09:02-09:12

Parken Formiddag

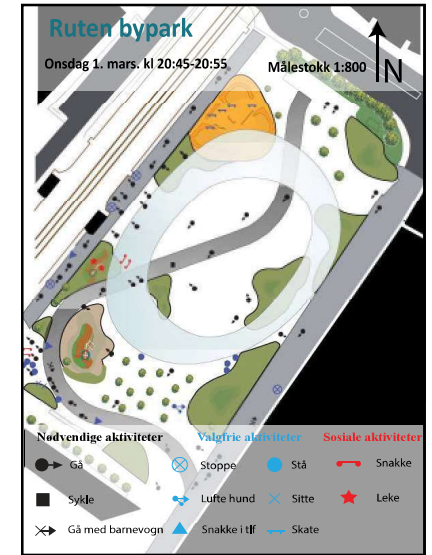
Figur 5.54: onsdag 1. mars 12:40 -12:50

Parken Ettermiddag

Figur 5.55: onsdag 1. mars 16:44-16:54

Parken Kveld

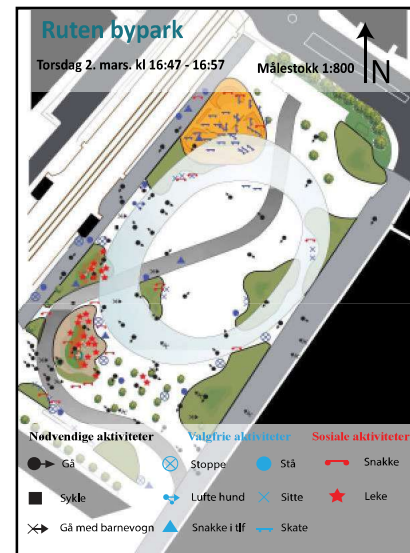
Figur 5.56 onsdag 1. mars 20:45-20:55

Figur 5.57: Torsdag 2. mars 09:00-09:10

Figur 5.58: Torsdag 2. mars 13:11-13:21

Figur 5.59: Torsdag 2. mars 16:47-16:57

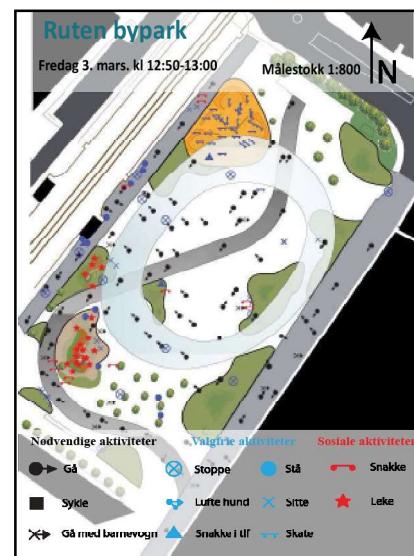
Figur 5.60: Torsdag 2. mars 21:00-21:10

Parken Morgen

Figur 5.61: Fredag 3. mars 09:00-09:10

Parken Formiddag

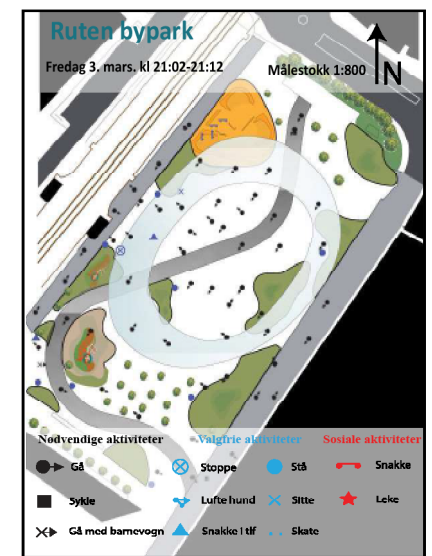
Figur 5.62: Fredag 3. mars 12:50 -13:00

Parken Ettermiddag

Figur 5.63: Fredag 3. mars 16:56-17:04

Parken Kveld

Figur 5.64: Fredag 3. mars 21:02-21:12

Ruten bypark													
Onsdag 01.03.23													
Værforhold													
	Gå	Sykle	Barnevogn	Stoppe	Sitte	Luft hund	Skateboard	Snakke i tlf	Leke	Stå	Snakke	Totalt	
kl: 09:02-09:12	1 grader Sol, 1m/s	20	4	2			4	0					30
kl:12:40-12:50	sol, 4g, vind: 1/ms	57	5	12	7	22	5	14	5	10	11	15	163
kl: 16:44- 16:54	sol,7g, vind:1m/s	54	7	16	10	17	9	19	6	27	9	17	191
kl: 20:45- 20:55	klar, h, 4g, vind: 2m/s	45	1	2	4	2	1	5	3	2	8	4	77
Totalt = 40 min													461
Hele dagen													
	Gå	Sykle	Barnevog	Stoppe	Sitte	Luft hund	Skateboard	Snakke i tlf	Leke	Stå	Snakke	Total	
		176	17	32	21	41	19	38	14	39	28	36	461

Figur 5.65: Tabell: Ruten bypark onsdag 01.03.23

Ruten bypark													
Torsdag 02.03.23													
Værforhold													
	Gå	Sykle	Barnevogn	Stoppe	Sitte	Luft hund	Skateboard	Snakke i tlf	Leke	Stå	Snakke	Totalt	
kl: 09:00-09:10	0 grader Sol, 1m/s	13	6				4	0					23
kl:13:11-13:21	sol, 6g, vind: 2/ms	54	4	18	14	18	2	9	5	10	11	15	160
kl: 16:47- 16:57	sol,7g, vind:4m/s	59	2	8	8	17	1	26	6	27	9	17	180
kl: 21:00- 21:10	klar, h, 4g, vind: 6m/s	32	1	1		2		1	2	2	6	3	50
Totalt = 40 min													413
Hele dagen													
	Gå	Sykle	Barnevog	Stoppe	Sitte	Luft hund	Skateboard	Snakke i tlf	Leke	Stå	Snakke	Total	
		158	13	27	22	37	7	36	13	39	26	35	413

Figur 5.66: Tabell: Ruten bypark torsdag 02.03.23

Ruten bypark													
Fredag 03.03.23													
Værforhold													
	Gå	Sykle	Barnevogn	Stoppe	Sitte	Luft hund	Skateboard	Snakke i tlf	Leke	Stå	Snakke	Totalt	
kl: 09:00-09:10	4 grader Sol, 6m/s	23	0	3			2	0	3	0	3		34
kl:12:50-13:00	sol, 6g, vind: 4/ms	65	1	11	12	20	0	27	3	20	16	11	186
kl: 16:56- 17:04	sol,7g, vind:7m/s	95	8	6	9	14		17	4	18	4	8	183
kl: 21:02- 21:12	klar, h, 4g, vind: 6m/s	49	3	1	1	1	0	4	2		8	0	69
Totalt = 40 min													472
Hele dagen													
	Gå	Sykle	Barnevog	Stoppe	Sitte	Luft hund	Skateboard	Snakke i tlf	Leke	Stå	Snakke	Total	
		232	12	21	22	35	2	48	12	38	31	19	472

Figur 5.67: Tabell: Ruten bypark fredag 03.03.23